

www.politikin-zabavnik.rs

ПОЛИТИКИН

BIH	2.40	KM
Македонија	75.00	ДЕН
Slovenija	2.09	EUR
Sverige	28.00	SEK
USA	3.50	USD
Hrvatska	15.00	KN
Црна Гора	1.20	EUR

ISSN 0032-339-x

9 770032 339010

PRINTED IN SERBIA

0 2 9 8 3

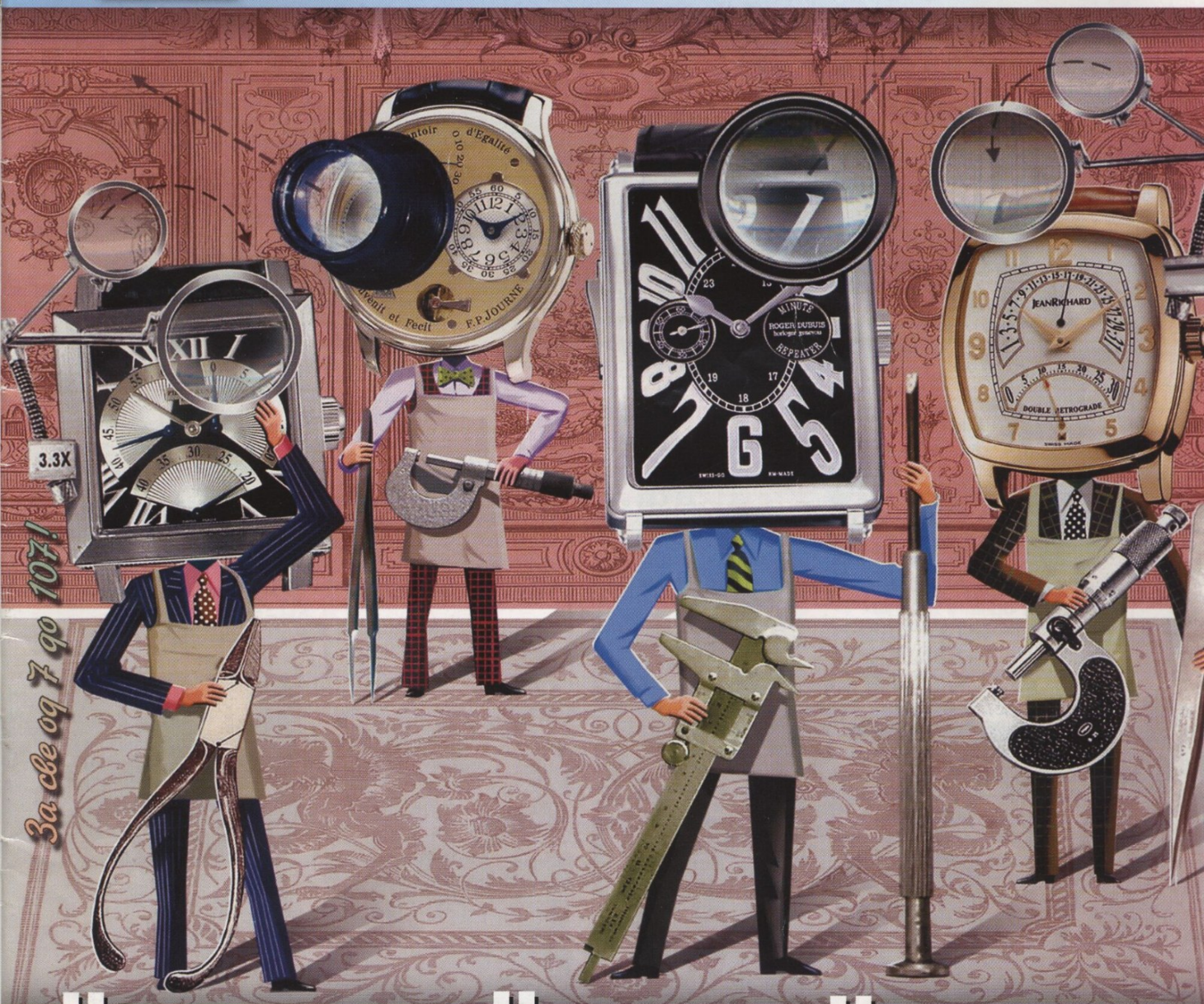

ЗАБАВНИК

10. 4. 2009. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА LXXI • ЦЕНА 99 ДИНАРА • БРОЈ 2983

ПУТ ОКО СВЕТА ЗА 99 ДИНАРА ШВАЈЦАРСКА

За све од 790 107!

НОВАЦ С КАМЕНОМ
ПОДЛОГОМ

НАЈВЕЋЕ ОКО
НА СВЕТУ

НЕВАЖНА
ПИТАЊА...
ВАЖНИ ОДГОВОРИ

БЕЗ ТОПЛОТЕ КОЈУ СТВАРА ЗЕМЉИНА АТМОСФЕРА, ЈЕДАН ОД НАЈВЕЌИХ ИЗВОРА ЗАГРЕВАЊА НАШЕ ПЛАНЕТЕ, ТЕМПЕРАТУРА БИ БИЛА НИЖА ЗА 10 СТЕПЕНИ ЦЕЛЗИЈУСА.

ПУТНИЦИМА У ВОЗУ КОЈИ САОБРАЌА ДО ЛАСЕ НА ТИБЕТУ СЛУЖБЕНИЦИ КИНЕСКЕ ЖЕЛЕЗНИЦЕ ДАЈУ КИСЕОНИК ЗБОГ ВЕЛИКЕ НАДМОРСКЕ ВИСИНЕ, А СТАРИЈИ ОД 60 ГОДИНА МОРАЈУ ДА ИМАЈУ ЛЕКАРСКУ ДОЗВОЛУ ДА УЋУ У ВОЗ.

СТАТУА УСНУЛОГ БУДЕ ДУГАЧКА 415 МЕТАРА ИСКЛЕСАНА ЈЕ НА ПАДИНИ ПЛАНИНЕ У ЈИАНГУ, ПРОВИНЦИЈА КЈАНГКСИ, У КИНИ.

5-13

ЈЕСТЕ ли већ чули да...

... ветар постаје ураган кад пређе брзину од 119 километара на сат ■

... фараон Рамзес II имао је више од 160 потомака ■

... замак се на шпанском каже castillo (кастиљо). Краљ Алфонсо I у средишњој Шпанији изградио је толико замкова да је тај део земље прозван Кастиља – „земља замкова” ■

... дужина кинеске границе износи 22.800 километара. Најмногољуднија земља на свету граничи се са четрнаест држава ■

... сваки човек има јединствен отисак прста ■

... потпуно помрачење Сунца дешава се сваких 18 година ■

... „Прохујало с вихором” једини је филм о грађанском рату без иједне сцене битке ■

... златна рибица по имену Фред, која се сматра најдуговечнијим припадником своје врсте, живела је 41 годину ■

... Канада је индијанска реч која значи „велико село” ■

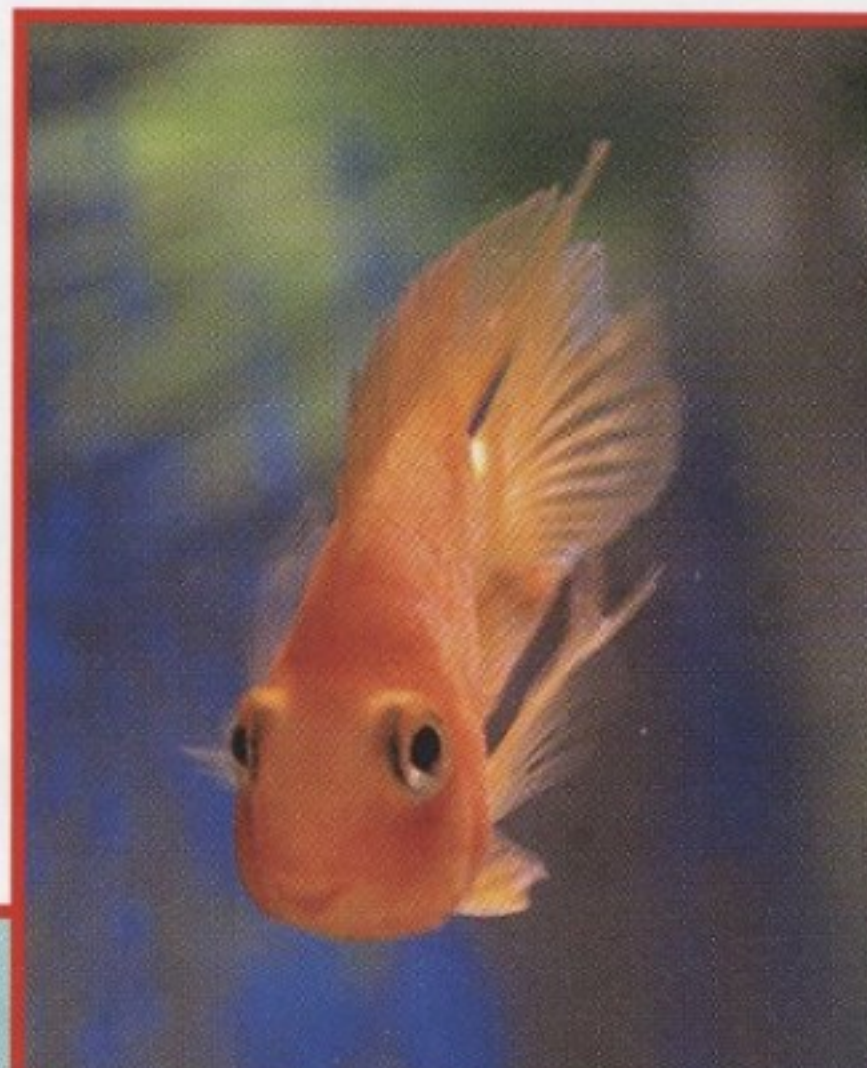
... на посетницама које је делио Ал Капоне, чувени амерички криминалац, писало је да је продавац половног намештаја ■

... игуана може да издржи под водом 28 минута ■

... сви часовници који се појављују у разним кадровима филма „Петпарачке приче” стоје на 4.20 ■

... у 18. веку у Лондону се могло платити осигурање од одласка у пакао ■

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

©2009 by King Features Syndicate, Inc. World rights reserved.

Пред крај живота, у десетој деценији, композиторка Љубица Марић настојала је да усаврши необичну вештину. Било је то умеће тачног утврђивања људске природе према – како је објаснила – тену! Као што се може наслутити, „тен“ је за Љубицу свакако подразумевао много више него што ова реч иначе значи. Уосталом, без икакве сумње, Љубица Марић је свом животу непрекидно давала снажан печат чаролије. Али, чаролије се код ње нису догађале тек тако. До тих чаробних тренутака стизала је најтежим и најузвишенијим стазама духа: размишљајући, компоновајући, сликајући, пишући... самујући.

Причу о овој чудесној стваралачкој личности почињемо готово од краја, кад је имала више од деведесет година и кад је лежала у свом стану и боловала. Била је позна зима,

недеља вече. Веома узнемирана, из Француске ми се јавила телефоном певачица Миомира Витас. Миомира већ годинама живи у Аркеју крај Париза, месту у коме је живео Ерик Сати. Предаје певање на Конзерваторијуму.

– Слушај, мораш нешто хитно да учиниш... Знаш Љубицу Марић?

– Како не бих знала!

Љубица је наш највећи живи композитор и професор Факултета музичке уметности. Писала сам о њој петнаестак година раније док сам радила у листу „Политика“. Том приликом чак се сагласила да разговарамо и да тај разговор буде објављен у новинама, погодба

на коју је врло ретко пристајала. Академика Љубицу Марић виђала сам редовно и на концертима. Недвосмислено је стављала до знања да није налик већини. Између осталог, облачила се као приврженик панк покрета. Ко би је једном видео, а поготово упознао, никада је није заборавио.

– Љубица је пре извесног времена пала, повредила је кук и не може да се креће. Да ли би могла да тркнеш и однесеш јој нешто да поједе? – речи Миомире Витас звучале су готово нестварно. Велика композиторка чека да јој донесем нешто да једе? Каква иронија судбине! Адресу сам записала готово у магновењу и кренула.

Улица Џорџа Вашингтона 36, последњи спрат. Сетила сам се тог необичног места...

Кад сам стигла, приметила сам да су врата и даље одшкринута, као и ранијих година. Куцнула сам. Из стана је допро сребрнасти гласић. Гурнула сам врата и зачуо се звук мајушног звонца закаченог на траку. Служило је да обавести Љубицу да јој неко стиже у посету. Дочекала ме је мршава стара госпођа коју сам познавала, тамних светлуцавих очију и кратке косе. Насмејана. Лежала је у кревету, прекривена само својим црним капутом. Изгледало је као да је тек накратко прилегла. Пожурила сам да се представим:

Бескомпромисан живот

– Ја сам Мирјана Огњановић. Миомира ми је рекла да одмах дођем. Треба ли да Вас покријем? Да ли се Ви мене сећате?

ЧАРОБНИЦА

*Тајне композиторке
Љубице Марић: како биئي
сам, а не усамљен, у средишئي
ствари, а никако себичан*

Љубица
Марић
у свом
београдском
пребивалишту
у Улици
Џорџа
Вашингтона 36.

– Мииријана! – рекла је високим и тананим гласићем отежући „и“. – Тако се радујем! Како да вас се не сећам! Приђите мало ближе да вам погледам тен... Није носила наочаре. И није јој било хладно.

Била сам збуњена. Зашто прегледа кожу особа која је написала:

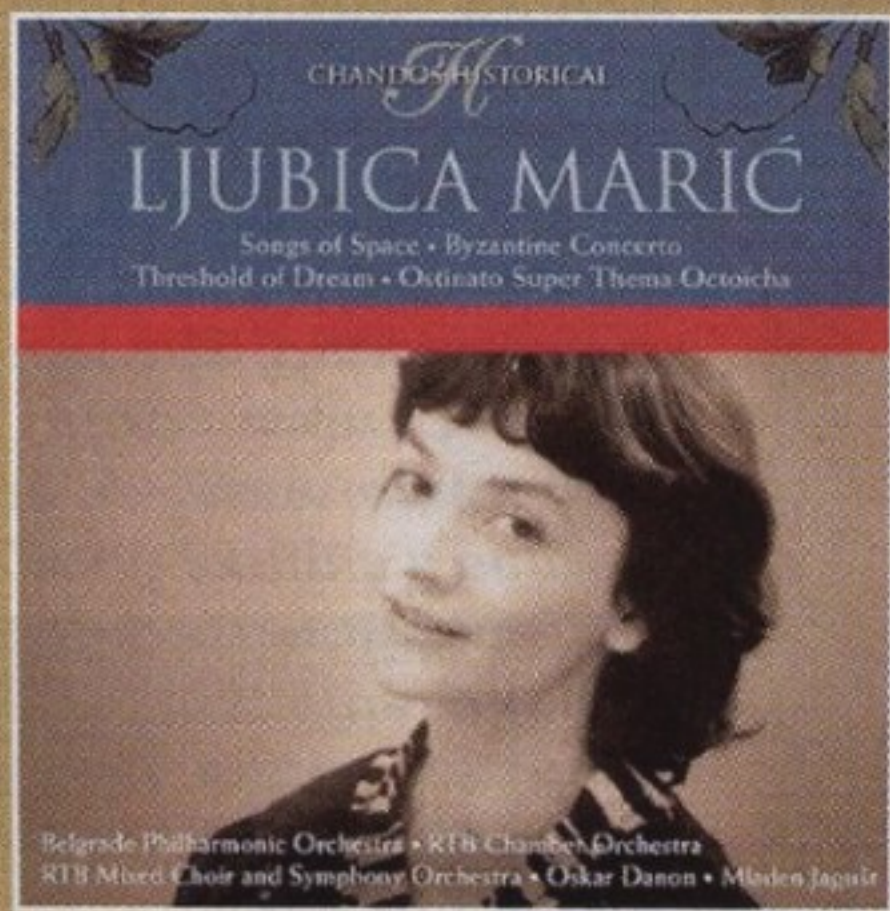
„Очи увек говоре истину, макар у шрену шрена, за онага ко уме да их чииа...“

Био је то почетак дружења у готово безизлазним околностима, дружења које је трајало све до тренутка кад је већ остарелој и болесној композиторки постала неопходна стална медицинска помоћ. Није било никакве сумње да Љубица нема лаку нарав. А и зашто би се тако нешто од ње очекивало? Доживела је дубоку старост и припадала је кругу најумнијих и најобдаренијих уметника свог времена. Живот је бескомпромисно посветила уметности, окренута „на унутра“, како је сама објаснила. Многи су због тога од ње зазирали, готово се плашили. Њен млађи колега Драгутин Гостушки својевремено је објаснио сличан став речима да после педесете године чо-

СТОГОДИШЊИЦА ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ УНЕСКА

Унеско је стогодишњицу рођења Љубице Марић уврстио у свој календар значајних годишњица за 2009. годину. Током ове године у циклусу концерата биће изведена сва

Насловна страна
компакт-диска с музиком
Љубице Марић (издање
„Chandos Historical“
из Велике Британије)

музичка дела Љубице Марић, као и дела домаћих и страних стваралаца на које је пресудно утицала. ПГП РТС објавиће четири компакт-диска композиторке која је тако савршено ујединила средњовековну и авангардну музику 20. века. У Галерији САНУ у новембру биће отворена изложба, а потом одржан и међународни научни скуп о њеном делу.

Ко жели да сазна још нешто о Љубици Марић и њеном јубилеју, може да посети интернет адресу www.ljubicamaric.com

век стиче право и обавезу да каже оно што заиста мисли и да ту више нема никаквих нагодби. Кад би Љубица у некој књизи или речнику (волела је да чита и речнике!) нашла неку погрешну реч, односно мисао коју је сматрала нетачном, свом снагом, из кревета, бацила би књигу на зид, захтевајући да се тај „непријатељ“ што хитније изнесе из њене куће.

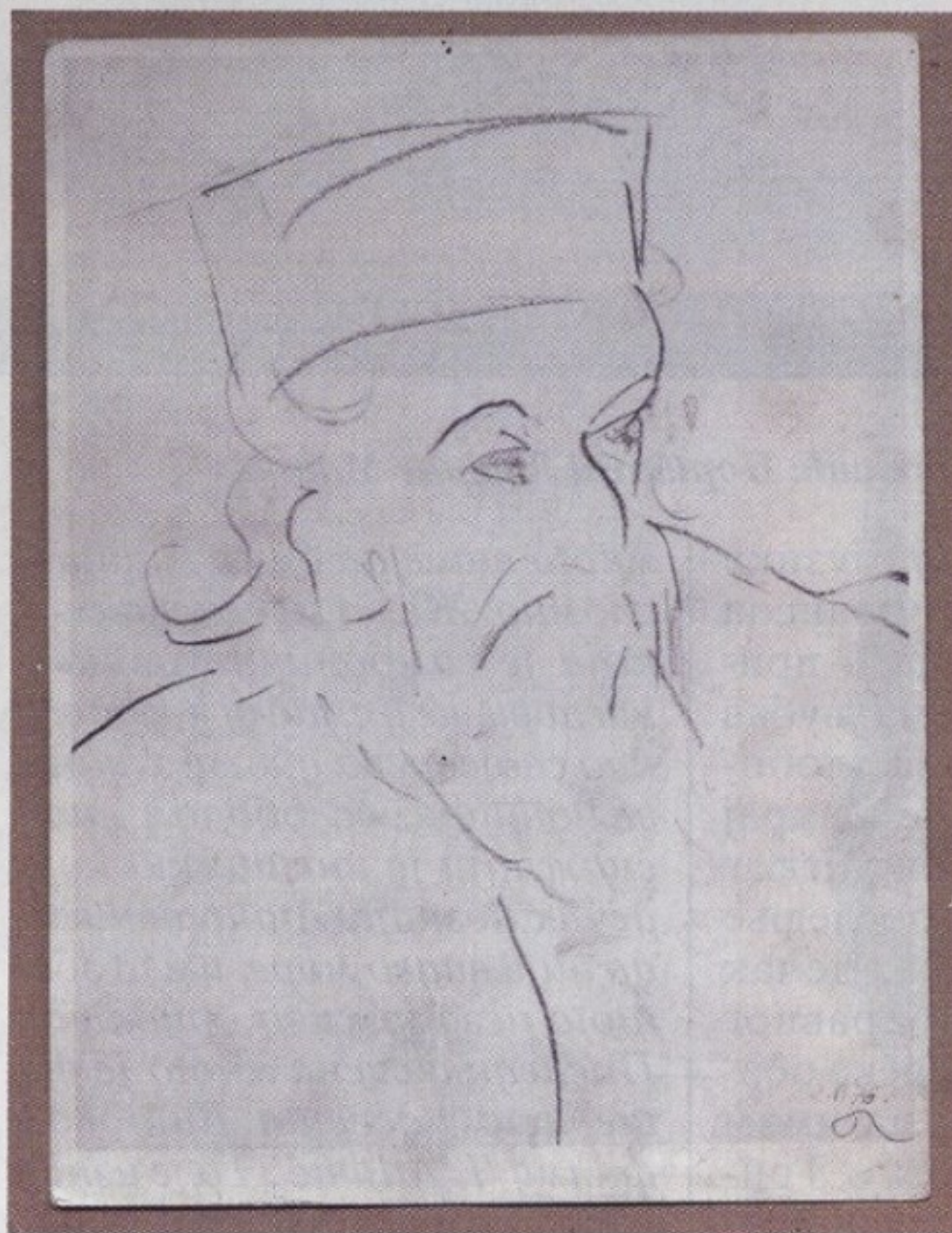
Стога је било јасно да неће бити никаквих притворних, скривених новинарских питања чији би одговори били материјал за какво будуће дело о композиторкином животу. Што не значи да није постојао искрен разговор о најнеобичнијим стварима. Јер, управо у то време Љубица Марић дошла је до коначног и горког закључка „да су искуства с људима бесконачна“. Под тим је подразумевала и разочарања у оне (срећом не све) које сматрамо пријатељима. У позним годинама то је без сумње представљало бол који се не може лако прецртати или поправити. Укратко, од тренутка кад је осетила то разочарање, Љубица је одлучила да успостави нов начин утврђивања добрих намера: тен, како је говорила. Односно, кожа. Узалуд сам у шали говорила да у мом случају то није веродостојно, наводећи разноразне козметичке „скривалице“...

– Ваљда ја знам – одмахивала је Љубица Марић руком. – Видим ја какав је чији тен!

Затим смо се смејале на досетке о „вампиској боји коже“ и људима који можда не заривају дословце зубе у нечији врат, али ипак другима одузимају снагу на неки једнако страشان начин.

Од самоће до певања

Љубица Марић је рођена 1909. године у Крагујевцу. Још није пошла у школу кад је у Другом балканском рату изгубила оца, зубара Павла Марића. Живела је с мајком

„Отац Данило из манастира Велика Реметша“, цртеж Љубице Марић

Катарином. Мајчину посвећеност и одлучност да кћерки омогући да се, док је она жива, бави оним чиме жели, композиторка је током читавог свог века доживљавала као најузвишеније постигнуће. Али и своју велику обавезу. Љубав и захвалност према мајци остали су оно што ни у једном тренутку није могло бити доведено у питање. Свако њено музичко дело носило је посвету мајци.

Својевремено је на новинарско питање кад је одлучила да се посвети музици, Љубица кратко одговорила:

– *На то се нисам одлучила. Само, од детињства нисам престала да певам.*

Касније је објаснила да је толика посвећеност музици имала одговарајући увод, неку врсту савршене припреме у детињству. Оставши сама на свету са кћерком у тешким временима ратова, мајка Катарина била је принуђена да напорно ради и обезбеди им оно што је неопходно за живот, остављајући кћи често саму код куће. Иначе, Љубица је веровала да ће човек тешко успети да икада сазна све о свом сложеном пореклу, али да је за свакога најпресудније детињство. Због тога је посебну нежност осећала према деци. Дакле, Љубица је остајала сама у кући, најчешће у једној соби, и сатима сама себи правила друштво, али није била усамљена. Њене прве пријатељице биле

су муве, „мале, добре мувице“ које су се окупљале крај прозорских окана. Сатима их је посматрала и с њима чак разговарала. Још чешће им је певала. Као у бајци. Можда је већ тада била донета одлука да ништа од онога што буде радила неће зависити од временског теснаца, што је изазов који се у наредним деценијама испоставио као кључни.

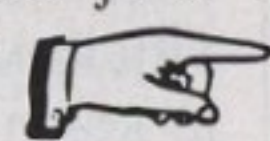
Осим тога, већ тада, у сиромаштву, изабрала је и своју животну аскетску дијету које се, уз мања или већа одступања, држала до краја живота:

барени кромпир и млади сир. И тако наредних деведесет година. (Додуше, понекад и мало чоколаде или чоколадног кекса, који јој је готово до последњих дана доносио њен привржени некадашњи ученик Сава Јокановић.)

У десетој години Љубица Марић добила је виолину и почела да похађа Српску музичку школу у Београду. Дипломирала је 1929. године завршивши виолину и композицију којој су је подучавали Милоје Милојевић и Јосип Славенски. Њен дипломски рад из композиције била је Соната фантазија за соло виолину. Кад је ту композицију извела на пријемном испиту на Прашком конзерваторијуму, чланови комисије донели су одлуку: примиће је и на Мајсторску школу, у класу Јозефа Сука! Уписала је студије виолине, али и дириговања. Љубица Марић била је прва жена која је дириговала Симфонијским оркестром Чешког радија. За то време мајка Катарина напорно је радила по кућама имућних Чеха да би кћерки омогућила усавршавање. По Љубичиним речима, „било је то време заинтересованости у њој, као и у целом свету“. Катарина и Љубица Марић провеле су једно време у Берлину, где је Љубица студирала клавир, и поново се вратиле у Праг, затим отишле у Загреб, па опет у Праг и, најзад, 1938. године, у Београд. Љубица Марић написала је 1931. године Музику за оркестар, прву српску атоналну композицију. Њена дела су уз похвале извођена заједно с композицијама Стравинског. Доследна у својој упорности која се често граничила са аскетизмом, развијала је један облик скромности који није својствен баш свим уметницима, тврдећи да је уметност неспојива са себичношћу.

Необични поклони речи

Током читавог живота, Љубица се бавила и сликањем, вајањем, писањем кратких поетско-филозофских текстова у форми таблица. Те таблице, као и приче, преписивала је руком у неколико примерака и поклањала их пријатељима. Овај вид оданог, скромног издаваштва, даривања својих књижевних дела – униката пријатељима, сведочио је о томе до чијег јој је мишљења било стало.

„Постоје различити типови стваралаца”, рекла је. „Једни нагињу светскости, а други су они који су више окренути на унутра и који чак имају потребу да буду у одређеном смислу сами. Не сами од свих. Већ сами од света. Потребна човека да буде сам не значи усамљеност.”

И није била усамљена иако се никада није удавала. Током узбудљивог старалачког живота, дружила се с познатим уметницима међу којима су били Љубица Сокић, Зора Петровић, Марио Маскарели, Петар Омчук, Коса Бокшан, Иво Андрић, Васко Попа, Марко Ристић и многи из млађих генерација уметника... За собом је оставила Музику октоиху 1 за симфонијски оркестар, „Праг сна” – камерну кантату на поезију Марка Ристића, „Ostinato super thema ostoicha” за клавир, харфу и гудачки оркестар, Византијски концерт за клавир и оркестар и Песме простора, кантату за мешовити хор и симфонијски оркестар на епитафе средњовековних стећака. Њено последње дело био је клавирски трио Торзо (1996). На партитури је забележила Његошеве стихове: „Је ли јавје од сна смућеније?” Волела је сликарство – посебно Вермера – и обожава-ла филм. Музику је видела као део живота, нечега што је свеобухватно: оно што може бити и писана реч, и звук, и тон, и цртеж... па и филмска слика. Све је то била иста чаролија чији је део, можда и најмањи, а можда и најбитнији. Чаролија која се преноси напред и назад, јер ту време нема заправо никакву улогу.

„Тајна” Византијског концерта

Током једног од наших последњих сусрета, Љубица је сама почела причу о свом веома значајном делу, о Византијском концерту. Признала је како је непосредно надах-

нуће да напише ту музику био славни филм Франсоа Трифоа „400 удараца” – прича о дечаку који нема љубав родитеља и чезне за слободом. Поверила ми је да крај другог става Византијског концерта одражава последње кадрове тог филма: дечак Антоан бежи из поправног дома и долази до морске обале... Рекла сам јој да имам књигу на енглеском о Трифоу и да ћу јој сутрадан превести и прочитати један кратак део који говори о томе. Љубица је била одушевљена. Слушала је без даха следеће речи: „... али, потребно је

много више да би се Антоан сломио. Жеља за бекством – која је симболично даћа у наслову, не у смислу казне већ као својеврсна дивља жудња за потпуном слободом – најснажнији је инстинкт који дечак познаје. Антоан никада није видео море, те га због тога незадрживо привлачи. Последња сцена много је више него посвећа Виџоовом филму 'L'Atlante'. То је изнад свега сажимање средишње теме о суморности једном досећуће слободе. Ова сцена је преломни тренутак, граничник у историји филма. Непрекинути дући кадар

кад Антоана који трчи дуж путељака прати стори, водоравни швенк ушћа Сене. Два наредна швенка приказују Антоана који трчи кроз шипражје, затим трчећи, гутајући се и помало храмљући преко пусте песковите обале. Музичку пратњу чине тудачи: музика потом постаје све сторија, непрекидана, прелазећи на самом крају у тишину. Антоан успорава и стиже до мора, чини још неколико корака, зауставља се и окреће лице према камери. Слика се замрзава док нас он гледа. Ниједан проблем није решен. Међутим, осуда друштва је потпуна.”

– Миријана, хвала вам! – рекла је Љубица дрхтавим гласом, насмејана, сузних очију. – Баш сам и ја то желела да кажем.

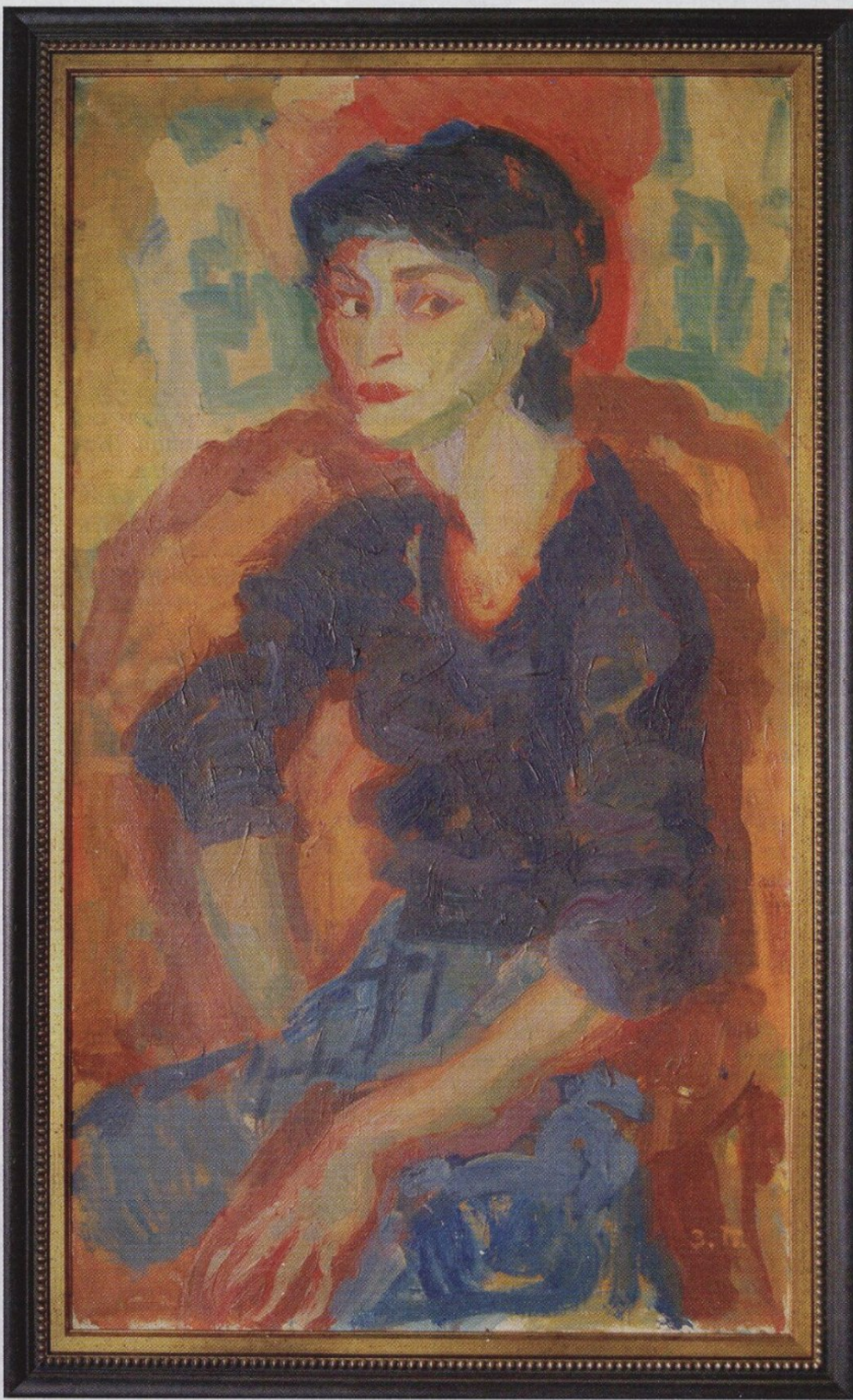
Вративши се кући и ја сам била узбуђена: имала сам утисак да сам дошла до невероватног музиколошко-филмског открића. Извукла сам стару грамофонску плочу на којој је снимак Византијског концерта. Погледала сам податке. Љубица Марић писала је концерт управо у време док је Франсоа Трифо снимао свој филм! Није присуствовала премијери на Канском фестивалу 1959. године, нити почетку приказивања у Лондону, новембра исте године. От-

криће да је филм могла да види тек касније, пошто је Византијски концерт већ одавно завршила, говорило је о нечем сасвим другом. О свеобухватној чаролији чији део можемо постати, пре или касније.

„Нико не зна колико неко време уистину траје, а камоли у бездану где времена можда и нема”, написала је Љубица Марић.

Умрла је у Београду 17. септембра 2003. године и сахрањена је у породичној гробници на Новом гробљу ■

Мирјана Оћановић

Зора Петровић: Портрет Љубице Марић

ЉУБАВ У ГЕНИМА

ЗАЉУБЉИВАЊЕ НА НАУЧНОЈ ОСНОВИ

Да већ на почетку закључимо: љубав је оно што нас све (од седам до сто седам година) вероватно највише занима. Да ли је то љубав према деци, родитељима, пријатељима, људима уопште, Богу, или је то такозвана партнерска љубав уосталом није ни важно. Важно је да је искрена и дубока љубав која даје смисао нашем животу.

Међутим, колико год прижељкивали да доживимо љубав, она често измиче. Посебно кад је реч о већ поменутој „партнерској љубави”. Толико је усамљених младића и девојака који из неког разлога не успевају да успоставе љубавну везу. Разноразне агенције за упознавање учиниле су колико су могле, а онда је дошао Интернет. Истини за вољу, светска рачунарска мрежа пружала је изванредне могућности за упознавање: раздаљина није била ни од какве важности, али, нажалост ни истинитост података које су људи давали о себи. Наравно, долазило је до тешких неспоразума.

Стога су научници притекли у помоћ. У Швајцарској је то „научна агенција” „Gene Partner”, а у САД „Scientific Match”. Поменуте агенције се труде да усамљеној особи нађу биолошки потпуно прикладног партнера. Уместо фотографије или података чиме се дотична особа бави, потребно је урадити ДНК тест! Кад је то обављено, резултати се упоређују са осталима из базе података у агенцији. Стручњаци затим траже

Све више усамљених срца обраћа се агенцијама које испитују ДНК и тако својим клијентима траже сродне душе

две сродне душе. Услуга стаје мање од хиљаду долара. Ма, није ни скупо, ако ће заиста неке наћи животну љубав!

Иако се многа усамљена срца обраћају агенцијама које испитују ДНК и тако својим клијентима траже сродне душе, испоставило се да ни то није довољан ни поуздан начин да човек дође до љубави. Наиме, тестови срећних парова не одговарају савршеним ДНК љубавницима.

Линда Гедес, новинарка науч-

ног магазина „Њу сајентист”, подвргла се љубавном ДНК тесту заједно са својим вереником и колегама из редакције. Тачније, двоструком тесту. Један је обавила агенција „Scientific Match” („Научна сродна душа”), а други „Gene

Partner” („Генетски партнер”). Испоставило се да су резултати оба теста показали оно што су и очекивали. Госпођица Гедес и њен вереник љубавно су сродни наводно деведесет одсто. Међутим, била је изненађена кад је сазнала да њен сто одсто одговарајући партнер ради с њом у редакцији! Наиме, то је колега кога виђа сваког дана, али је уопште не привлачи!

Значи ли то да Линда треба да откаже венчање и изађе у биоскоп са својим колегом с посла? Чињеница да сте с неком особом у савршеном генетском складу не значи да ћете се у ту особу и заљубити. Склад ДНК тестова само повећава могућност да с том особом живите бар – ведро. Закључак је да заљубљивање и даље остаје нека врста тајне. Сваки сусрет је посебан као да није било ни Адама ни Еве, као ни свих потоњих љубавника, срећних и несрећних.

М. О.

Илустровао
Добросав
Боб
Живковић

седам

НАЈВЕЋЕ ОКО НА СВЕТУ

Особине овог рефлектујућег уређаја који је назван Gran-tecan или само GTC (од Gran Telescopio Canarias) изазивају дивљење: његова маса у покрету премашује 350 тона, има цев од челика и алуминијума дугу 20 метара, а јединствен је пре свега због огледала чији је пречник 10,4 метра. То је за 40 центиметара, односно за пет одсто више (ако се мери луминозитет) од пређашњег рекорда који још од 1996. године држе

КАНАРСКИ ДИВ

телескопи близанци Кек, постављени на Мауна Кеи, на Хавајима.

Чувени VLT (Very Large Telescope), који су европске земље подигле на чилеанским Андима, телескопи близанци Gemini (Чиле и Хаваји) и јапански Subaru имају огледала с пречником од око осам метара. Слично је и са LBT – моћним бинарним телескопом у Аризони. Разлог? Стручњаци за оптику не знају прави начин да се у једном комаду излије огледало веће од осам метара. За то је потребна маса стакла од око 25 тона, да стакло има температуру од 1000 степени Целзијуса, да се хлади близу годину дана и да се превазиђу тешкоће везане за добијање хомогеног стакла. Све то по-

После седам година изградње, у опсерваторији Роке де лос муџаџос на канарском острву Ла Палма почиње да ради пуном снагом највећи инфрацрвени телескоп на свету

диже трошкове израде огледала ван разумних граница. Зато су шпански стручњаци изабрали амерички поступак – израду огледала из више десетина делова. Циновско огледало на Грантекану је мозаик састављен од 36 шестоугаоних огледала (као код Кек), свако с промером од по 1,9 метара. Тако шпански астрономи добијају две важне ствари – највећи телескоп на свету и могућност да измењују време осматрања с другим важним телескопима, као што је VLT Европске звездане опсерваторије (ESO) у Чилеу. Важиће и обрнуто – европски астрономи ће у 2009. и 2010. години имати 135 ноћи за осматрање на Грантекану, што значи да ће напо-

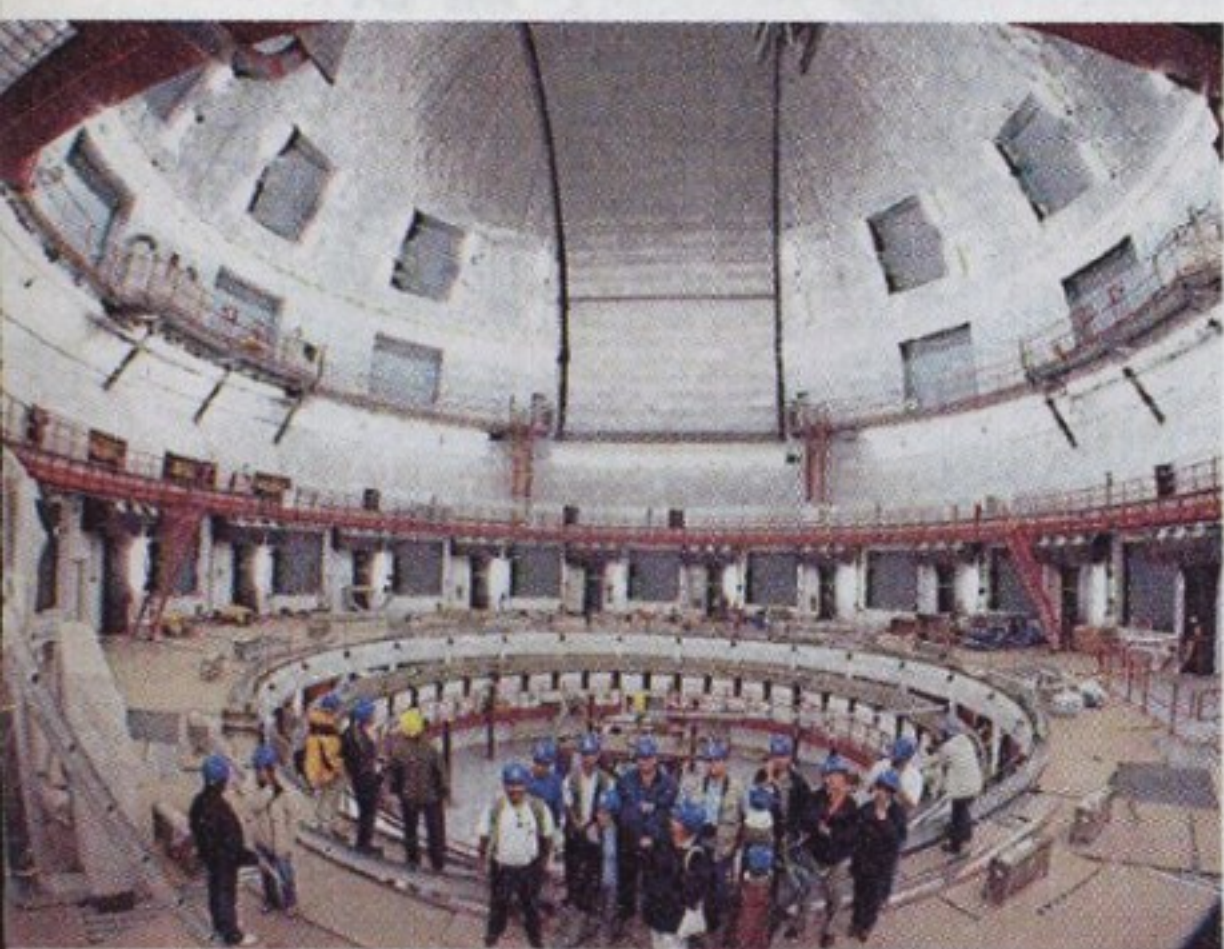
Захваљујући квалитету оптике и великом пречнику, Грантекан ће подарити слике васионе које до сада нису виђене.

Своју моћ дугује сваком од 36 огледала која су изгачана до савршенства...

кон моћи да осматрају цело небо, а не само онај део који је видљив с Анда.

Нови телескоп има још једну предност – налази се на изузетно повољном месту, острву Ла Палма. На 2400 метара висине, на ивици калдере Табуријенте, вулканског кратера дубоког око 1500 метара, над опсерваторијом се налази чисто, провидно

...али такође и свом положају на надморској висини од 2400 метара, на ивици вулканског кратера, који ће омогућити чисто небо и 300 ноћи за посматрање годишње.

Величина куполе може најбоље да се уочи на овом снимку – док телескоп још није уграђен.

ОСАМ

ПОДНИКНИ
ЗАБАВНИК

10. 4. 2009.

небо. Околни океан заслужан је за уједначену температуру ваздуха, нема великих насеља, па ни прашине у горњим слојевима атмосфере која би могла да одбија светлост. Осим тога, Канари су са Хавајима и Анди-ма једна од три астрономске тачке које дају готово истоветне атмосферске услове и омогућавају годишње више од 300 ноћи за осматрање...

Немачко предузеће „Schott” излило је сва појединачна огледала у нарочитој керамичкој посуди, док је француски „Sagem” свако од њих изглачао до савршенства. Огледала из Грантекана изглачана су с тачношћу од неколико десетина нанометара. То одговара неравнинама од једног центиметра на површини великој као цела Шпанија! Ускоро

би Грантекан требало да докаже своје првенство међу телескопима. Јер, закони оптике су јасни: што је пречник телескопа већи, односно његова радна површина, већа је и његова резолуција, то јест, способност да уочи детаље.

Само огледало, које је тешко 17 тона, спада у такозвана активна. То значи да је било које од 36 огледала самостално и може да се помера помоћу три серво мотора, јер се облик огледала и његов положај проверавају сваке секунде. Појединачна огледала повезана су са суседним помоћу два пиезоелектрична читача који мере електрични капацитет између две златне плочице. Најмања промена капацитета покреће уређај за поправљање положаја једног или другог огледала. Да би се поништила разна изобличења,

слика добијена у великом огледалу пролази кроз филтер „адаптивне оптике”. На пример, огледала би требало да буду дебела како би могла да задрже свој савршен облик док се те-

лескоп помера претражујући небо. То је ограничило највећи пречник огледала на око шест метара. Новија, већа огледала сувише су танка да би могла да задрже савршен облик. Зато

Директор Грантекана Педро Алварез испред „највећег телескопа на свету”.

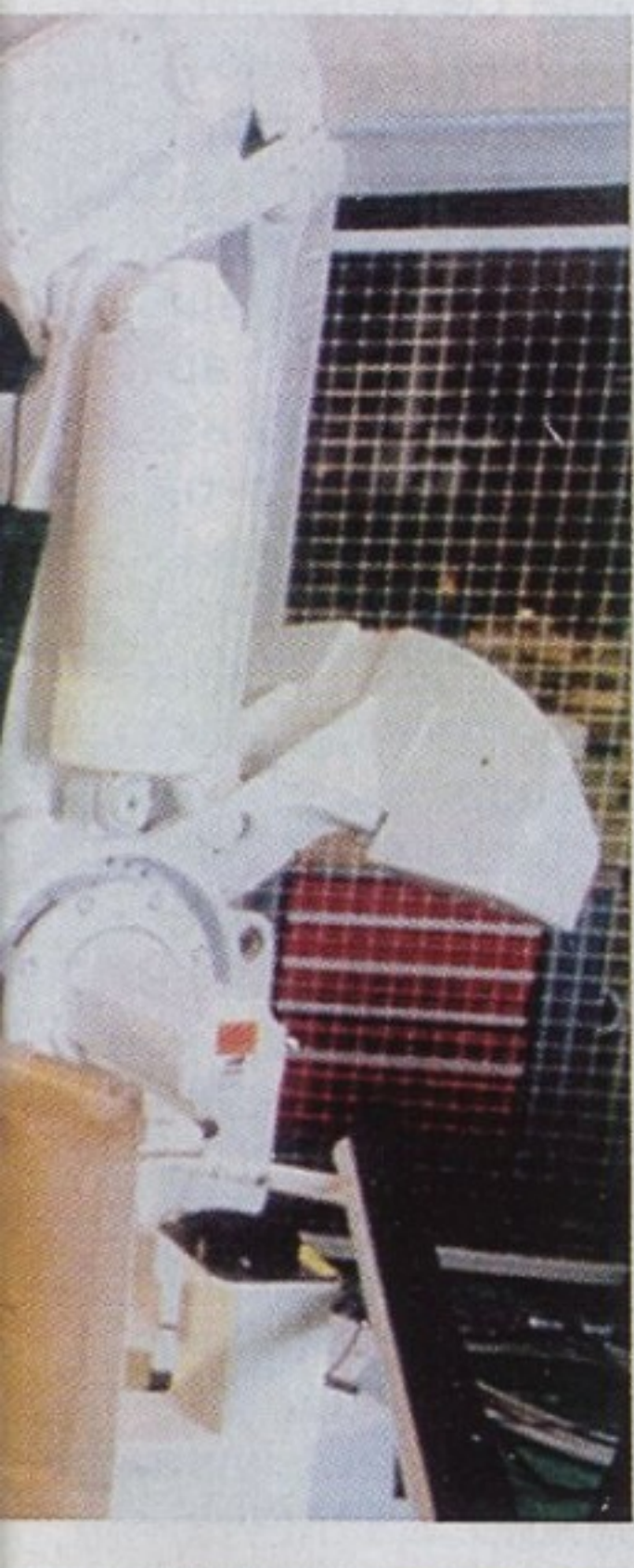
их уређаји смештени иза огледала и рачунари одржавају у правилном облику – делујући и до 200 пута у секунди. Тако се отклања дејство гравитације, али и разни атмосферски утицаји, на пример ветра.

Стварна снага новог телескопа исказаће се у инфрацрвеном спектру. Сlike с Грантекана биће четири до десет пута јасније од Хаблових, чувеног телескопа који се налази у васиони. Шпански див подариће слике васионе које до сада никада нису виђене, укључујући и снимке великих егзоплана-та које круже око својих звезда.

Ипак, за десетак година или нешто више, и то ће бити готово ништа у поређењу с могућностима EELT (European Extremely Large Telescope), који ће можда бити изграђен поред Грантекана (у трци су још и Мароко, Аргентина и Чиле). Јер, Грантекан ће бити играчка у поређењу са овим џином који би требало да има огледало пречника 42 метра ■

Г. В.

девет

КАКО ЈЕ ОПСТАЈАЛА КЊИЖЕВНОСТ

ПИСАЦ, ПЕКАР И ПИЛОТ...

Мало је примера кроз историју да су људи надарени за лепу реч од ње успевали и да живе. Да би могли да се посвете писању као највећој страсти, сналазили су се како су знали и умели

Којим су се послом писци стварно бавили? Ма како ово питање звучало противречно, мало је врхунских књижевника успело да се издржава само писањем. Готово сви су се највећи део живота бавили разним занимањима која немају никакве везе с књижевношћу, јер од поезије и прозе није могло да се преживи.

Све до 19. века професија писац била је привилегија људи који су били породично бо-

гати или су могли рачунати на неког богатог мецену. Од 19. века па надаље развој средстава за комуникацију повољно је утицао и на писце, па су неки отада могли да се издржавају продајући своје текстове издавачима, неки су сарађивали у новинама и часописима, а многи су се бавили занимањима везаним за језик, као што су професори, издавачи, новинари.

Бити новинар често се показало као корисно, на пример у случају **Ернеста Хемингвеја (1899–1961)**. Приморан да пише за дневне новине да би имао од чега да се издржава, Хемингвеј је тврдио да је управо од својих уредника у „Канзас Сити стару“ „најбоље изучио занат писања“, као што су кратке реченице, типичне за његов стил. А кад је захваљујући канадском дневном листу „Торонто стар“ послат у Европу за дописника, написао је ремек-дела као што су „За ким звона звоне“ и „Сунце се поново рађа“.

Јан Флеминг (1908–1964) избачен је из енглеске војне школе, па се запослио као дописник „Ројтерса“ из Москве. „Тамо сам научио да пишем брзо и тачно“, рекао је касније. Та способност, заједно са сазнањима и материјалом који је сакупљао док је радио као обавештајац, послужили су му за писање о пустиловинама тајног агента Џејмса Бонда.

Необичан пример је и **Џек Лондон (1876–1916)**, писац дела „Мартин Идн“ и „Бели очњак“. Потиче из веома сиромашне породице, па је морао да ради неколико посло-

ва истовремено: од уличног продавца новина до физичког радника, од ловца на фоке до ложаца, све док 1897. године није кренуо у Клондајк у потрагу за златом. Успут је о својим догодовштинама писао

приче које нико није хтео да објави, па се вратио сиромашан какав је и отишао, и болестан од скорбута. Једног дана коначно му је неки часопис купио једну причу и наручио још једну. А баш тада Лондон је добио посао у пошти. Али, пошто није завршио наручену причу, он га је одбио: уместо да буде поштар, постао је најплаћенији писац свог доба.

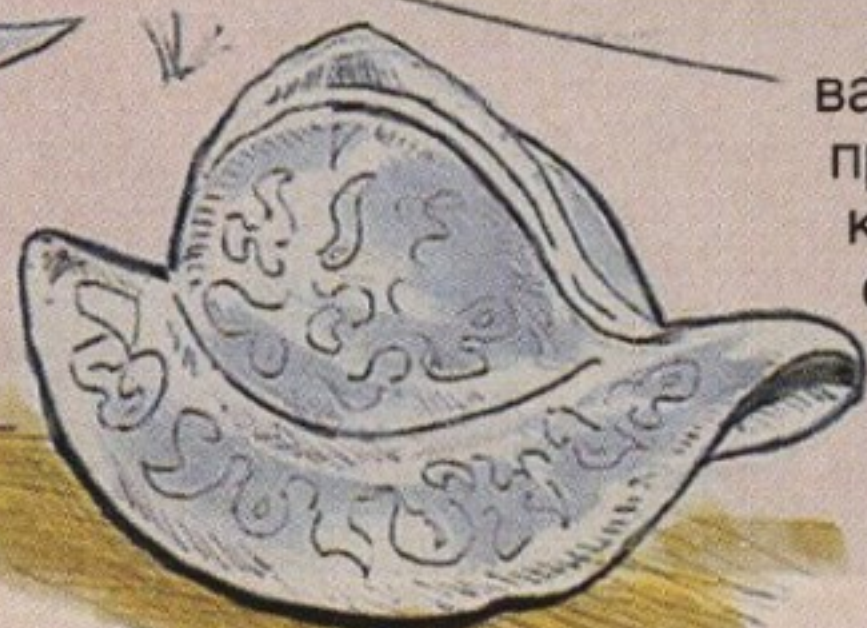
Породица **Чарлса Дикенса** била је толико сиромашна да је он као дванаестогодишњи дечак морао да се запосли у фабрици – лепио је етикете на кутије с ималином. Но, и Дикенс је с временом стекао новинарско искуство које му је послужило да буде одличан хроничар парламентарних догађања, па је тако настао „Пиквиков клуб“, а од романа у наставцима које је објављивао у штампи, као што је био „Авантуре Оливера Твиста“, могао је да издржава себе и своју породицу.

Оноре де Балзак (1799–1850) такође је преживео захваљујући романима у наставцима. Извесно време радио је у једној бележничкој канцеларији и безуспешно се трудио да га неко примети као писца. Стога је одлучио да постане издавач, па штампар и коначно је купио једну ливницу за изливање слова за штампу и много се задужио. Да би удовољило захтевима кредитора, почео је махнито да пише. Тако је настало огромно дело „Људска комедија“, недовршено упркос грозничавом раду, непреспаваним ноћима и литрама попијене кафе, што је Балзака одвело у смрт неколико месеци пошто се оженио. **Херман Мелвил (1819–1891)**, творац „Моби Дика“, није могао да издржава породицу од својих романа. Одустао је од писања и запослио се у њујоршкој царинарници.

Међутим, било је и таквих случајева да су писци могли лепо да живе од свог писања, а ипак су се бавили и нечим другим. **Филозоф Волтер (1694–1778)** тврдио је да треба имати и друго занимање

МИГЕЛ ДЕ СЕРВАНТЕС СААВЕДРА

Овај шпански комедиограф имао је тежак али узбудљив живот, а његов роман „Дон Кихот“ сматра се првим савременим романом.

Сујеверни, чак манијакални

Иако су стварали незаборавне ликове и заплете, поједини писци били су веома необични, уверени да им одређене радње или предмети доносе срећу и надахнуће. На пример, **Чарлс Дикенс** је на писаћем столу увек држао ствари на одређеном месту, па би повремено неки предмет додирнуо три пута да би призвао срећу. Док је писао, **Гистав Флобер (1821–1880)** држао је рукавице и рубље своје љубавнице у фиоци писаћег стола.

Ернест Хемингвеј сматрао је да је довољно дневно написати петсто речи, док је за **Џорџа Бернарда Шоа** тај број био хиљаду. Превлазио их је **Јан Флеминг**, који је у својој вили на Јамајци свако јутро написао по хиљаду речи, а затим одлазио на пливање, роњење и понеко пиће. После подне би написао још хиљаду речи.

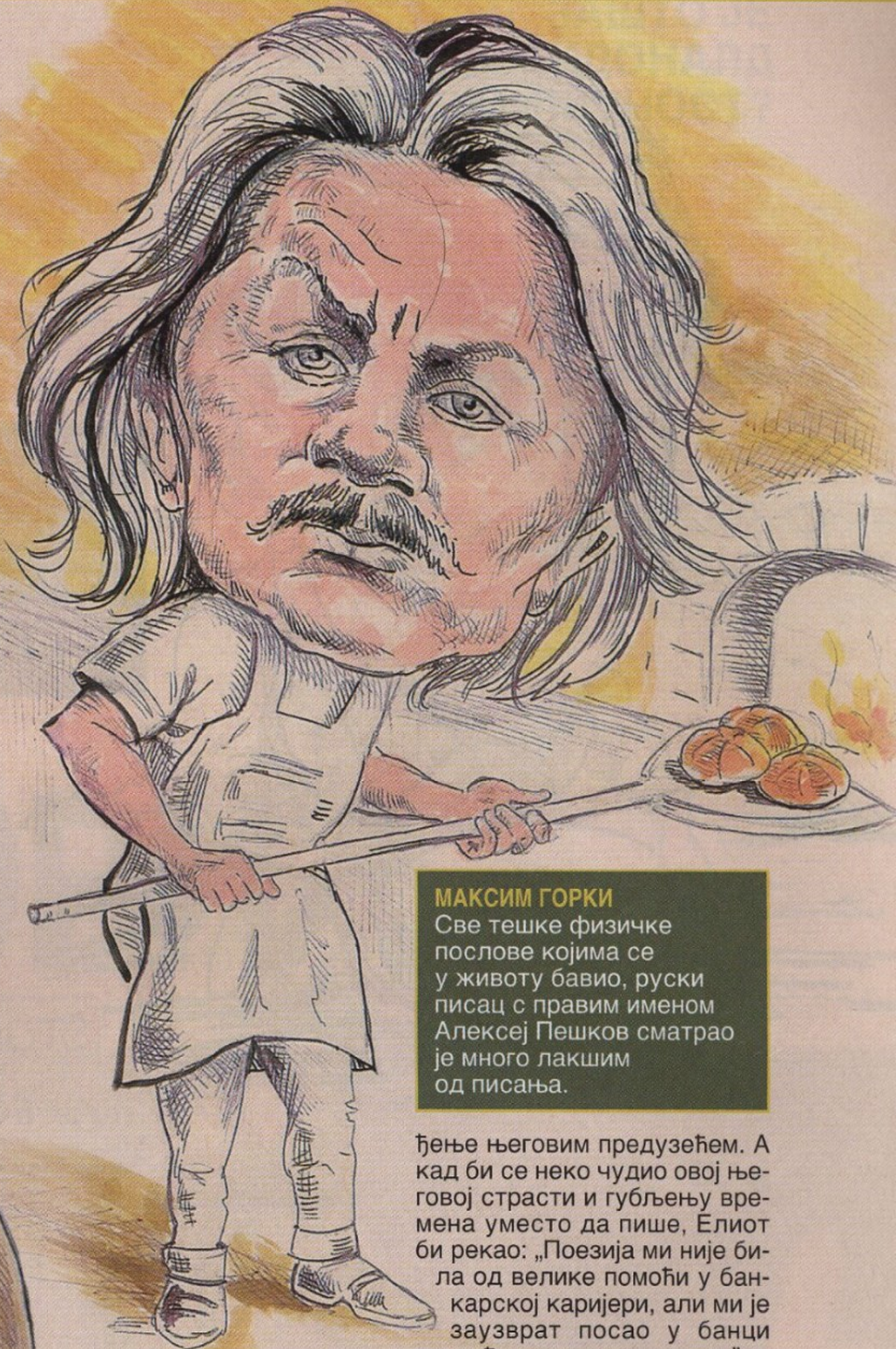
Вилијам Фокнер (1897–1962) написао је своје најбоље странице испијајући виски, док је **Труман Кепот (1924–1984)** тврдио да може да мисли (и пише) само док лежи, као и **Александар Пушкин (1799–1837)**. Но, награду за оригиналност требало је да добије **Ханс Кристијан Андерсен (1805–1875)**, писац бајке „Мала сирена” – он је поред свог кревета ставио картон с упозорењем: „Нисам стварно мртав” ■

да би се човек на миру бавио књижевношћу. „Не можеш да се бавиш културом без чврсте економске базе, јер новац обезбеђује интелектуалну слободу”, говорио је Волтер.

То што су се неки писци бавили и другим пословима не значи да су то радили само због новца, већ зато што су схватили да писање изискује много више напора од било каквог другог рада. Заговорник таквог става био је, на пример, **Алексеј Пешков (1868–1936)**, познатији као **Максим Горки**, који је током живота радио као носач, рибар, пекар... После успеха једне његове приче, одједном му је више часописа понудило сарадњу. Иако није морао

да ради ништа друго до да пише по два текста дневно, Горки се жалио: „Овај затворски посао потпуно ме исцрпљује”, што наводи на помисао да неки други послови, ма како немаштовити, могу писцима чак и да помогну да после интелектуалног напора мало „одморе мозак”.

Томас Стернс Елиот (1888–1965), добитник Нобелове

МАКСИМ ГОРКИ

Све тешке физичке послове којима се у животу бавио, руски писац с правим именом Алексеј Пешков сматрао је много лакшим од писања.

ђење његовим предузећем. А кад би се неко чудео овој његовој страсти и губљењу времена уместо да пише, Елиот би рекао: „Поезија ми није била од велике помоћи у банкарској каријери, али ми је заузврат посао у банци омогућио да пишем песме.”

Чарлс Буковски (1920–1994) свој списатељски дар показивао је од дечачког доба, као и склоност ка алкохолним пићима. Док је радио као службеник у пошти, открио га је један издавач. Али, Буковски је повремено показивао ужасан страх због чињенице да је плаћен само да пише. А тешкоће би постајале још веће кад је требало да присуствује скуповима типа књижевних вечери: да би савладао страх, није се устручавао да се напије, повраћа, чак и вређа слушаоце. Чинило му се да је боље радити у фабрици „јер тамо нема притиска”.

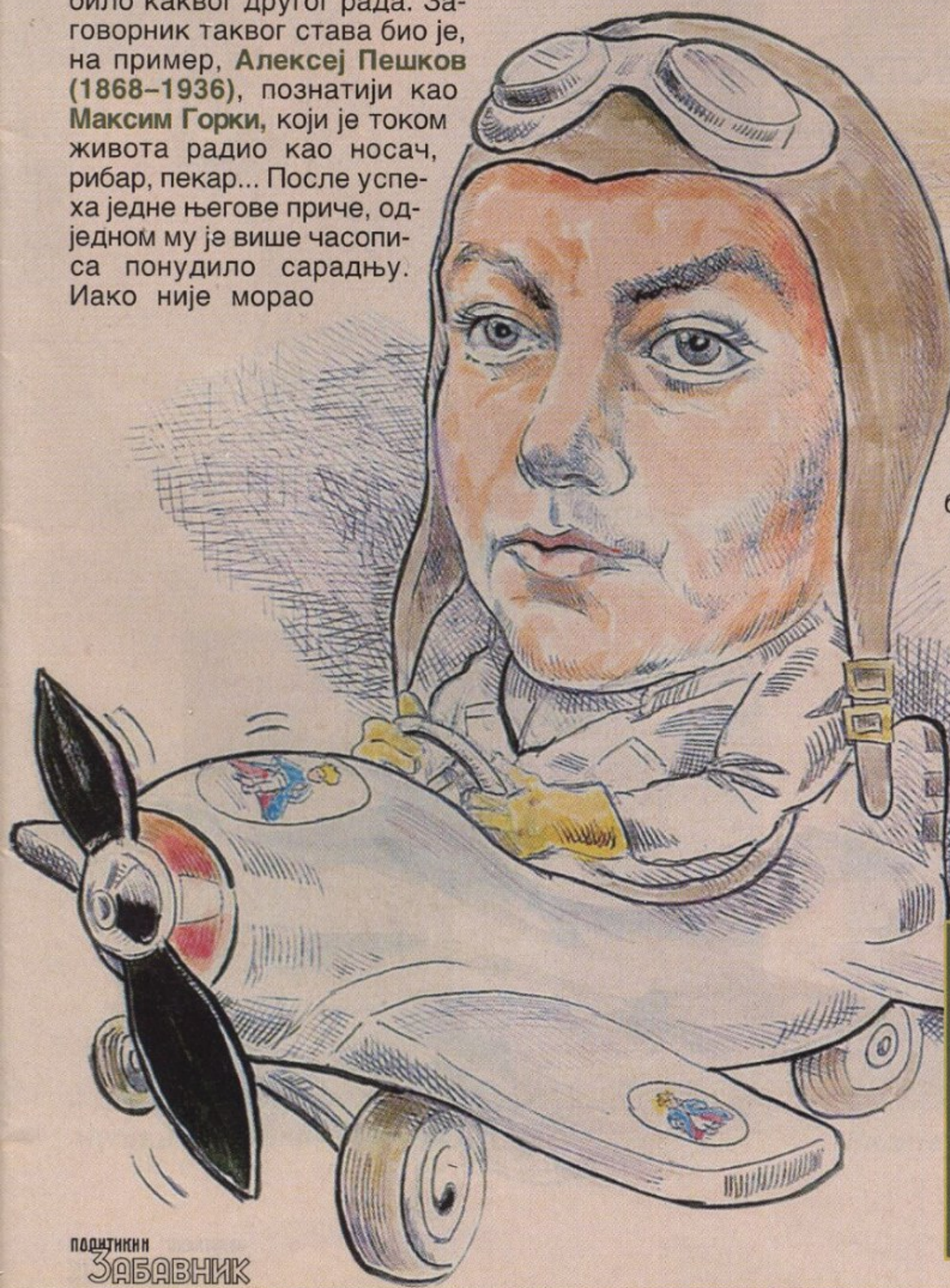
Многи писци радили су друге послове, али из сасвим другог разлога: да би из животног искуства црпили приче за своја дела. На пример, и **Чехов (1860–1904)** и **Булгаков (1891–1940)** били су лекари. Булгаков је због алергије која га је мучила постепено постао

награде за књижевност 1948. године, одбио је да ради као професор на Харварду. Више је волео да се бави односима с иностранством у једној банци, јер је тако могао да научи нове стране речи. Овај песник сматрао је свој посао „најзанимљивијим на свету”, јер му се допадало и бављење бројевима.

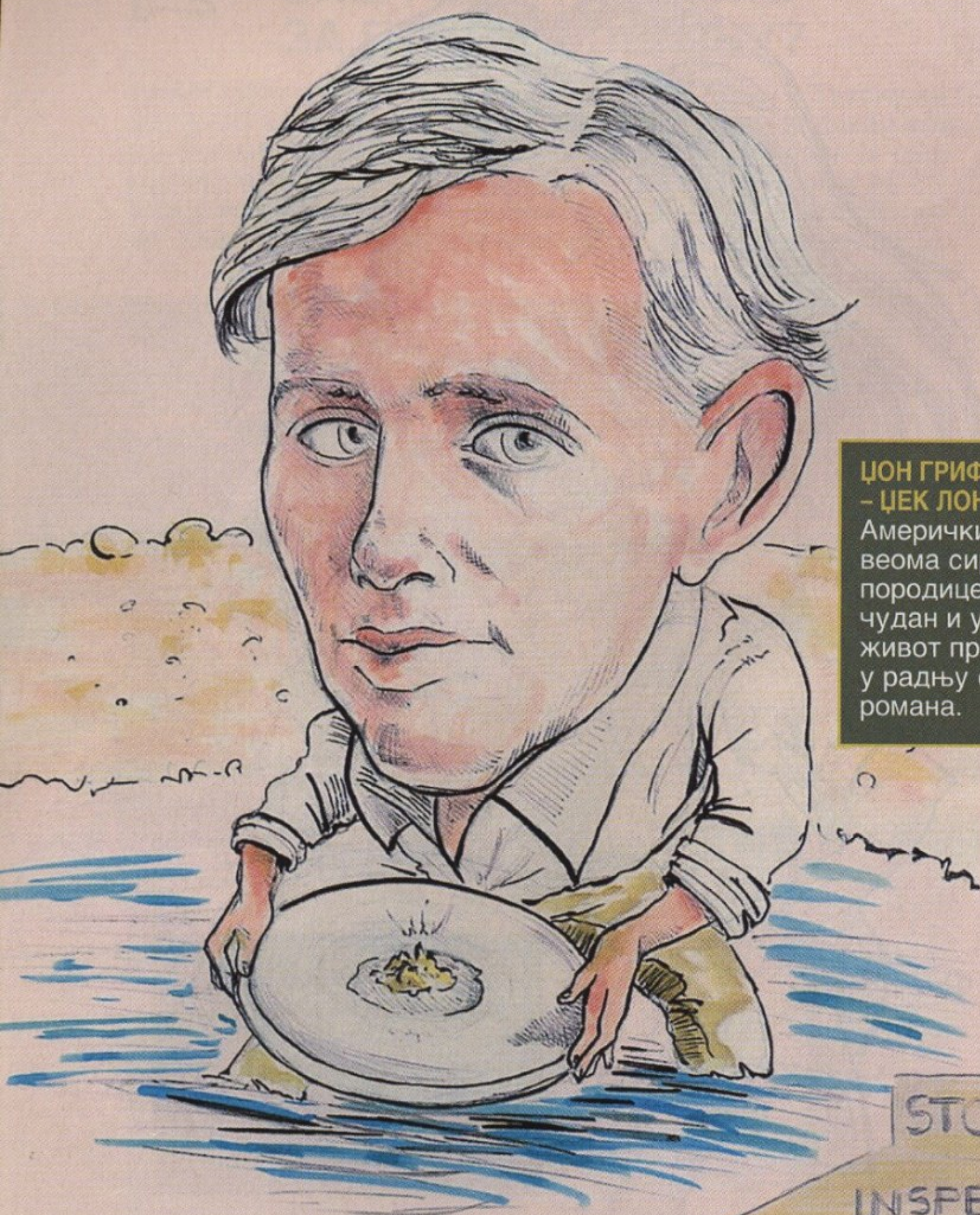
То је приметио амерички издавач Џефри Фабер, па му је поверио руково-

АНТОАН ДЕ СЕНТ-ЕГЗИПЕРИ

Француски писац о себи је пре свега говорио као о авијатичару. Искуства с летењем послужила су као надахнуће за многе његове приче. Погинуо је на ратном задатку изнад Француске на крају Другог светског рата.

ЏОН ГРИФИТ – ЏЕК ЛОНДОН

Амерички писац из веома сиромашне породице, свој чудан и узбудљив живот преносио је у радњу својих романа.

зависан од морфијума, па је то искуство испричао у роману под насловом „Морфијум“.

Чех **Франц Кафка** (1883–1924) силно се потрудио да га запосле у Осигуравајућем друштву против незгода на послу да би, пошто заврши посао у два по подне, могао цело поподне да спава а ноћу да пише. Пре четрдесете године написао је „Метаморфозу“, а онда је отишао код оца једног свог пријатеља да учи столарски занат. Сматрао је да мануелни рад повезује људе.

Писцима помаже да препуштени животу и изложени напору, баналностима и глупостима свакодневице развију ироничност, оштрину, презир и лакоћу описивања својих ближњих, а најбољи пример је **Мигел Сервантес** (1547–1616). Генијални творац „Дон Кихота“ био је „премазан свим бојама“: борио се као војник против Турака у бици код Лепанта (7. октобра 1571), где је био рањен у леву руку. Пет година касније, кад се бродом враћао у Шпанију, заробили су га алжирски гусари и продат је као роб. Откупљен је и коначно је опет био у Севиљи, али једва је некако преживљавао и на крају је завршио у затвору због проневере. Изгледа да је баш у затво-

ру, који га је ослободио бриге како ће да се издржава, могао да створи величанствено дело „Дон Кихот из Манче“.

Кад човек није имао новца, писање је обично тешко ишло. Неки примери сведоче да само тврдоглавост, поверење у сопствену снагу, па чак – што је бесмислено – и стална несташница новца, могу да подстакну даровитост писца. **Данијел Дефо** (1660–1731) почео је да пише своје животне ремек-дело „Робинзон Крусо“ у педесет осмој години. Заправо, он није имао књижевничких амбиција, већ је постао писац да би плаћао своје сталне дугове. Измислио је успешну формулу мешајући стварне догађаје са

сензационализмом како би привукао читаоце да купују његове ромane.

Џона Стајнбека (1902–1968), писца „Плодова гнева“ и „Источно од раја“, добитника Нобелове награде за књижевност 1962. године, у животу је подстицало чврсто убеђење да ће постати добар писац. Ипак, његове прве књиге нису имале успеха, па је морао да се бави разним пословима. Био је чувар стоке, апотекар, ренџер, берач воћа... и тако све док се није прославио као писац.

„Ја писац?! Па, мој прави позив је пилот авиона“, говорио је о себи човек племићке крви **Антоан де Сент-Егзипери** (1900–1944). А ипак, кад се јула 1944. године подигао у небо над окупираном Француском ради извиђања из кога се никад није вратио, оставио је за собом не само крхотине свог авиона нађене шездесет година касније, него и књигу која почиње сусретом између једног авијатичара и једног дечака: био је то „Мали принц“, веома озбиљно и славно дело једног пилота коме је писање било хоби ■

З. М.

ХЕРМАН МЕЛВИЛ

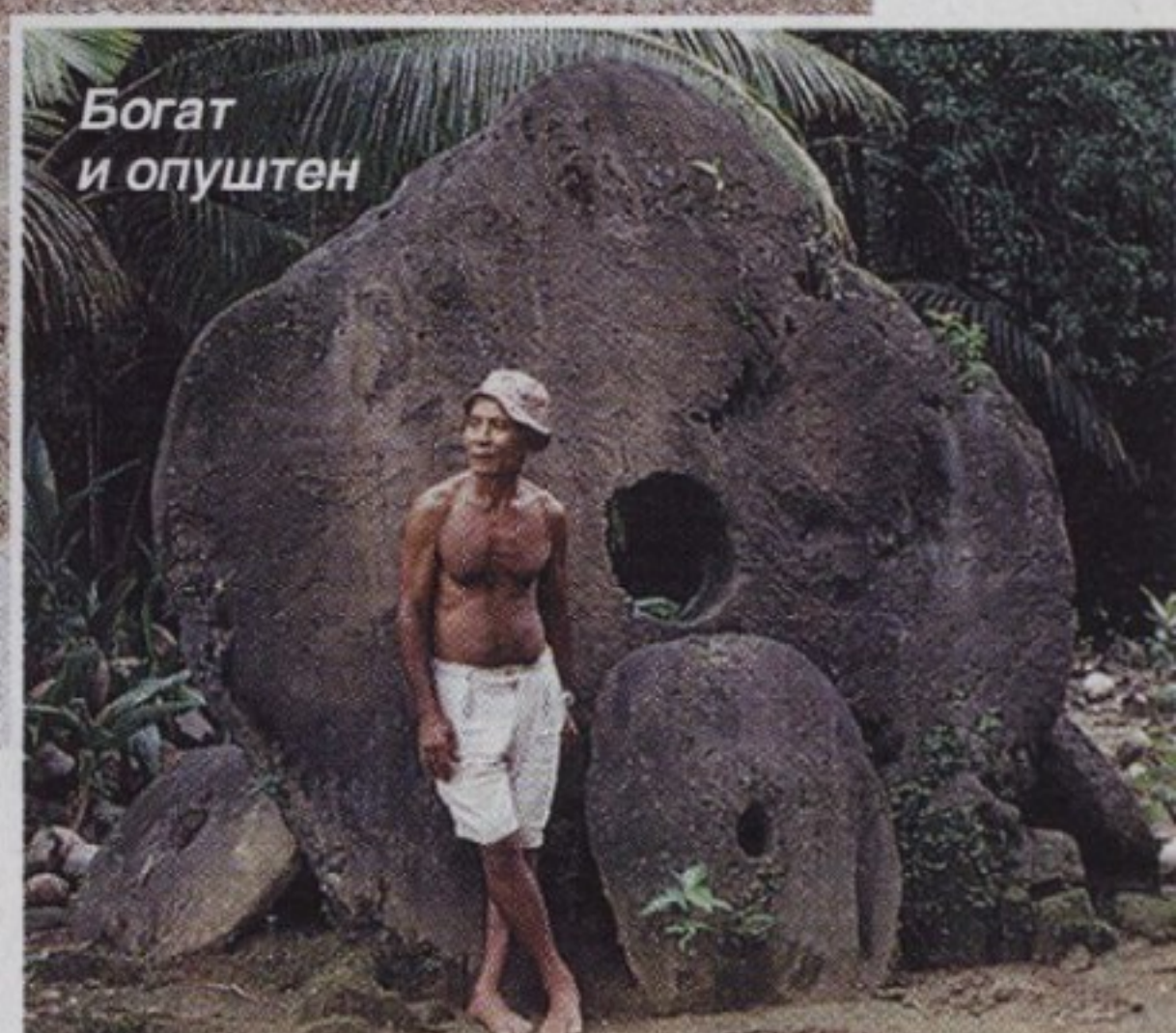
У младости овај амерички писац обишао је острва у Тихом океану, а искуства је описивао у својим првим пустоловним романима („Моби Дик“). Сиромаштво га је приморало да остави писање и запосли се на царинарници.

**УПУТСТВО
ЗА
РУКОВАЊЕ
КРИЗОМ**

Типичне
„банкноте“
на острву Јап

Богат
и опуштен

НОВАЦ С КАМЕНОМ ПОДДЛОГОМ

Новац, нека платна картица, легитимација, сличица... у реду, али откуд стене? Метафорично, јер новац се чува у новчанику. А и то место с каменим новцем није веће од новчаника.

Острво Јап у западном крају Микронезије (138,1 степен источно, 9,3 степена северно) велико је свега 18,2 квадратна километра, у архипелагу развученом на 1200 километара. Од петнаест острва, девет је насељено са свега десетак хиљада душа. Као кад би неко имао стан а да је свака соба у другом од суседних градова. Како на тако мали простор гледају људи с континента – провести цео животни век на

18 квадратних километара (ни две и по Аде Циганлије)? Без обзира на то шта се о томе мислило, Јап су сви посетиоци, без изузетка, назвали рајем на Земљи. С додатком да је то тропски рај на Земљи.

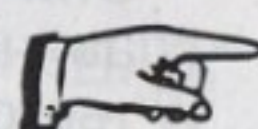
У новије време први су дошли рониоци с боцама да посматрају циновске раже. Приметили су велике камене точкове свуда по острву, и с неверицом примили одговор да је то новац. Новац са именом – ража. Домороци су објаснили да је то камен какав они немају и какав цене, и да се по њега плови на кануима и сплавовима 400 километара до острва Палау. Тамо се из стена исклешу точкови који се потом пребацују на Јап. Највећи имају скоро четири метра у преч-

**У садашњој
финансијској олуји
која хара планетом,
постоји једна тачка
на Земљи са баш
чврстом монетом**

нику и тешки су више од четири тоне. Исклесани су и потом изглачани шкољкама. Много су вреднији од израђених металним алатом. Први исклесани каменови били су у облику кита или рибе, али се убрзо облик точка показао много погоднијим за преношење. У отвор у средини стави се гре-

да помоћу које се точак лакше носи. До средине 19. века камени точкови сматрани су врло ретким, а тридесетих година прошлог века било их је више од 13.000.

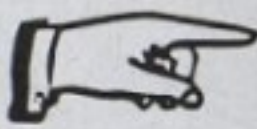
Доношење каменова почело је у време великих сукоба поглавица око власти. Све ретко и необично, са стране донето на острво, а што би могло имати неку вредност, било је добродошло да послужи као монета у „ратној економији“. Вредност је мере на привлачношћу за оног коме је била намењена. Као и увек и свуда, подршка и војска морале су да се плате.

Људи с Јапа дошли су на Палау случајно – донела их је бура на њиховом трагању за рибом. Али, касније су одлазили и враћали се захваљујући изванредном познавању небеске навигације. Без помоћи иједне и најмање справе направљене људском руком. Звезде, морске струје, ветар, облаци и птице су оно што тим морепловцима треба да би се сигурно оријентисали. Они тврде да их на Јап није донела бура,

Један „крупниш“
и више „ситниша“

 већ да су ту дошли својом вољом пре више хиљада година.

Вредност

За точак од седамдесетак центиметара у пречнику може да се купи свиња или педесет корпи воћа. Колико поједини „новчићи“ стварно вреде? Њихови власници су врло јасни у одређивању вредности, и на тржишту нема спорова око тога. Осим величине, највреднији су они комади у чије је клесање и превоз уложено највише труда. Бурно море и јаки ветрови повећавају вредност. Она знатно расте и ако је неко од прегалаца погинуо на путу. На неким су уклесана имена оних који се нису вратили с пловидбе, и то чини додатну вредност. Ако камен има занимљиву шару или боје, више вреди. Они који су глачани шкољкама више се цене од глачаних гвозђем, или, далеко било, брусилицом. Правилност облика подиже цену. Ако је покровитељ пута био сам поглавица, тиме је знатно повећао вредност камена. У крајњем збиру мерила вредновања, мањи камен може бити вреднији од неког великог.

Они највећи стоје пред поглавичином колибом. Показују његову моћ и значај за за-

четрнаест

једницу. За један од њих може да се купи више села – све с колибама, народом и пловилима. Њима могу да се плате и ратна савезништва другим племенима или закуп за риболов у ловишту неког другог племена. Кад се власницима преда довољно рибе за „ушур“, камен се враћа. Мањи могу да послуже за поклон уз уобичајену купопродају имовине, као прилог уз извињење за неку увреду или неправду, куповину жене, куповину пријатељства, мираз удаваче...

Велики каменови су понос целе заједнице. Њима показују колико је труда уложено у стварање таквог предмета. Посебно се поносе власништвом каменова који леже у другом селу. То је доказ да су спретни у стицању и да су пожељни као сарадници.

Гувернер

Поглавица је гувернер народне банке, управник државних монетарних резерви и главни књиговођа. Он зна сва власништва и прати и памти све преносе и поравнања. Најзначајније камење има и лична имена. Тиме се лако нијансирају вредности и прати власништво. У свим променама камење се не помера – па, могло би да се поломи.

Они управо подижу новац.

Мења се само знање свих у племену, шта је код кога. Кад се нека купопродаја обави, а то се чини често и увек јавно, „радио-Милева“ зачас разгласи по острву ново стање. Сви то прате и сви су сагласни.

Има тако и каменова потонулих у заливу, врло великих и врло вредних, које генерацијама нико није видео. И они су уредно „књиговодствено заведени“ и користе се као и они видљиви на острву. Као што се ни злато у државним трезорима многих земаља не креће из руке у руку, већ се само у

рачуновођиним записима мењају подаци. Уосталом, као и код кредитних картица – паре су биле моје, сад су твоје!

Пљачка банке

То се може сматрати немисливом појавом. Осим велике физичке снаге, учешћа пуно „гангстера“, тражи и спремност да се поднесу велика општедруштвена брука, срамота и прекор. Ретки преступници били су приморавани да покрадене обештете с

три до четири пута већом вредношћу. Плус презир околине. Нимало примамљив скуп средстава одговарања, васпитно убедљив. Велико искушење: новац лежи разбацан свуда унаоколо, без чувара и препрека, а узимање је забрањено.

Курс

Колико долара вреди стари точак од метра? Па, зависи од загрејаности колекционара. Сакупљачи ретких и необичних предмета радо откупљују овај новац и преносе га у своје нумизматичке збирке, раскошне салоне или уређене баште. Млађи с Јапа спремни су на ту трговину. Старији, а поготову вође племена, жестоко се противе томе, тако да је обим те трговине веома скроман. Иако свакодневно тргују доларима, камене котурове не желе да потисну јер чувају свој начин живота и историју. Не само да се противе продаји странцима, већ се противе и размени каменог новца за доларе међу самим домороцима.

Уз раже и доларе, тргује се и шкољкама, најстаријим новцем у људској историји. Млађи су склонији доларима јер за њих могу да добију индустријску робу која стиже из спољног света. Један од службеника навикао се на рад с

рачунаром. Јесте да користи Win95, стар 15 година, али је мало вероватно да ће се вратити на бројање и рачунање шљунком.

Инфлација

Нема новца без инфлације и дефлације. Исто важи и за камени. Бродолом је Дејвида О'Кифија избацио на Јап 1871. године. Ту је остао. Нашоа је начин да с Палауа лакше и у већим количинама довози камење. „Није то то...“, закључили су домороци и знатно оборили његову куповну моћ. Касније се од лакшег начина сасвим одустало. За време јапанске окупације, нешто камења је изломљено за калдрмисање путева. Без сумње, велика увреда.

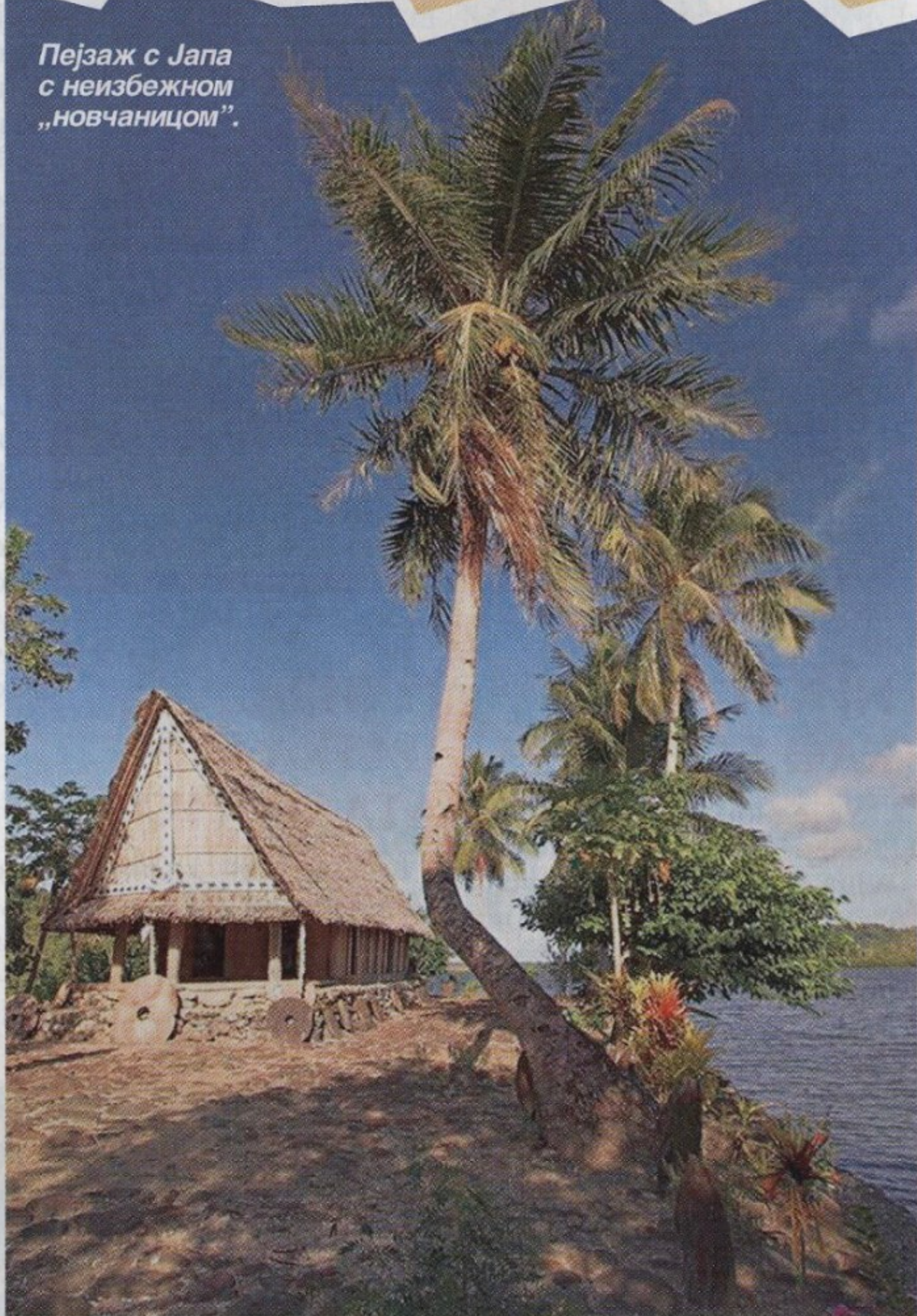
Историја

Око суверенитета над Јапом сукобљавали су се Шпанци, Немци, Јапанци, Американци. Крајем 19. века папа Лав XIII доделио је Јап Шпанцима, да би га они убрзо после тога продали Немцима. У домородачким језицима могу да се нађу речи сва четири окупаторска језика.

Подвала

За време своје владавине Немци су кренули у изградњу путева. Људима с Јапа то није било потребно, нити од ка-

Пејзаж с Јапа с неизбежном „новчаницом“.

Стаза бога новца

кве користи, па нису хтели да буду радници у том послу. Онда су Немци применили провидну смицалицу: обележили су неко камење као своје и њиме плаћали путаре. Сада су се људи с Јапа масовно покренули, не из похлепе за новцем, него да сачувају оно што је њихово.

Теорија

Ако је новац: „...било шта што: 1. може бити средство размене, 2. јединица обрачуна вредности и 3. универзални чувар вредности...“, шта од свега камени новац звани ража задовољава? Тешко се прави поређење са уобичајеним схватањима новца, али 3. својство је за ражу највише изражено.

***

Закључак који нико не може оспорити – срели смо се с највећим новчаницама на свету. Ако неко понуди кусур у ражама, може се љубазно одговорити: „...Хвала лепо, то је за вас!“

У садашњој финансијској олуји која хара планетом, ето бар једне тачке на Земљи са чврстим новцем ■

Милош Вујовић

— петнаест

Илустровали студенти III године
ФПУ у Београду, Одсек примењена графика,
на предмету Илустрација
код професора Растка Ђирића

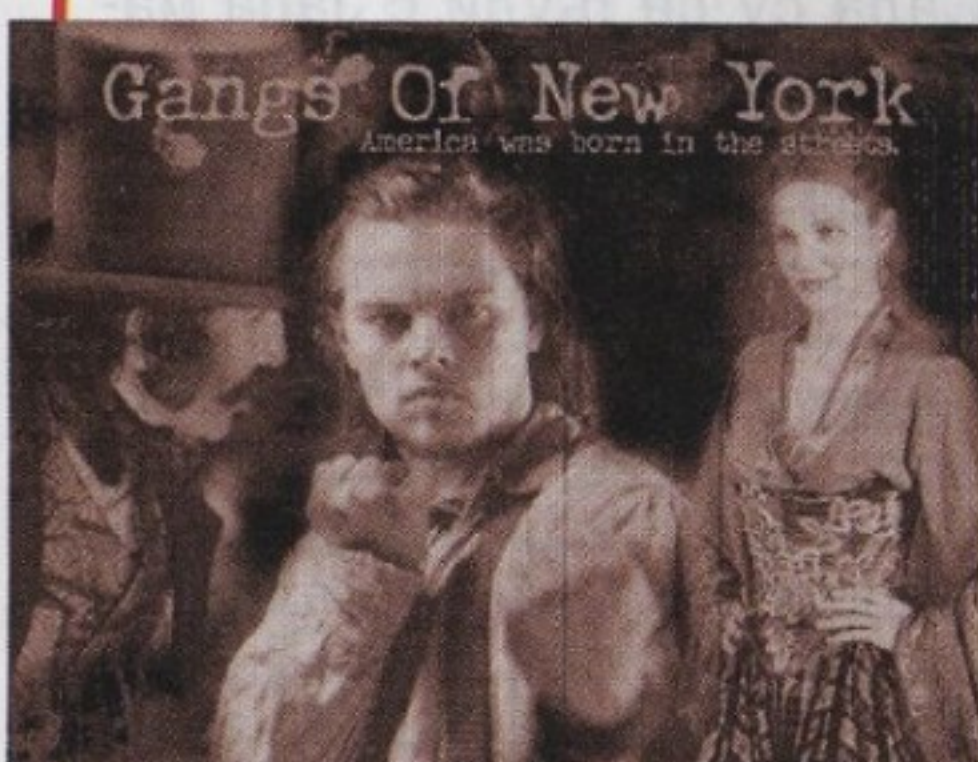
НИСИ КАО БОБИ

У једној сцени филма „Банде Њујорка“ главна глумица Камерон Дијаз треба свом снагом да ошамари Леонарда ди Каприја који игра њеног изабраника. Уочи снимања поменуте сцене, редитељ Мартин Скорсезе рекао је Ди Каприју:

– Знаш, кад Боби де Ниро и ја снимамо овакве сцене, он никада не дозвољава да неко прима ударце уместо њега, а још мање да ти ударци буду лажни.

Леонардо је стога одлучио да учини исто што и Роберт де Ниро...

После четрдесет поновљених дублова шамарања, Леонардо ди Каприо

више није могао да устане. Лице му је горело од удараца. Напоследку је упитао редитеља:

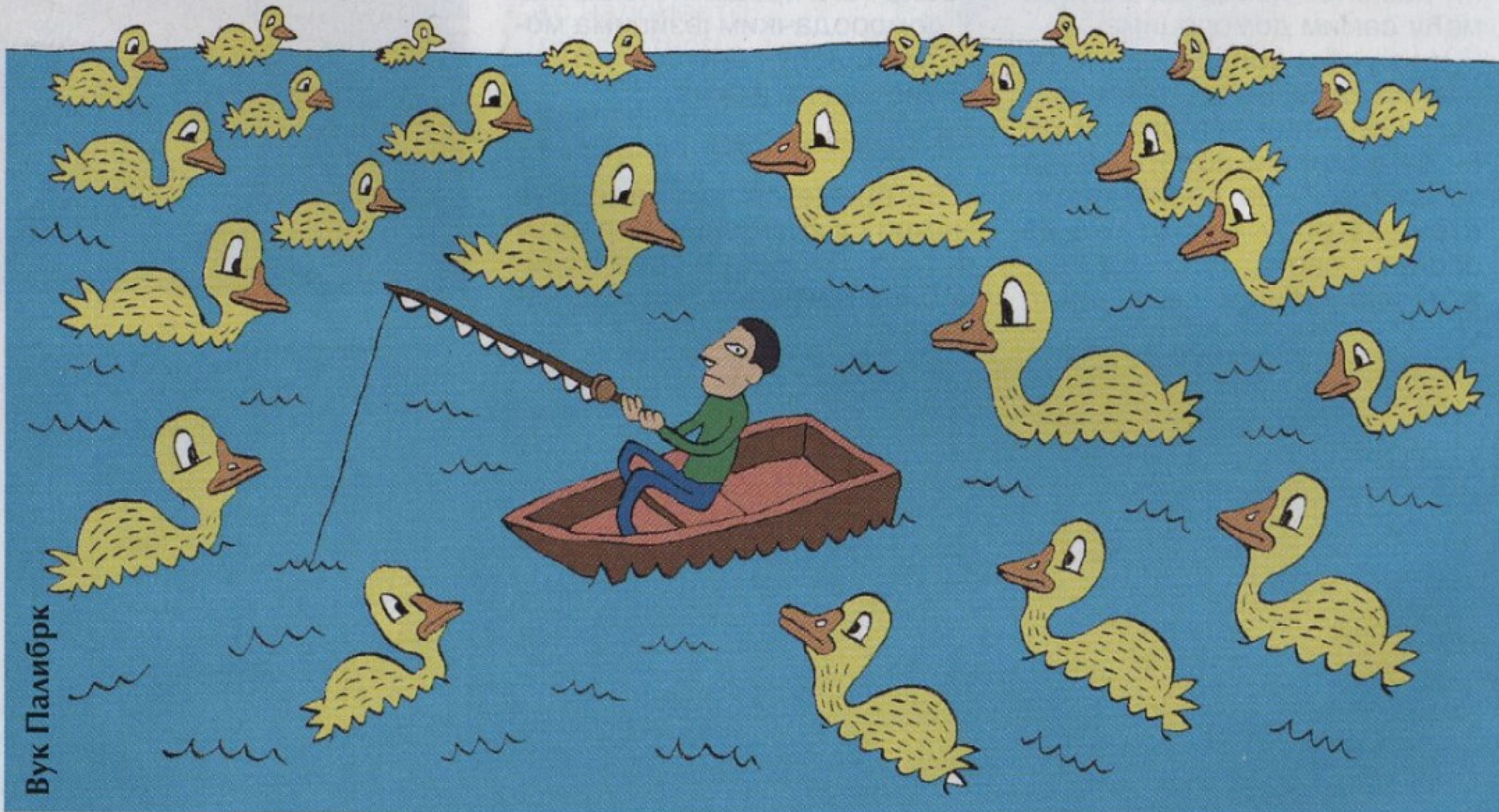
– Марти, јесмо ли готови? Све ми се врти...

– Имамо само да снимимо исту сцену из преосталих шест углова и онда смо готови – одговорио је кроз смех Скорсезе.

Снимање сцене шамарања трајало је око десет часова ■

ПЛИВА ПАТКА ПО... АТЛАНТИКУ

Крајем 1994. године у готово свим гласилима објављена је вест како се ка обалама Велике Британије креће велика и необична армада од 29.000 пластичних патака. На безброј питања откуд оне у мору, одговор је дао амерички океанограф Кертис Ембесмајер.

Он је објаснио да је товар пластичних патака доспео у море још јануара 1992. године кад је један контејнер који их је превозио пао у воде северног Тихог океана. Ношене струјама, оне су доспеле до Арктика где их је зауставио и оковао лед. Вероватно би ту заувек остале да се њима поново нису поиграле водене струје које су их отргле из загрљаја санти и онако залеђене повукле на југ.

Тако су се патке после пута дугачког око 19.300 километара нашле надомак обале земље у коју су биле и упућене ■

СПОМЕН-МЕСТО

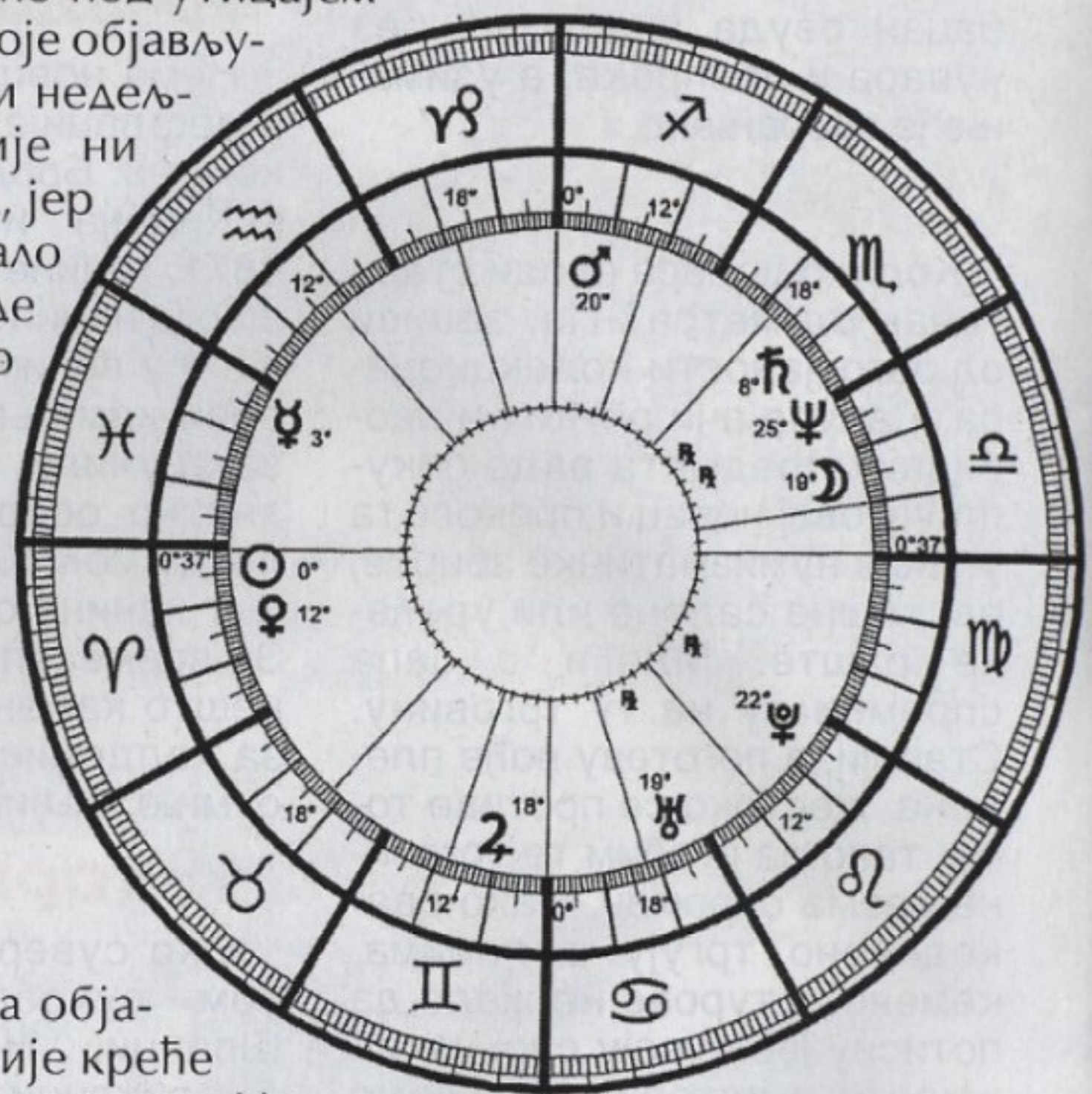
У спомен на битку код Босворта 1485. године, у којој је у борби с Хенријем VIII погинуо Ричард III, последњи британски владар који је настрадао на бојном пољу, Британци већ скоро шест векова одају почаст тако што излазе на место догађаја.

Али, судећи по сазнањима историчара, место на коме се окуљају је погрешно. Верује се да се битка одиграла километар даље, код села Дедлингтон. Како је дошло до погрешног обележавања није утврђено, али сваке године то историјско место посети више од 100.000 људи ■

РАЗВОД ЗБОГ ЗВЕЗДА

Један господин из италијанског града Савона затражио је развод од супруге, а као главни разлог навео је њену опседнутост хороскопима. Наиме, њена навика да пре него што нешто уради прво погледа у хороскоп, постала је узрок распада породице, тврди муж коме је најзад прекипело. На првом рочишту муж је изјавио да је његова супруга годинама била потпуно под утицајем разних хороскопа које објављују дневни листови и недељници. Понекад није ни устајала из кревета, јер је у хороскопу писало да јој тог дана звезде нису наклоњене. То је важило и за децу. Уколико би хороскоп био „лош“, она их није пуштала ни у школу, а камоли да се баве спортом ■

Милан Ристић

ПОШТАНСКИ ЗАКОНИ И ЗАБРАНЕ

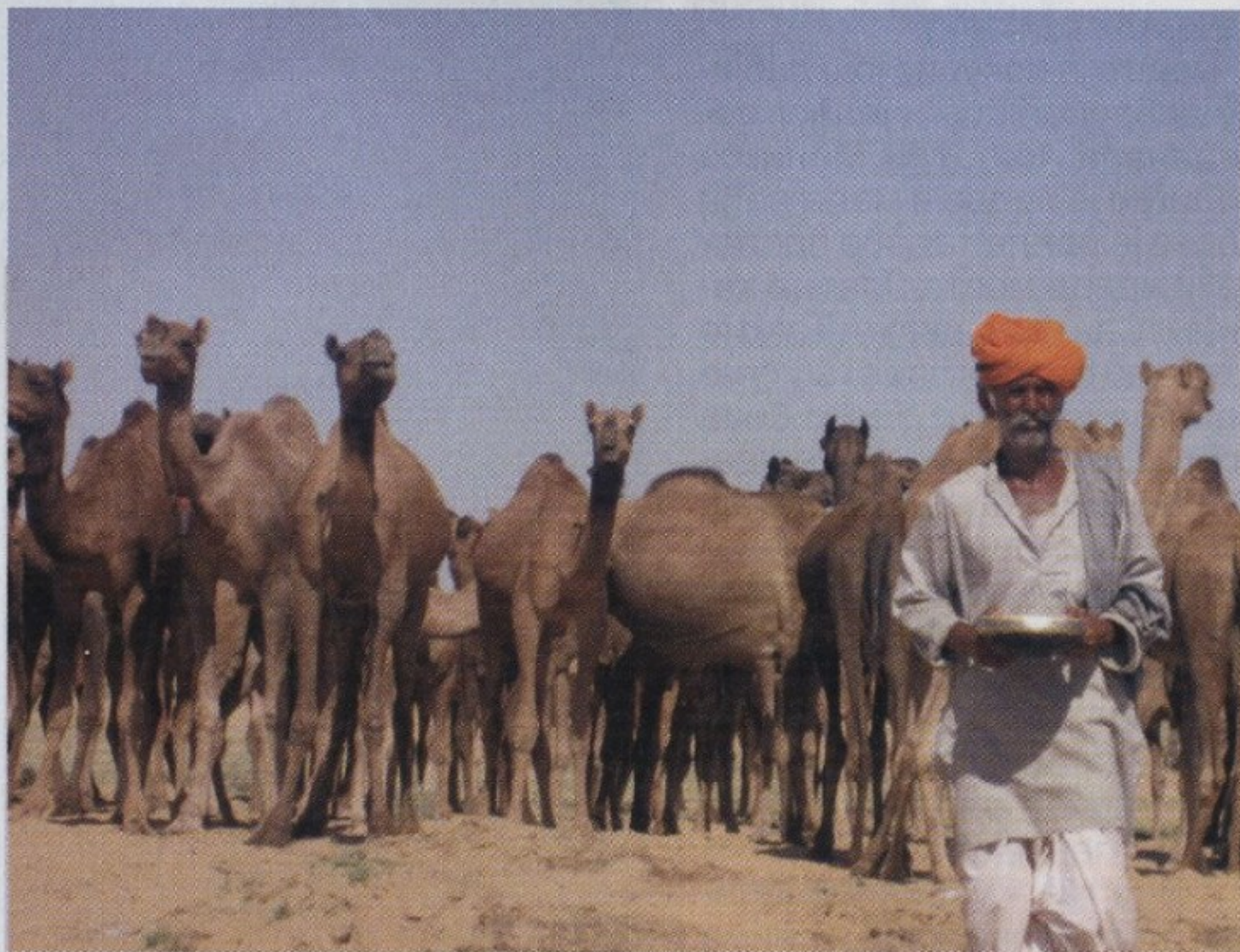
Средином шездесетих година протеклог века у поштанском саобраћају Велике Британије на снази су били одређени прописи и закони.

По тим одредбама било је забрањено да се по Острву шаљу писма у црвеним ковертама, док је у страном саобраћају за сваку земљу важила одређена забрана. Тако је било забрањено да се у Авганистан шаљу наочаре, на Канарска острва венци од ружа, на Нову Гвинеју живе пчеле.

Насупрот томе, по Великој Британији могле су поштом да се упућују пијавице и сва жива стока уколико је прописно облепљена поштанским маркама одговарајуће вредности ■

Олгица Терзић

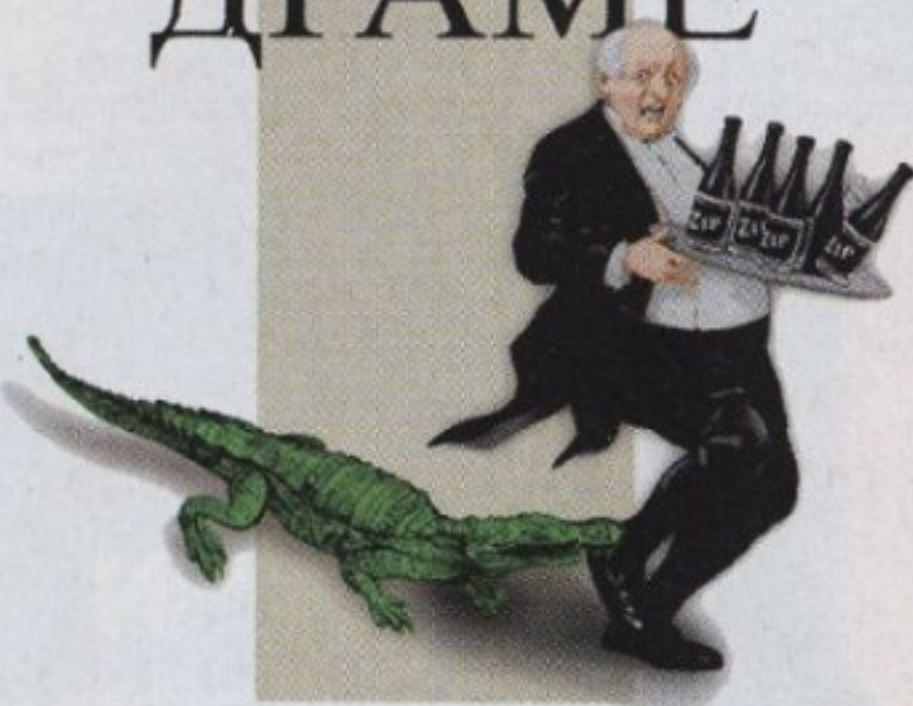

НИ КАМИЛЕ НЕ ПОМАЖУ

Једна госпођа из Египта напустила је недавно мужа јер је претукао. Ништа није могло да је убеди да промени мишљење. Чак ни десет камила које јој је муж довео на поклон! Поменути догађај збио се недавно у малом месту четири стотине километара удаљеном од главног града Каира. Према писању тамошње штампе, двадесетпетогодишња госпођа изјавила је како не намерава да се врати мужу који има четрдесет седам година. Иако имају двоје мале деце, од три и пет година, и иако јој је понудио десет камила и накит приде. Јер, батине које је добила изгледа нису биле прве. Опроштај, дакле, не долази у обзир ■

ЖИВОТ ПИШЕ ДРАМЕ

Професионални ронилац Џејмс Москито одувек је водио узбудљив живот. Имао је четрдесет година и изгледао је баш онако како људи обично замишљају рониоце – младалачког духа, говорио је гласно и прекомерно пио, док му је срце било ватрено. Он није устукнуо ни пред чим, па ни пред својим опасним послом да свакодневно рони с великим белим ајкулама. Зато није ни трепнуо кад му је тог јутра изненада зазвонио телефон.

– Хитно нам је потребан добровољац! – зачуо се с другог краја жице глас капетана Менигоза.

– Имаш га! – брзо попут муње одговорио је Џејмс и одмах се упутио ка колима. Његова девојка Холи само је очајно загњурила главу у јастук. Те недеље, децембра 2005, намеравали су да оду на краћи одмор.

Пошто је купио још двојицу добровољаца и једног ветеринара, капетан Менигоз подигао је сидро и мала лађа убрзо је секла таласе пролазећи испод моста Златна капија у Сан Франциску. Тако је отпочео опасан задатак спасавања једног грбавог кита који се уплео у рибарске мреже. До тринаест часова били су сасвим близу назначеног места, па је капетан наредио свима да осматрају море, не би ли на површини угледали бове рибарских мрежа. Но, прво што су угледали био је млаз воде и ваздуха који је пробио пенушаво море.

– Ено га! – узвикнуо је један од добровољаца и свима је залупало срце.

Призор који су угледали био је заиста болан. Чинило се као да се кит уопште није померао. Лежећи на боку, само би понекад подигао бочно пераје и лупио по таласима. Тек кад је то видео, Џејмс је схватио с ким има посла и колико ће спасавање бити ризично. Чак и најмањи ударац перајем те огромне животиње био би за њих сигурна смрт.

Али, Џејмс и његов колега Јанг били су од оних људи

који не могу да живе без узбуђења. Улетели су у гумени чамац са опремом и похитали да спасу кита који је можда већ био на умору.

Четири огромне бове плутале су око грбавог кита, а свака је чврстим конопцем била повезана с двеста килограма тешким металним замкама које су лежале на дну океана.

– Четири замке не могу да задрже кита те величине. За-

што се онда не миче? – помислио је Москито.

Потом су се нашли на неколико десетина метара од кита. Проверивши стање ронилачке опреме, оба рониоца скочила су у море где их је чекао још страховитији призор. Уплетен у конопце као мува у паукову мрежу, кит се толико опирао да су се на многим местима конопци усекли у његово месо. И Џејмсу

и Јангу одмах је било јасно да ће спасавање бити много теже и ризичније него што су мислили. Јер, ако не буду пажљиви док буду секли конопце, кит би могао да осети страховит бол и да их удари перајима.

Но, времена за губљење није било. Прво су направили један круг, не би ли додатно извидели околности, а онда су се бацили на посао. Тада

КИТОВА

је дошло до прве неприлике. Док је пливао према репу кита, Јангова нога закичила је један канап и већи од његова два ножа исукао се из корица и изгубио у плаветнилу. За то време Џејмс је утврдио да се ради о женки, дугачкој око седамнаест метара. Њен реп био је потпуно уплетен у више од двадесет конопца који су водили све до дна. Значи, то ју је држало у месту –

помислио је сажаливши се на њу. Али, колико му је бола задала тек слика великих, зјапећих рана на њеном телу? Нема шансе да је спасемо! – закључио је, а онда се још одлучније бацио на посао.

Дуже од пола сата идилично плавичасто окружење нарушавали су блесци оштрица ножева, мехурићи ваздуха и повремени неподношљиви јауци животиње. Али, једна

ствар им је била чудна. Уместо да је покушавала да их удари перајима, женка је била зачуђујуће мирна. Па чак и кад јој је Јанг ослободио друго бочно пераје, она га није померила. Остала је помирљива и бескрајно мирна.

– Мислим да зна да покушавамо да јој помогнемо! – рекао је Москито капетану кад је изронио да промени боцу за ваздух.

Потом је опет загнурио у намери да јој ослободи најуплетљивији део тела – реп. Пробио се између неколико уплетених ужади и дошао тик уз њу да пресече један канап који је био двапут обмотан. Дисао је дубоко, али узнемирено. Нож је тачно секао, али рука му је у ствари дрхтала. Док му је срце гласно лупало, он је усполио и последњи мишић на телу,

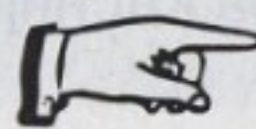
ЗАХВАЛАНИЦА

**Још само два!
Ја ћу завршити
и ти ћеш бити
слободна,
помислио
је Џејмс
док се
надљудским
напорима
борио за живот
једног од
највећих
становника
океана**

али као да то није било довољно. Конопци су се распетљавали један за другим, али женка је и даље била озбиљно уплетена, и даље је пуштала дубок глас који му је кидао душу.

Јангу је било још теже. Док је пливао око њене главе и хитрим покретима махао ножем, био је очи у очи с њом. Видео је конопце који су прелазили с једне до друге стране њених уста као поведи, а који су се усекли у њено месо. У трену кад се нашао на метар од њеног ока великог као песница и схватио да га мирно посматра, из његовог срца ишчезла је свака сумња. Јер, по њеном погледу одмах му је било јасно да животиња неће да учини ништа што би могло да га повреди. Али, баш због тога у њему је сваке секунде расла узнемиреност. Ово племени то биће не заслужује овакву судбину. А то су учинили лоши људи. Чинило му се да ће сада кад су веома близу да је ослободи, ово прелепо створење ипак да угине, да ће њихов труд бити узалудан. И то због чега? Иако се никада није мирио са сулудим понашањем људи према животињама, сад му је изгледало још одвратније. У стомаку је буквално осећао гађење.

Онда је погледао у правцу Џејмса. Успео је да јој ослободи реп. Па опет, кит се није мицао. Као да није желео да га повреди својим перајем великим као аутомобил. То је Јангу дало снаге и он је запливао ка другој страни њене главе. Ту су се два конопца најдубље усекла. Усмерио је нож према њима као да су му најљући непријатељи. Пресекао их је испрве и осетио олакшање.

— деветнаест

Илустровао
Дарко
Гркинић

Издржи још само мало, још који минут, а онда ме баш брига. Можеш и да ме повучеш са собом, помислио је.

*****

За то време, спасавању су се придружила још два рониоца. Сад је било на реду да се отклоне парчићи конопца који су били заглављени међу усима, меким израштајима у устима. Пливајући поред њених огромних уста, један од новопридошних спасаца ухватио се за њену доњу вилицу и гурнуо једну руку унутра да би уклонио страна тела која би јој сигурно сметала да једе. А док је то чинио, она је лагано отвара и затвара уста, и даље остајући у месту.

Кад је Џејмс Москито пришао да одсече последње делове конопца с њеног репа, могао је да види да животиња само што није угинула. Док је пролазио поред њене главе, очи су јој изгледале одсутно. Као за инат, конопцац је био толико усечен у месо поред репа да никако није могао да га ишчупа. Не знајући шта ће кит да учини, он је храбро зарио нож у месо да би мало проширио рану и на тај начин уклонио ужад.

Још само два! Ја ћу завршити и ти ћеш бити слободна, рекао је у себи, и у том трену направио последњи рез. Капац се откачио некако лако и у ковитлацу пао на дно. Одушевљен, Џејмс је изронио и повикао на сав глас:

– Слободна је! Не могу да верујем! Стварно је слободна!

А онда, на опште изненађење четворице ронилаца, животиња је учинила нешто невероватно, нешто што одузима дах, један мали гест који их и данас прожима мистичношћу. Женка грбавог кита, једно од највећих створења на Земљи, лагано је почела да кружи око њих. А док је то чинила, показујући своју грациозност, једног по једног нежно је одмерила погледом. Потом је направила пируету и изненада свом силином кренула према Џејмсу.

Али, кад се наша на неколико метара од њега, тридесет пет тона тешка женка зауставила се и додирнула га њушком с нежношћу дelfина. Следећег трена већ је кренула ка дубинама. Нико од четворице ронилаца није могао да верује својим очима.

– Био је то најлепши тренутак у мом животу! – рекао је Џејмс Москито неколико дана касније ■

Дарко Стојановић

двадесет

ЗАШТО? КАКО!

ДА ЛИ ЈЕ ТАЧНО ДА СМОГ ПОГУБНО ДЕЛУЈЕ НА ТРАЈНОСТ ИСТОРИЈСКИХ СПОМЕНИКА?

Неки споменици од камена веома су оштећени од загађеног ваздуха. Цркве и скулптуре које су изложене смогу током педесет година изгледају као оне које су петсто година биле на чистом ваздуху. Степен пропадања зависи и од камена од кога је нешто направљено. Мермер и кварцни камен трпе од киселих киша које производе такву хемијску реакцију да их претварају у сипљиви гипс. Порозне врсте камена упијају загађиваче ваздуха који продире у дубину и изједају га. Све у свему, сви споменици подложни су пропадању од смога ■

КАКО СЕ МЕРЕ КИЛОМЕТРИ КОЈЕ ФУДБАЛЕРИ ПРЕЂУ ТОКОМ ЈЕДНЕ УТАКМИЦЕ?

Овај вид праћења уведен је током шампионата 2007. године, а заснива се на систему шеснаест телекамера постављених на стратешким местима на стадиону. Реч је о најсавременијој технологији, јер се прикупљени подаци обрађују у рачунару који потом даје податке о претрчаним километрима појединих играча, присуству играча на одређеном делу терена, броју остварених продора, брзини шута, растојању с ког су изведени... Током недавног Европског првенства у фудбалу, ова технологија омогућила је гледаоцима да проуче податке после утакмице повезујући се за званични сајт спортског догађаја. Подаци се сматрају поузданим, јер просечна учесталост и вредност грешке не прелази три одсто ■

ЗАШТО СЕ ПСИ, ПРЕ НЕГО ШТО ЋЕ ДА СЕДНУ ИЛИ ЛЕГНУ, ВИШЕ ПУТА ОКРЕНУ ОКО СЕБЕ?

По мишљењу стручњака који се баве понашањем животиња, реч је о праинстинктима. Пре него што је припитомљен, пас је морао да гледа на све стране да би избегао незгоде.

Дакле, пре него што би се сместио на једно место, морао је да се осврне око себе како би се осигурао да је све мирно, чак и да провери да на месту које је изабрао нема отровних

инсеката или биљака. По мишљењу неких стручњака, окретање пса за сопственим репом подсећа на обичај његовог претка вука да ископа мало удубљење у земљи како би му током зиме било топлије а лети хладније.

Из истих разлога пси обављају овај инстинктивни обред и пре него што хоће да врше нужду. Ако то окретање постане опсесивно, то значи да је животиња из неког разлога узнемирена ■

КО ЈЕ ИЗМИСЛИО ПОЈАС ЗА СПАСАВАЊЕ?

Био је то Леонардо да Винчи, који га је нацртао између 1487. и 1490. године заједно са скафандером, ходаљкама за пешачење преко воде и рукавицама с „пловним кожама“ за брзо пливање. Савремени прслук за спасавање измислио је енглески капетан Џон Рос Вард 1851. године и био је од плуте. Пре овог изума, норвешки морнари користили су јакне направљене од повезаних комада дрвета и плуте.

И данашњи појасеви за спасавање направљени су од плуте или полиуретана, често опремљени алармним светлима која се аутоматски пале. Постоје и појасеви за спасавање с малим

КОЈИ ЈЕ НАЈНЕРАЗУМЉИВИЈИ ЈЕЗИК НА СВЕТУ?

Највероватније језик пирага којим говори истоимено племе из Амазоније, њих око 350. Њихов језик има свега седам сугласника и три самогласника. Тим језиком се говори али може и да се звижди (што ловци у џунгли често чине). Веома је тежак за разумевање јер се много разликује од савремених језика. На пример, иста реч има значење и „отац“ и „мајка“, недостају одреднице за „пре“ и „после“, а изговор неких гласова везан је за пол онога који их изговара.

У овом језику нема бројева, осим „један“ и „два“. За више од тога постоји реч попут наше „много“. Разлог за то је незаинтересованост Пирага за бројеве. Можда зато што њихова животна филозофија не подразумева веће стицање знања нити сећање на прошлост, већ је усмерена искључиво на тренутно лично искуство ■

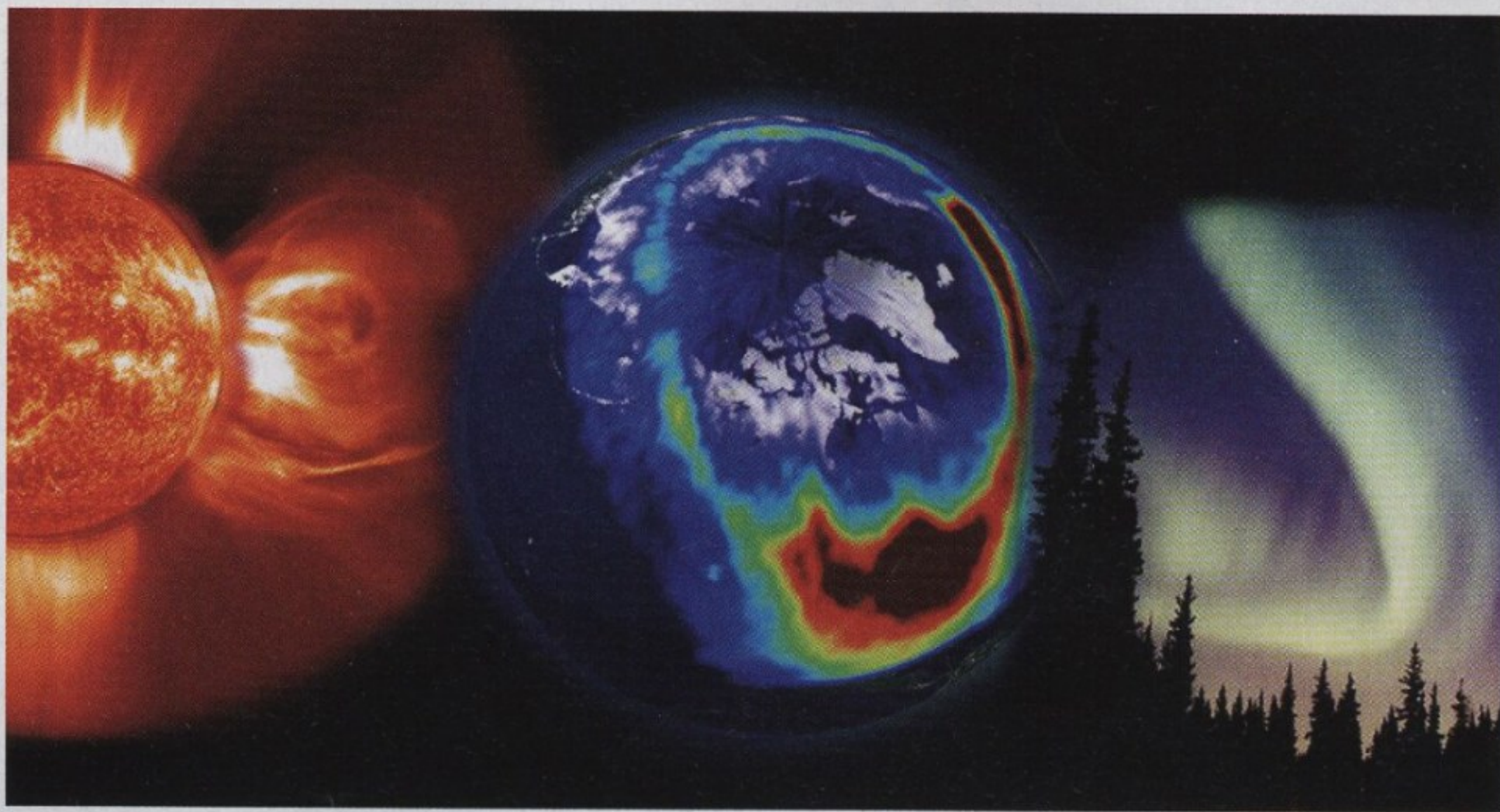
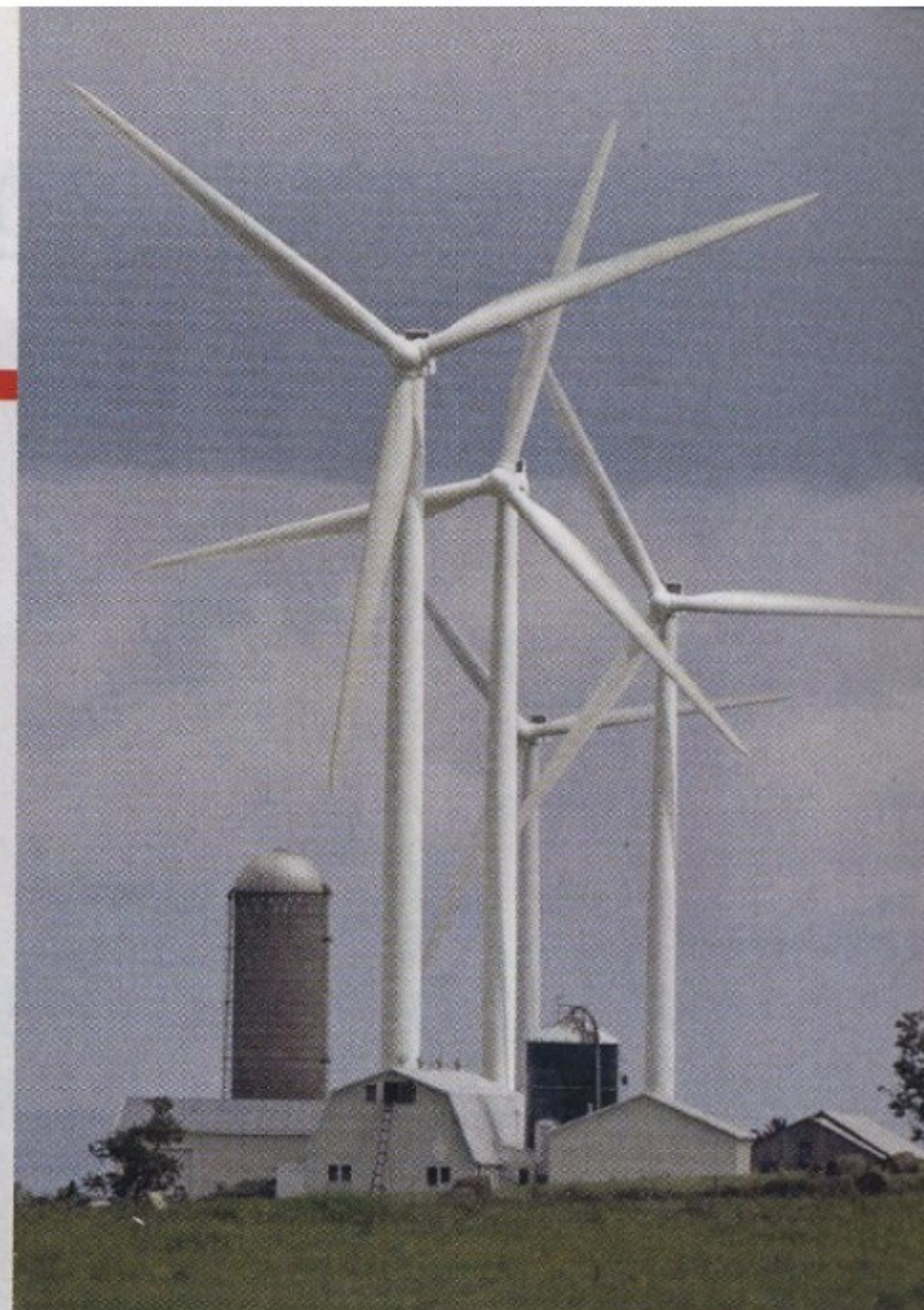

моторима за потискивање. Кад је реч о најсавременијим прслучима за спасавање, они садрже „систем за лично праћење и налажење људи у води“. Патентирало их је једно шпанско предузеће, а садрже уграђени GPS уређај за одређивање места где се бродоломник налази ■

МОГУ ЛИ СВЕ ФАРМЕ ВЕТРА ДА СТАНУ ОДЈЕДНОМ?

Као што стручњаци често истичу, ослањање на временске услове као извор струје носи са собом и одређене ризике. У фебруару 2003. године неки делови Данске – земље чија струја највише зависи од ветра – остали су без струје недељу дана, јер је турбине на западу земље нису производиле. Слично се десило у Немачкој у новембру 2003. године, кад је шесточасовно смиривање ветра довело до тога да земља изгуби количину струје која је равна производњи три електричне централе. У фебруару 2008. године и делови Тексаса замало су остали без струје услед наглог губитка 80 одсто производње струје на ветар због промене временских услова ■

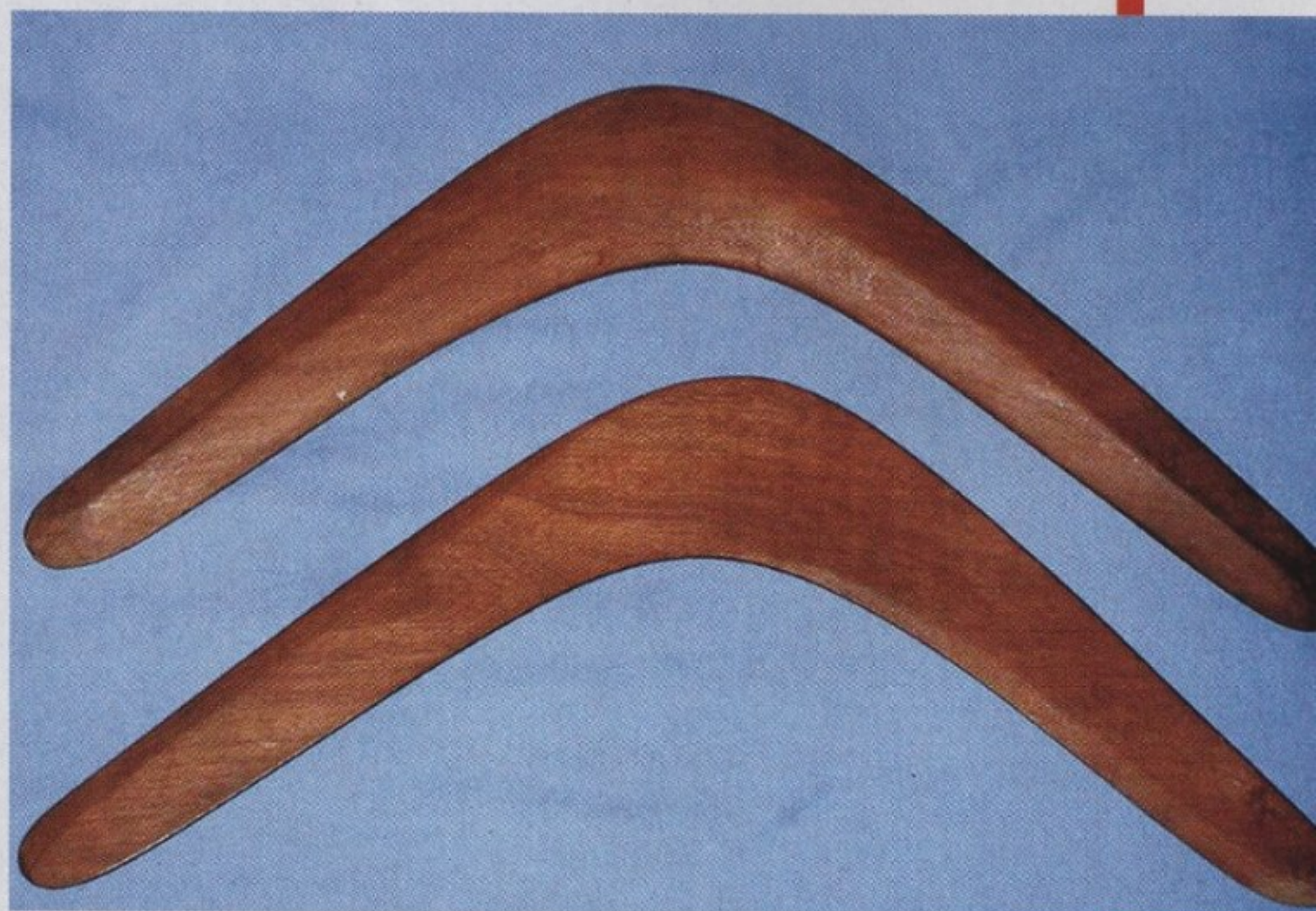
ШТА СЕ ПОДРАЗУМЕВА ПОД СВЕМИРСКИМ ВРЕМЕНОМ?

Замисао о временским приликама у вакууму свемира делује чудно, но изнад наше атмосфере има необичних киша, ветра и сунчаних раздобља. Ове временске прилике много су силовитије него оне које по-

знајемо овде, на површини Земље. Наша планета непрестано је изложена ударима честица и зрачењу Сунца. Људе од свега тога штити атмосфера, али ове честице могу на Земљи да изазову другачију врсту пометње. На пример, у марту 1989. године олуја електрона и протона са Сунца изазвала је кратак спој у електричним мрежама Квебека, у Канади, оставивши шест милиона људи без струје. Авиони који лете близу полова могу такође да изгубе везу током соларних олуја ■

КО ЈЕ ИЗМИСЛИО БУМЕРАНГ?

Тешко је рећи, јер дрвени бумеранзи, као они какве су користили аустралијски домороци, не трају вечно и не остављају дуготрајне трагове. Бумеранг од слоноваче с позлаћеним врховима нађен је у Тутанкамоновој гробници заједно са сликом која приказује како је коришћен за убијање птица. Но, откривен је и бумеранг стар 23.000 година, начињен од мамутове кљове. Такав бумеранг нађен је у – Пољској ■

ПОРОДИЦЕ КОЈЕ СУ ВЛАДАЛЕ ЕВРОПОМ

ПШЕМИСЛОВА ДИНАСТИЈА

Судбина Пшемисловића показује да морална и начелна победа добра над злом, за којом се увек тежи у народним причама као и у душама људи, не значи истовремено да ће прешници бити кажњени у стварном животу

Претпоставља се да су Словени населили данашњу Чешку у 6. веку, на просторима која су у давна времена заузимали Келти (латинско и западноевропско име

Bohemia за Чешку долази од имена келтског племена *Во-иј*), а након њих германска племена Квади и Маркомани. Према легенди, чешка владајућа породица у средњем веку потицала је од Пшемисла *Орача*, обичног сељака, који се оженио *Љубушом*, кнежевом кћерком која је могла да прориче будућност. Видовита Љубуша у сну је сазнала за име и занимање свог будућег супруга, по кога је послала изасланике. Рекла им је да њеног изабраника и њиховог будућег владара траже у брдима, на једној малој ливади, на којој оре плугом који вуку два белоглава вола. Љубуша је такође унапред видела и сјајну будућност места које је затим основала – града Прага.

Сведи и злочинци

Ипак, почетак забележене историје чешких земаља и њихових владара није био тако мирољубив. Као и друге земље у сред-

њем веку, и Чешка је настајала у борбама и уз проливање крви. Први историјски Пшемисловић, чешки кнез Бори-вој (владао око 852–889), признавао је врховну власт *Велике Моравске*, огромне словенске државе која се простирала највећим делом данашње средње Европе. Бори-вој и његова жена Људмила (касније светица) примили су хришћанство кад су солунска браћа Ђирило и Методије, „словенски апостоли“, дошли међу моравске Словене ширећи нову веру, као и прво словенско писмо (глаголицу). Бори-воја је покрестио свети Методије вероватно 883. године. Међутим, ово је био повод за побуну против кнеза који је издао стару веру. Људмила је ипак успела да сачува кнежевску власт Бори-војевим синовима. Али, власт је донела неслогу и несрећу у кнежевску породицу. Свађа је избила у доба малолетног кнеза Вацлава I између његове бабе, кнегиње Људмиле, и његове мајке Драхомире. Борба за утицај завршила се злочином – Људмилу су по наређењу њене снахе задавили. Изгубила је власт и живот, али је добила ореол светице. Као прва чешка владарка – хришћанка, убрзо је проглашена за свету и постала један од хришћанских покровитеља чешке државе.

Међутим, трагични Људмилин крај није значао и крај сукоба у кнежевној породици. Следећи на реду био је *добри кнез* Вацлав (или Већеслав), како га је касније народ прозвао. Кнез Вацлав I (владао 921–935) признао је врховну власт немачког цара Хенрика I *Соколовца*, што се није допадало чешким великашима. Скована је завера уз подршку кнежевог млађег брата Боле-

Илустровао
Горан Горски

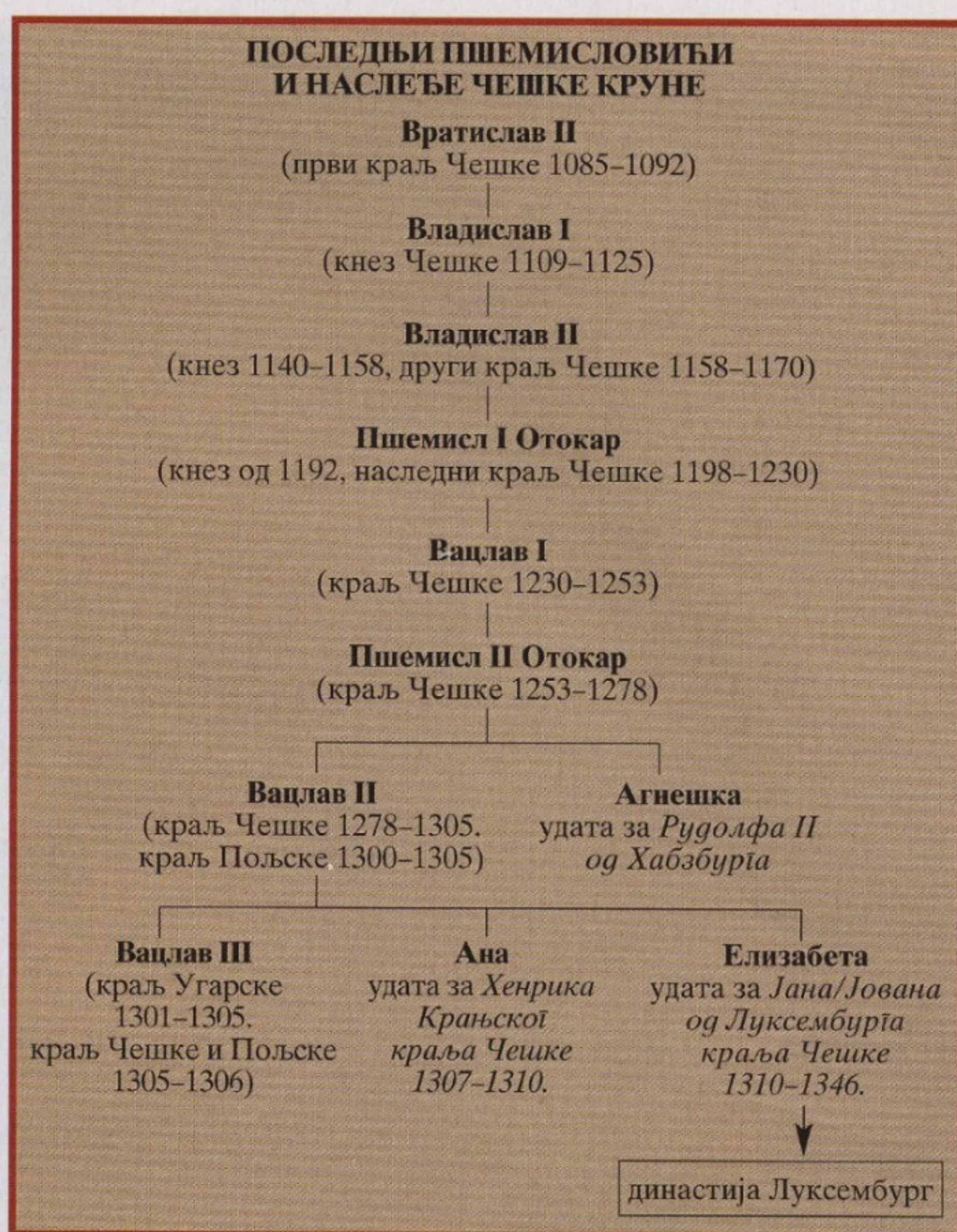

слава. Вацлав је убијен приликом одласка на молитву, на вратима катедрале. Као и у случају његове бабе Људмиле, мученичка смрт донела му је светачку славу. Бивши кнез је под именом *Свети Вацлав* постао главни покровитељ чешке државе и народа. За њим су остале и многе народне легенде и песме. У једној од њих, која подсећа на легенде других народа (укључујући и ону нашу о заспалом Краљевићу Марку), приповеда се да се велика чешка војска витезова крије успавана у недрима планине Бланик. Витезови ће се пробудити кад их позове Свети Вацлав да под његовим вођством крену да спасавају чешку отаџбину ако би она била угрожена.

Међутим, историја династије Пшемисловића показује да морална и начелна победа добра над злом, за којом се увек тежи у народним причама као и у душама људи, не значи истовремено да ће грешници бити кажњени у стварном животу. Наиме, братоубица кнез Болеслав I *Сурови* (владао 935–967) показао се као снажан и доста успешан владар који је владао дуже од три деценије и учврстио и проширио државу на Моравску, делове Шлеске и Лужица. Његови потомци владали су Чешком све до 14. века. Под управом својих владара – кнежева, Чешка се постепено развијала у сенци Светог римског царства, чији је део формално постала. Немачки утицај био је вишеструк. На пример, бискуп Прага био је потчињен архиепископу немачког Мајнца. *Словенска литургија* коју су увели свети Ђирило и Методије постепено је избачена из црквене употребе, као и посебно словенско писмо, а заменили су их латинска литургија и писмо. Најзад, немачки досељеници врло рано су почели да насељавају Праг и друге чешке и моравске градове, што су често подстицали сами владари желећи да на тај начин оживе привреду, као и да ојачају свој положај у борбама с малим феудалцима.

Круна као одликовање

Следећи значајан владар из династије Пшемисловића звао се Вратислав II (владао 1061–1092). Његова животна повест започиње на уобичајен начин за то давно доба: био је млађи

брат, онда је дошла уобичајена свађа у породици око власти, затим изгнанство, па мирење с братом... Након година сукоба, Вратислав II постао је 1061. године кнез Чешке. У то време, западно хришћанство потресао је сукоб између немачког цара и римског папе око такозване *инвестиције*, односно око питања ко је врховни поглавар свих западних хришћана и ко има право да поставља бискупе: цар или папа. Вратислав је био верни сарадник и вазал немачког цара Хенрика IV *Хоеништауфена*. Међутим,

било је и довољно дипломата да одржава релативно добре односе с папом и тако избегне екскомуникацију из цркве, која је погодила његовог врховног суверена – цара. У више битака царске војске против Саксонаца, војводе швапског и у Италији, чешка војска показала се као главни савезник који је често обезбедио победу. Због тога је 1085. године захвални цар Вратиславу доделио краљевску круну као неку врсту признања и

одликовања. Тако је Вратислав II забележен као први Пшемисловић у историји који је постао чешки краљ. Међутим, он није добио право да краљевску титулу пренесе на наследнике који су се и даље називали кнежевима (некад војводама) Чешке. Моравска је била посебна кнежевина којом је обично управљао неки од Пшемисловића, најчешће млађи брат или син владара.

Други краљ у чешкој историји звао се Владислав II (владао 1140–1172). Био је унук Вратислава II. Да би дошао до престола у Прагу, морао је претходно да победи свог брата од стрица, а затим и свог рођака Конрада II, кнеза Знојма, најстаријег члана династије, који је по принципу сениората полагао право на престо. Војска *Конрада од Знојма* опсела је 1142. године Праг, али без успеха. Узгред да напоменемо да је кнез Конрад био српски зет. Наиме, он се 1134. године оженио Маријом, кћерком српског жупана Уроша I и сестром угарске краљице. У граду Знојму, у једној округлој капели, постоје фреске на којима су портрети Конрада и Марије. Ради се о најстаријем аутентичном портрету једне владарке у Чешкој. Овом брачном везом Конрад је настојао да обезбеди подршку из суседне Угарске, којом је тада управљао моћни палатин Белош, српски жупан. С друге стране, Владислав II је обезбедио помоћ у Немачкој, где се оженио царевом сестром. Оданост немачком цару, кога је пратио и у крсташком рату, омогућила је Владиславу II да постане други чешки владар који се овенчао краљевском круном.

*Рођење Вацлавово
на слици Карела Шкрејте.
Кнез Вацлав проглашен је свецем
и главни је покровитељ чешке државе.*

Било је то 1158. године, а свечаност се одиграла у величанственој катедрали у Милану, где је нови чешки краљ дошао у пратњи цара Фридриха II Барбаросе. Међутим, ни овај пут крунисање за краља није значило да је Чешка постала наследна краљевина. Владислав II се повукао с власти како би наследио обезбедио свом сину. Ипак, ова пожртвована и у средњем веку ретко коришћена мера није обезбедила да његов син задржи престо. Међу Пшемисловићима је поново дошло до борби за трон у Прагу.

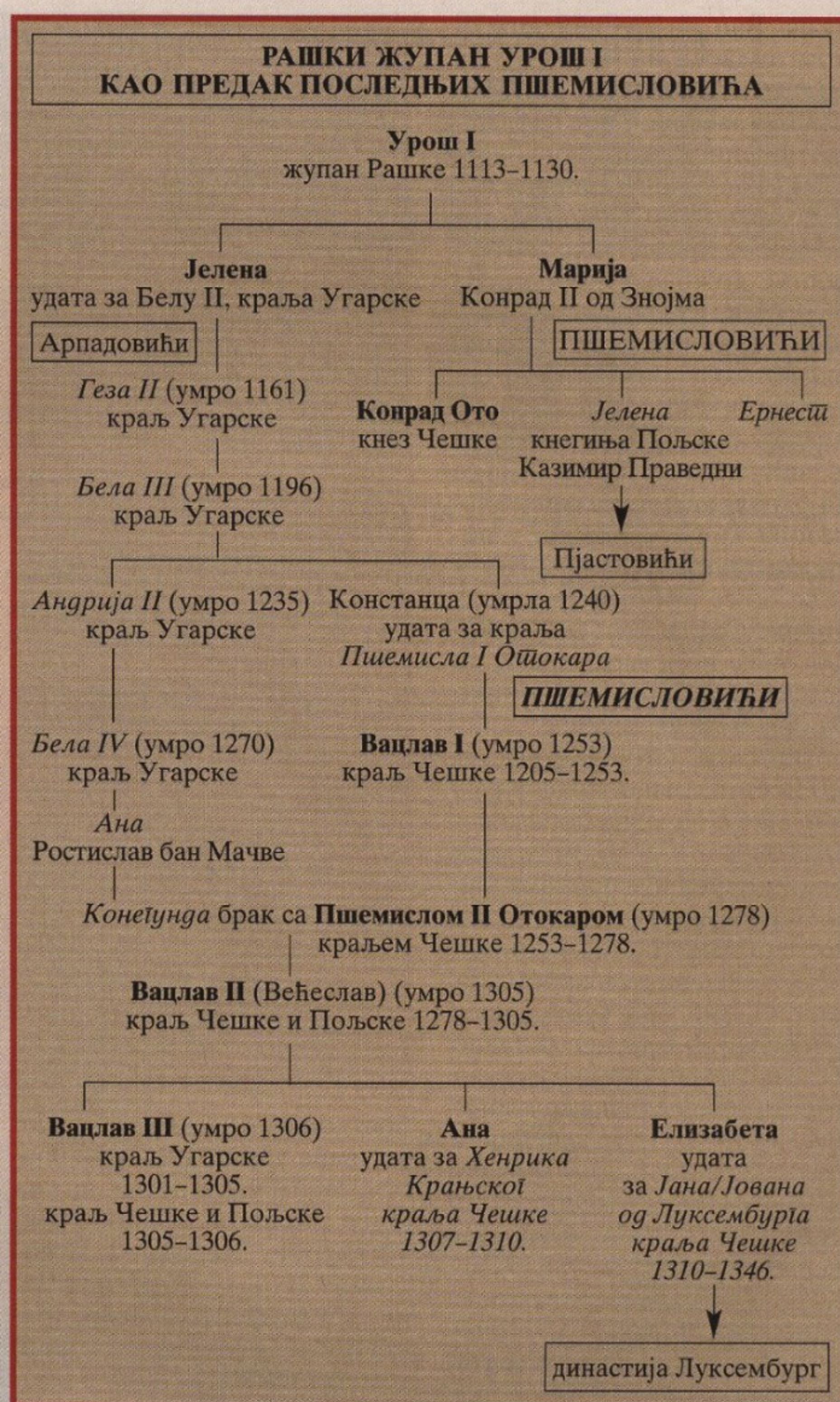
Неколико година касније на кнежевски престо ступио је Конрад II Ото (моравски маркгроф, кнез Чешке 1189–1191), син Марије Српске и Конрада од Знојма, односно унук српског жупана Уроша I. Године 1190, приликом оснивања католичког манастира у Луки, недалеко од града Знојма, Конрад Ото помиње и мајку Марију. Он је упамћен и по томе што је усвојио најстарији чешки законик, такозвани *Střetivý Konrada Otta* (*Iura Conradi*). Закоником је кнез давао одређене повластице феудалцима у питањима наслеђа, имовине и суђења. Године 1191. Конрад II био је укључен у војску немачког цара која је кренула да освоји Сицилију. Међутим, у Напуљу се разболео од куге и умро. Није имао деце. Његов брат Ернест умро је пре њега, а сестра Јелена (Хелена) удала се за пољског кнеза.

Трећа срећа: наследно краљевство

У 13. веку Чешка нагло напредује, како политички, тако и економски и културно. Шире се градови, граде се многобројни замкови, крче шуме и проширује плодно тло, досељавају се становници из Немачке. Чешка постаје богата и напредна земља средње Европе, што се показало и кад је у питању утицај њених владара. Користећи рат за немачки престо, кнез Пшемисл I Отокар прогласио се 1198. године за краља. Краљевска круна Чешке најзад постаје наследна, што ће Отокару признати млади немачки цар издајући му 1212. године такозвану *Златну булу са Сицилије*, важан документ у

историји чешких земаља. Булом је признат посебан положај чешког краља, који је с једне стране био вазал цара и постао један од седам царских *електора* (највиших феудалаца Немачког римског царства, који су имали право да изаберу цара). С друге стране, чешки краљ није био члан немачког Сабора, у коме су седели сви најмоћнији великаши царства, што је указивало на одређену аутономију чешких земаља према царству. У време Пшемисла I династија је добила још једног свеца, тачније светицу. Била је то краљева најмлађа кћи Анешка (Агнеса), која је, уморна од очевих потрага да јој нађе најбољу политичко-брачну везу, уместо да се уда – отишла у манастир. Постала је поглавар женског манастира *клариса*, католичког реда који је настао у Италији истовремено с *фрањевцима* (ред светог Фрање Асизског). При манастиру је основала и прву прашку болницу. За светицу је проглашена у наше доба, за време папе Јована Павла II.

Јачање Чешке под Пшемисловићима достиже врхунац за време унука Пшемисла I, који је добио име по деди – Пшемисл II Отокар (краљ 1253–1278). Као млађи краљев син припремао се за црквени позив, али му је изненадна смрт старијег брата престолонаследника изменила судбину. Звали су га *Гвоздени краљ*, због карактера, и *Златни краљ*, због богатства. Знатно је проширио чешке земље, стварајући право царство иако привремено. Своје земље проширио је све до Јадранског мора. Припојио је добар део Аустрије (Штајерска, Корушка), што га је довело у сукоб с другим моћним феудалцем који је припадао породици чија је моћ расла – Рудолфом од Хабзбурга. Пшемисл II је више пута на бојном пољу победио Мађаре и аустријског војводу. Занимљиво је да су у бици између Пшемисла II и Мађара 1260. године на мађарској страни учествовали и српски ратници краља Уроша I Немањића (који је у то време био мађар-

ски вазал). Пшемисл II учествовао је и у борбама у Пољској, а његова војска стизала је чак до Балтика, где се борио с паганским Прусима. Пшемисл II основао је више од тридесет нових градова у Чешкој, Моравској и Шлеској, међу којима и Кенингсбург (данас Калињинград) на Балтику. Помиње га и Данте

у „Божанственој комедији” како стоји на вратима *чи-стилиштја* у пријатељском разговору са својим зетом и животним непријатељем Рудолфом II Хабзбуршким. Сукоб с Рудолфом проу-

зроковао је одлазак чешког краља на други свет. У борби словенске династије Пшемисловића и аустријске династије Хабзбурга, ови други имали су више среће или више умешности. У одлучној бици 1278. године између моћног чешког краља и немачког владара, Пшемисл II Отокара изгубио је и битку и живот.

Као дворац од песка

Иако се наслеђе Пшемисловића продужило у још две генерације, погибијом Пшемисла II Отокара као да се зауставио, а онда заувек преломио дотадашњи сјајни успон чешке владарске породице. Додуше, њиховим савременицима то још није тако изгледало. Пшемисла II наследио је седмогодишњи син јединац Вацлав II (краљ 1278–1305). За време краљевог малолетства, Чешком је управљао као регент Завиша од Фалкенштајна (убијен 1290) који је на посредан начин имао везе са Србијом. Наиме, Завишина трећа супруга била је мађарска принцеза Елизабета (Јелисавета) којом је кратко време био ожењен и српски краљ Милутин (Милутин и Јелисавета имали су кћи *Зорицу* или *Царицу*). Кад је постао пунолетан, Вацлав II наставио је политику свог оца. Уз чешку, успео је да се крунише и пољском круном (1300). Следеће године покушао је да (након изумирања династије Арпадовића у Мађарској) свог сина јединца, дванаестогодишњег Вацлава (III), наметне за краља у Буди. Вацлав се 1301. године крунисао као *Ладислав* (мађарско *Ласло*)

V, краљ Угарске. Тада је изгледало да ће се цела средња Европа ујединити под влашћу чешке династије. Али, беше то само привид, сан о моћи који се срушио брзо као дворац од песка под таласима. Судбина је изненада окренула своје лице од породице која се у једном тренутку винула веома високо. Вацлав III није могао дуго да се одржи на престолу у жестоким борбама претендената на угарску круну *Свети Стефана* и већ 1303. године вратио се на очев двор. Узгред да поменемо да је у то време један од претендената на мађарску круну био и српски принц Владислав, син краља Стефана Драгутина.

Године 1305. краљ Вацлав II је, још млад, изненада умро. Породична *књижа* је *сјала* на само једно слово – шеснаестогодишњег Вацлава III који се крунисао за краља Чешке и Пољске. Убрзо се оженио не би ли обезбедио наслеђе, али му судбина није дала довољно времена. Док је припремао поход да заузме пољски трон, Вацлав III је под тајанственим околностима убијен 1307. године у Оломуку (Моравска). С њим је изумрла мушка грана династије која је чешким земљама владала још од раног средњег века. Треба, додуше, напоменути да је све до 16. века опстала једна *нелегитимна* грана породице Пшемисловића,

коју је основао Никола, ванбрачни син краља Пшемисла II Отокара. Његови потомци имали су титулу војвода од Тропауа (Опава) и Ратибора.

Нестанком мушких чланова династије, борба за чешки престо пренела се на две сестре последњег краља Ану и Елизабету, односно на њихове мужеве. У борбу се умешао и неизбежни Рудолф од Хабзбурга, који се оженио удовицом Вацлава II и који је у прво време имао највише успеха. Међутим, убрзо се разболео и умро. Године 1310. Праг је заузео муж Елизабете, млађе сестре последњег Пшемисловића. Био је то Јован (Јан), војвода од Луксембурга. Јан и Елизабета крунисани су за чешке монархе и тако основали нову чешку владарску кућу – Луксембург ■

Душко Лојангић

ЋИРА И СИНОВИ

1

Ћира је имао 7 синова. Најстарији је од најмлађег био четири пута старији, док је разлика међу осталима износила по 4 године. Колико сваки од синова има година? ■

ПТИЦЕ

4

Небом су летеле птице. Једна напред и две позади, једна позади и две напред, једна међу двама и три у реду. Колико је укупно птица летело небом?

ВРАНЕ И БРЕЗЕ

2

Кад су вране хтеле да слете по једна на сваку брезу, недостајала је једна бреза. Кад су хтеле да слете по две на једну брезу, једна бреза била је сувишна. Колико је било врана, а колико бреза? ■

ПРИЈАТЕЉИ

5

У истој згради станују три пријатеља: ојачар, професор и апотекар. Њихова имена су Бошко, Илија и Петар. Ојачар је јединац и најмлађи је од њих тројице. Петар је ожењен Бошковом сестром и старији је од професора. Како се зове ојачар, како професор, а како апотекар? ■

ЏАКОВИ

6

У сваком великом џаку толико је малих џакова колико укупно има великих џакова, тако да је свих џакова заједно тачно 812. Колико има великих џакова? ■

ЧЕТИРИ СЕДМИЦЕ

3

Помоћу аритметичких знакова и заграда сваки од бројева 7, 8, 9 и 10 представите помоћу четири седмице ■

ИЧКЕ загонетке

ТРИ СЕСТРЕ

7 Средња од три сестре старија је од млађе 2 године, док је број година најстарије за 4 већи од збира година две млађе сестре. Колико година има свака сестра ако се зна да имају укупно 80 година ■

ГАЗДА ТРИФУН

10 Кренуо газда Трифун на пијацу да купи 20 комада живине: гуске, патке и коке. Са собом је понео 48.000 динара. Гуске је куповао за 3000 динара по комаду, патке за 1000 динара, а за две коке плаћао је такође 1000 динара. Потрошио је сав новац. Колико је газда Трифун купио гусака, колико патака, а колико кока? ■

ЧЕТИРИ ТРГОВЦА

8 Четири трговца имају извешан број дуката. Кад се удруже без првог имају укупно 90 дуката, без другог 80, без трећег 70, а удруживши се без четвртог 60 дуката. По колико дуката има сваки трговац? ■

ПРОДАЈА

11 Трговац продаје три коња и скупљено седло за 31 златник. Оседлани први коњ кошта онолико колико стају заједно неоседлани други и трећи коњ. Оседлани други коњ стаје колико заједно неоседлани први и трећи, а оседлани трећи коњ стаје колико заједно коштају неоседлани први и други коњ. По којим ценама се продају коњи? ■

ШУМА

9 Дудовци су напали шуму и сваког дана било је двоструко више нападнутог дрвећа него претходног дана. За 7 дана нападнута је цела шума. За колико је дана била нападнута половина шуме? ■

Уређује
Радивоје
Грбовић

РЕШЕЊА НА СТРАНИ 65

www.zavod.co.rs

НИКАДА ПОВОЉНИЈЕ ДО КЊИГЕ
НИКАДА ПОВОЉНИЈЕ ДО КЊИГЕ

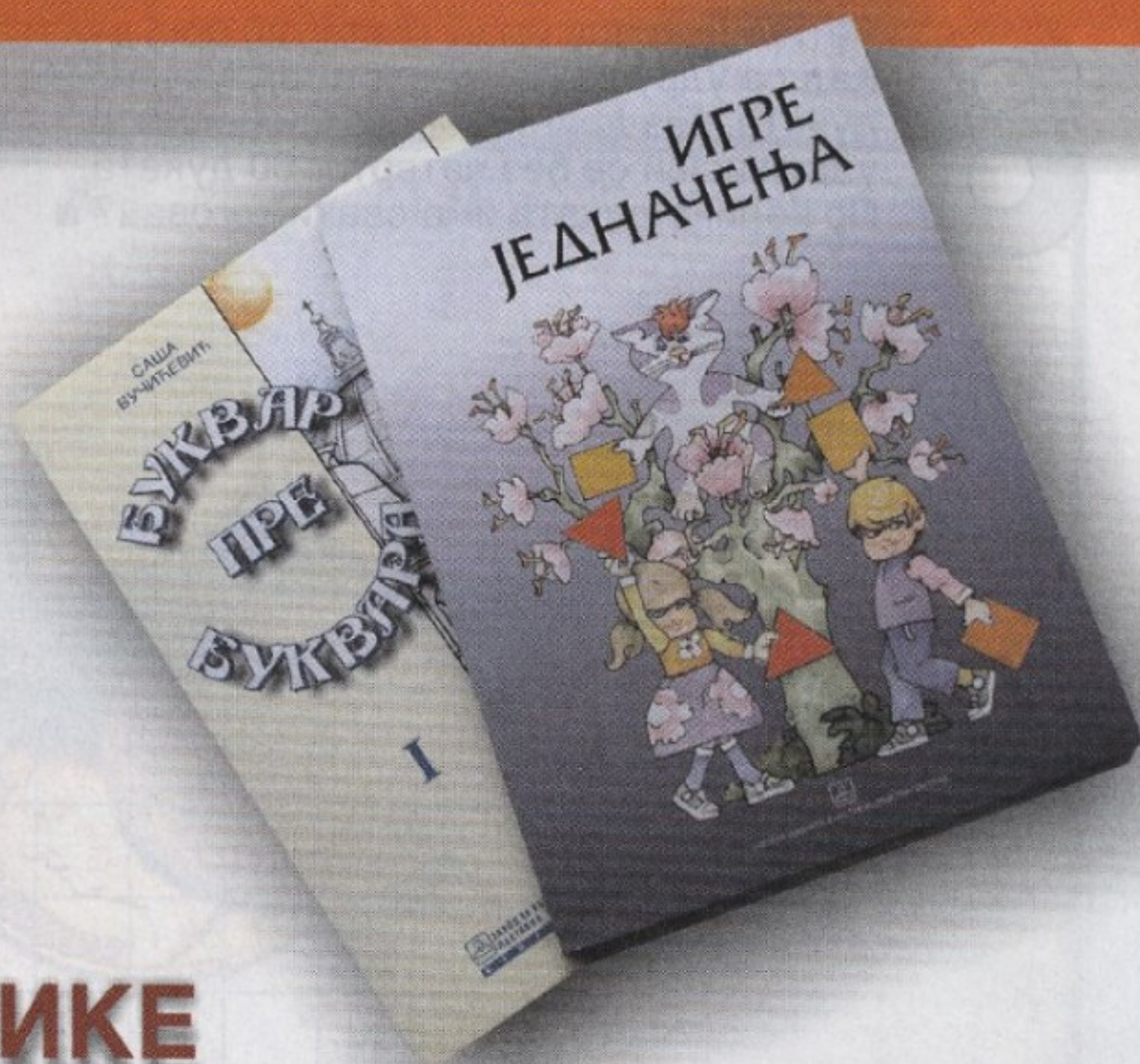
380

ИЗДАЊА ПО
НЕВЕРОВАТНИМ
ЦЕНАМА

ОД
20-150
ДИНАРА

ЗАВОД ЗА УЧБЕНИКЕ

Београд,
Обилићев венац 5,
011/ 2638-405, 2630-763
Косовска 45, 011/ 3227-088
Краља Милана 19, 011/ 3235-409
Вукасовићева 50, 011/ 3594-835

Нови Сад, Сремска 7,
021/ 6624-433
Ниш, Трг краља Александра 3,
018/ 511-428
Косовска Митровица,
Владе Ћетковића 1, 028/ 425-111

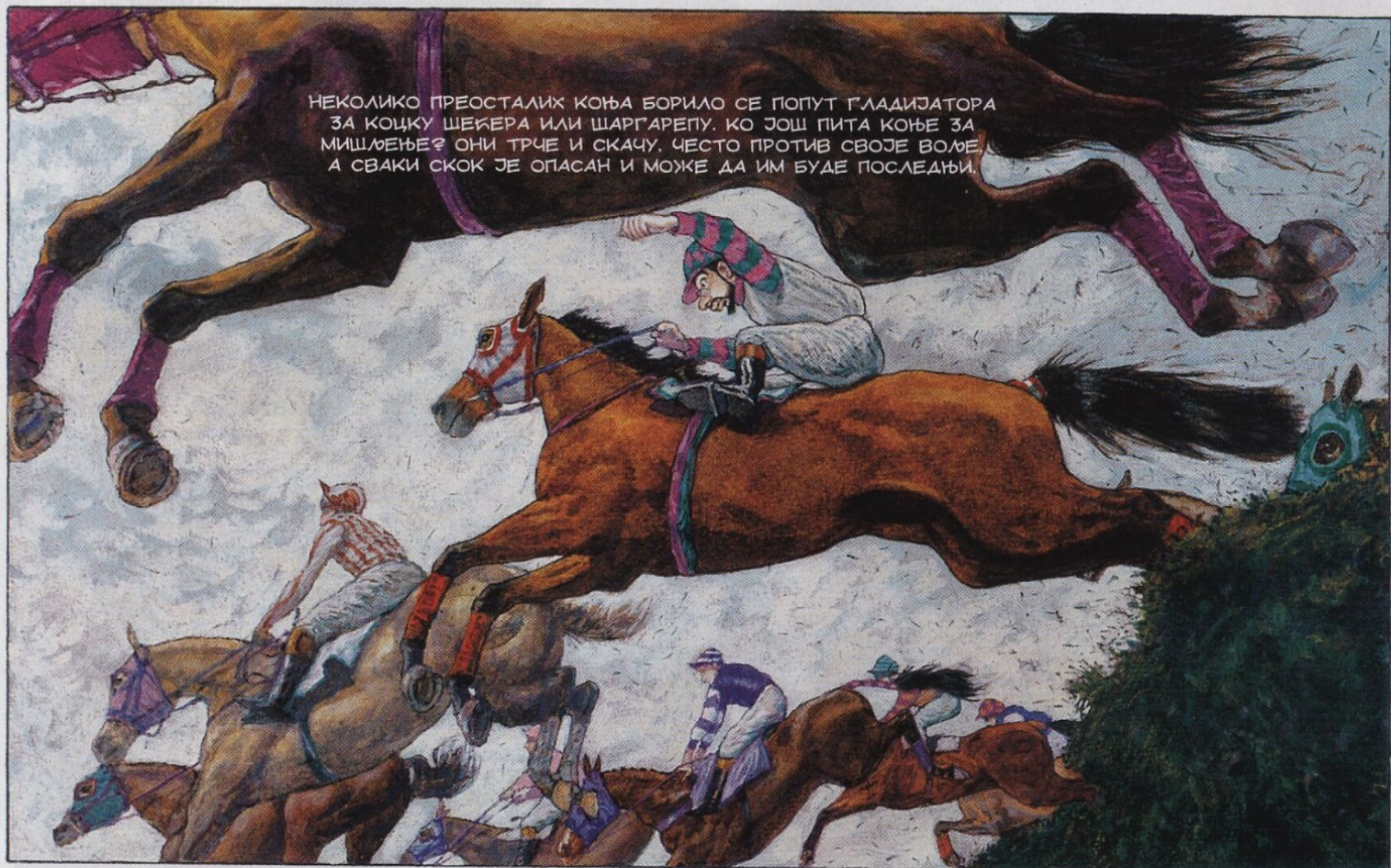
e/mail:prodaja@zavod.co.rs

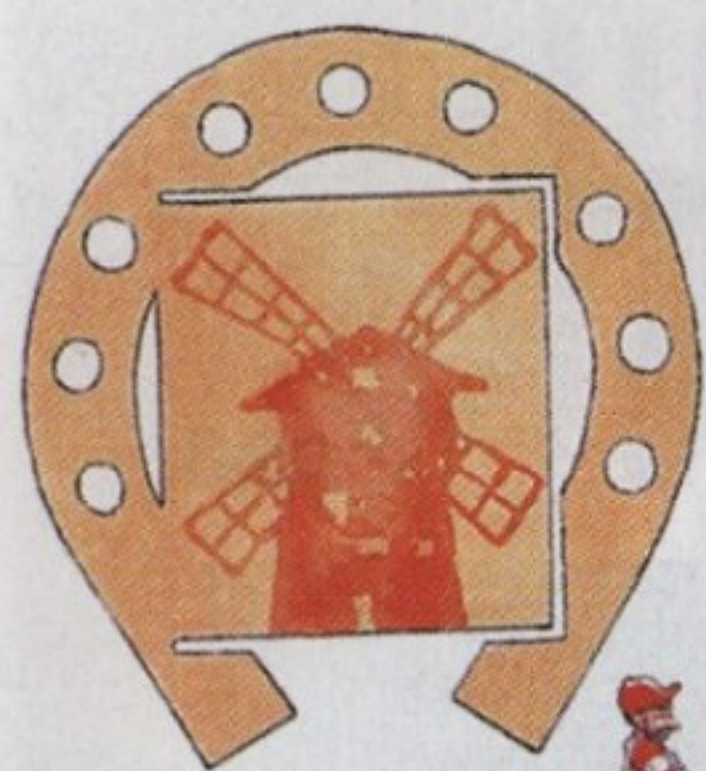
Градимиp
Смуђа

КАБАРЕ МУЗА ДАРЛИНГ, ЗАУВЕК

IV део

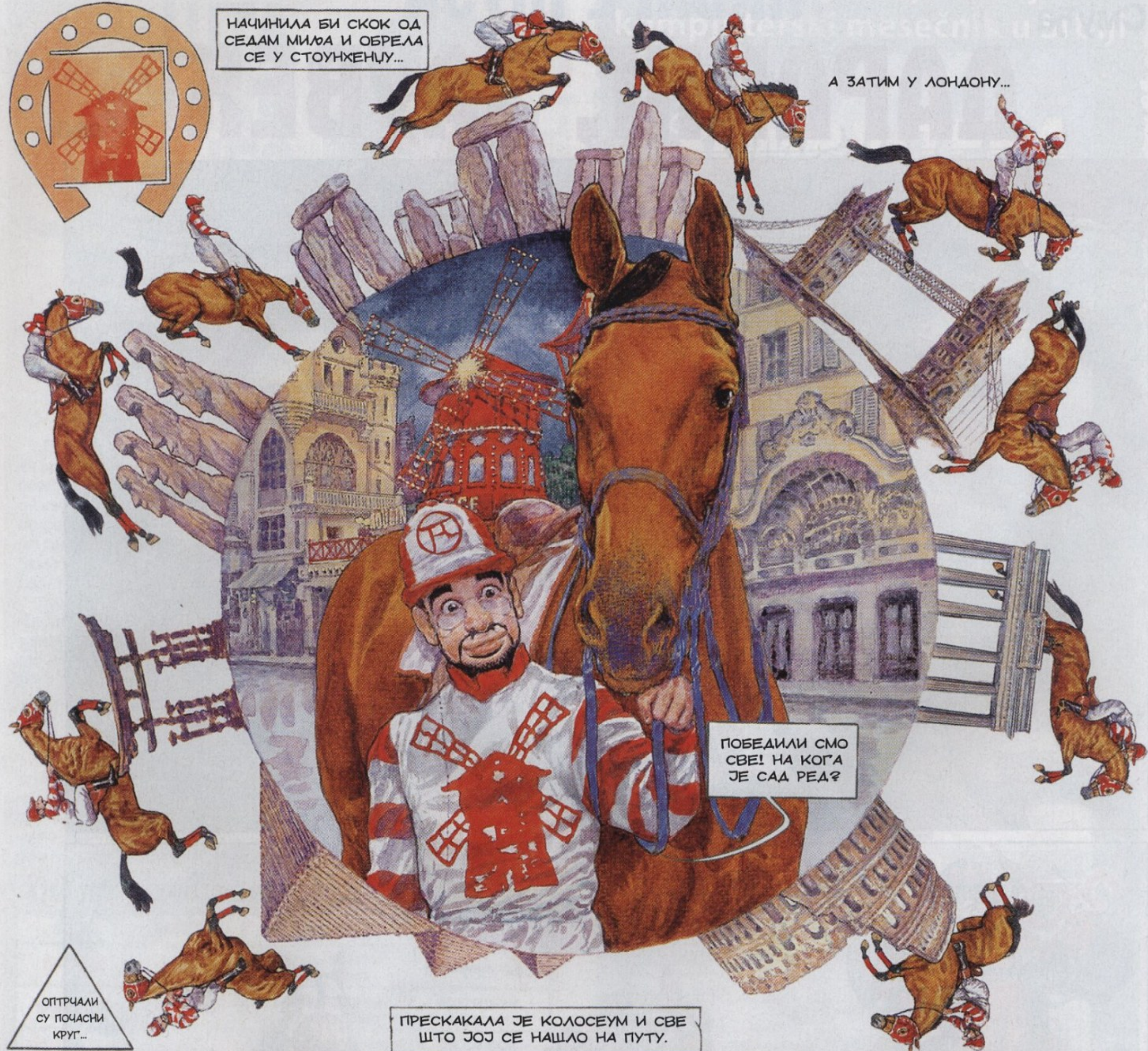

НАЧИНИЛА БИ СКОК ОД
СЕДАМ МИЉА И ОБРЕЛА
СЕ У СТОУНХЕНЏУ...

А ЗАТИМ У ЛОНДОНУ...

ПОБЕДИЛИ СМО
СВЕ! НА КОГА
ЈЕ САД РЕД?

ОПТРЧАЛИ
СУ ПОЧАСНИ
КРУГ...

ПРЕСКАКАЛА ЈЕ КОЛОСЕУМ И СВЕ
ШТО ЈОЈ СЕ НАШЛО НА ПУТУ.

ДАРЛИНГ СТЕ
МОГЛИ ДА ВИДИТЕ
У ЛУВРУ, У
ДОБРОМ ДРУШТВУ.

ЈА САМ ОД
ЊЕ НАПРАВИО
ШАМПИОНКУ!

СВЕ ЈЕ БИЛО КАО РАНИЈЕ. ПУБЛИКА
И ДАРЛИНГ ПОНОВО СУ СЕ ВОЛЕЛЕ
ПЛАТОНСКОМ ЛУБАВЉУ.

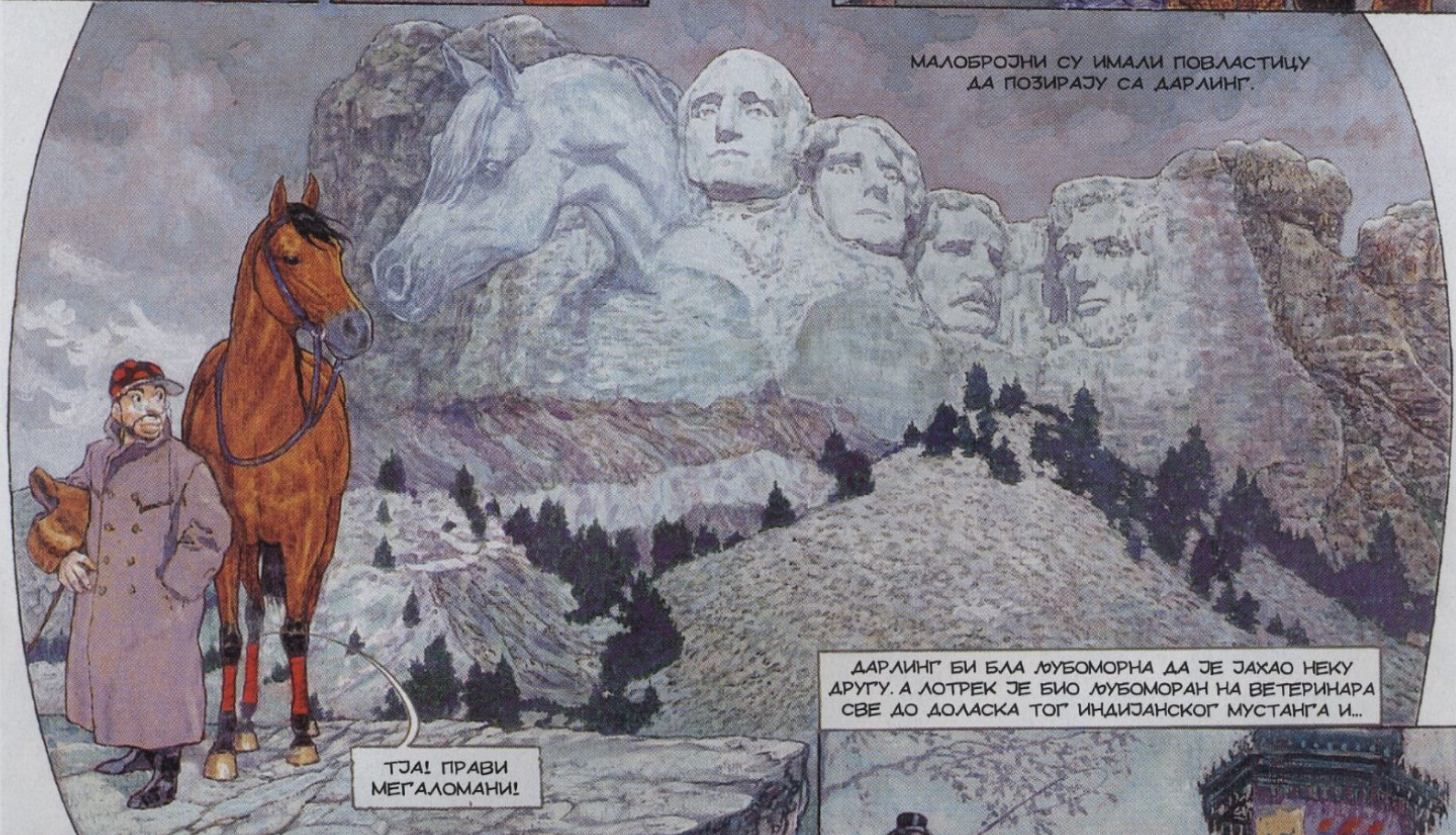
НЕХАЈНИ
И ИЗРАЖАЈНИ
ПОТЕЗИ...

...И У УМЕТНОСТИ ЈЕ БИЛА
ИСПРЕД СВОГ ВРЕМЕНА,
И ТО БАРЕМ ПОЛА ВЕКА.

МОЖДА И НЕ СЛИКА
ПО МОМ УКУСУ, АЛИ ЈЕ
ЗАИСТА ОРИГИНАЛНА...

МАЛОБРОЈНИ СУ ИМАЛИ ПОВЛАСТИЦУ
ДА ПОЗИРАЈУ СА ДАРЛИНГ.

ТЈА! ПРАВИ
МЕГАЛОМАНИ!

ЛОТРЕК НАС
ЈЕ САСВИМ
НАПУСТИО!

КАД ДУГО ЈАШЕТЕ ИСТУ КОБИЛУ,
ТО ВАМ ДОЂЕ КАО БРАК.

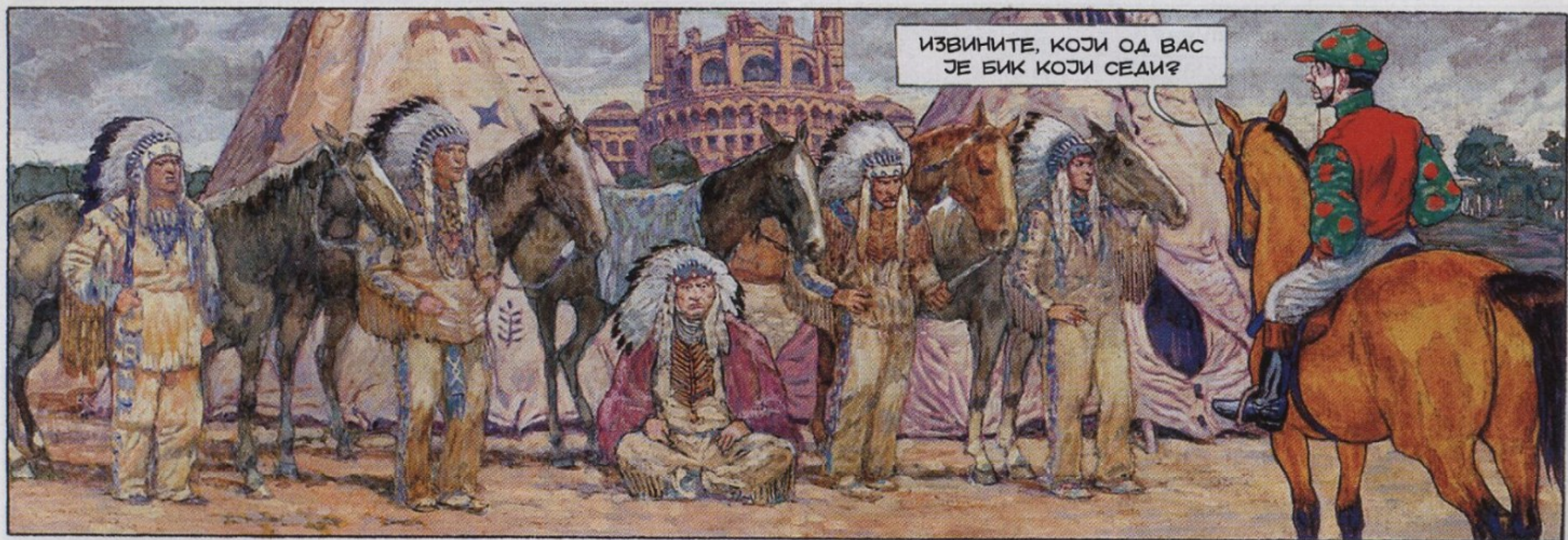

...ЦИРКУСА БАФАЛО БИЛА, КОЈИ ЈЕ ТИХ
ДАНА БИО НА ПРОПУТОВАЊУ ПО ЕВРОПИ.

ИНДИЈАНСКО ПЛЕМЕ ХОДАЈУЋИ ШАТОРИ ПРОВОДИЛО
ЈЕ НОКИ НА МАРСОВОМ ПОЉУ КОЈЕ ЈЕ ЛИЧИЛО
НА ПРЕИЈУ.

ИЗВИНИТЕ, КОЈИ ОД ВАС
ЈЕ БИК КОЈИ СЕДИ?

БИЧЕ КОЈИ СЕДИ, ДА ЛИ ВИ
МЕЊАТЕ ИМЕ КАД ОДЕТЕ
ДА ЛЕГНЕТЕ?

БЛЕДОЛИКИ
ПАТУЉАК ЈЕ МНОГО
ЗНАТИЖЕЉАН!

У ЗООЛОШКОМ ВРТУ
ДОШЛО ЈЕ ДО ДОТАД
НЕВИЂЕНОГ ПОКОЉА
БИЗОНА. ИЗНЕРВИРАНИ
БИЗОНИ СУ
ПРОТЕСТОВАЛИ.

БИЛЕ, ИМАШ ЛИ
НЕКОГ ДРУГОГ ДА
МАЛТРЕТИРАШ?

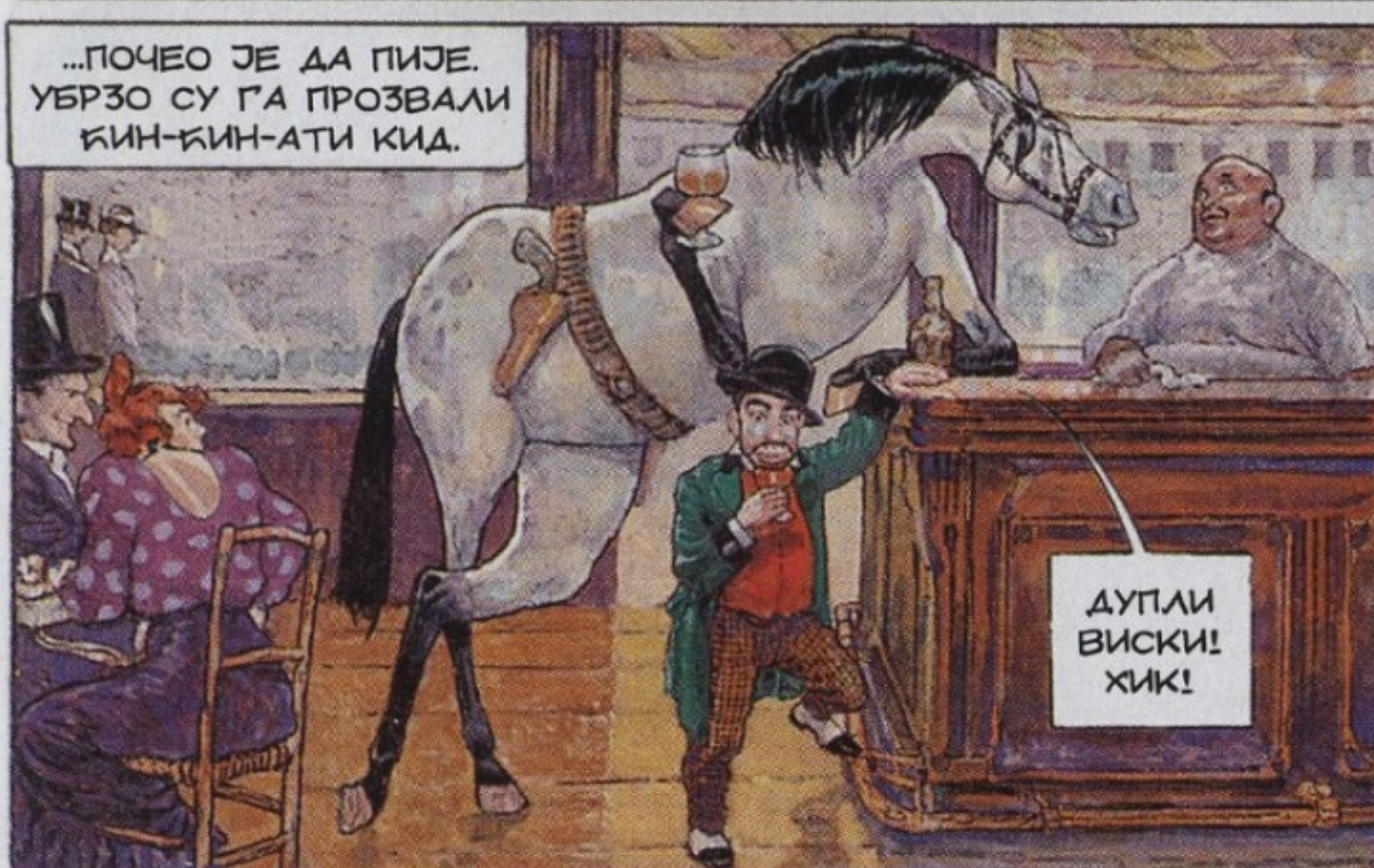

РОДЕО НА СЕН-МИШЕЛУ! УМАЛО НИЈЕ ДОШЛО
ДО ДИПЛОМАТСКОГ ИНЦИДЕНТА, ЗАТО ШТО ЈЕ ПРЕКРШЕНА
ЖЕНЕВСКА КОНВЕНЦИЈА!

АМЕРИКАНАЦ
У ПАРИЗУ, ПРВИ ПУТ
У НАШЕМ ГРАДУ...

...И БЕЗ ПЛАНА! ПИТАО МЕ ЈЕ
ГДЕ ЈЕ МЕТРО ГОЛАВИН МАЈЕР!

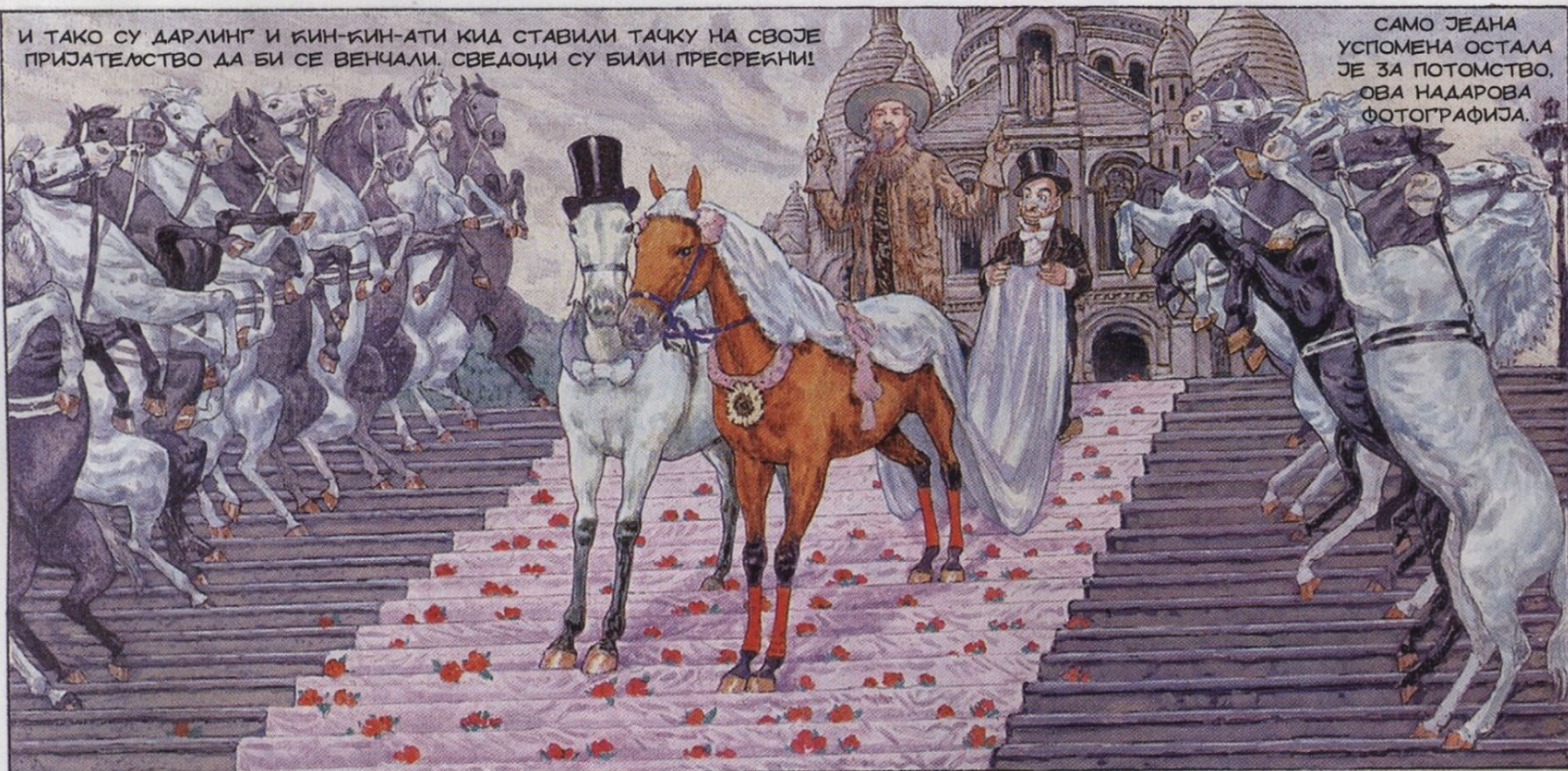

И ТАКО СУ ДАРЛИНГ И КИН-КИН-АТИ КИД СТАВИЛИ ТАЧКУ НА СВОЈЕ ПРИЈАТЕЉСТВО ДА БИ СЕ ВЕНЧАЛИ. СВЕДОЦИ СУ БИЛИ ПРЕСРЕКНИ!

САМО ЈЕДНА УСПОМЕНА ОСТАЛА ЈЕ ЗА ПОТОМСТВО, ОВА НАДАРОВА ФОТОГРАФИЈА.

СПАВАТЕ ЛИ?

ОНАЈ ЛУДИ БАФАЛО БИЛ МЕ ЈЕ ИЗНУРИО! СРЕЌА ДА ЊЕГОВ ЦИРКУС ДАНАС ОДЛАЗИ!

ОДЛАЗИМ С ЊИМА!

НА СВАДБЕНИ ПУТ? ВРАТИТЕ СЕ?

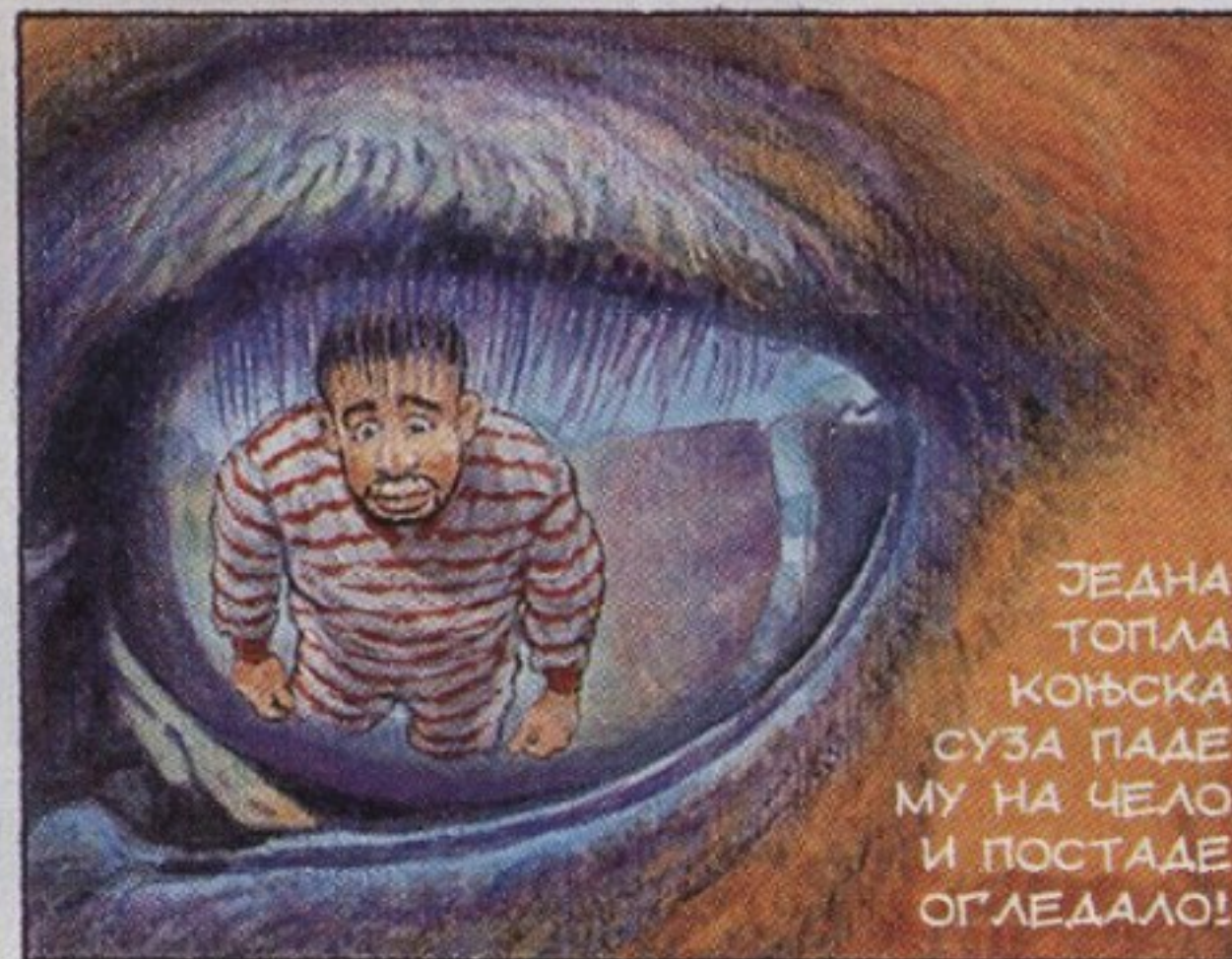
НА ВАШУ ЖАЛОСТ, НЕ! НИЈЕДАН КОЊ НИЈЕ ПОБЕГАО ОД СУДБИНЕ! СРЕЛА САМ КОЊА СВОГ ЖИВОТА!

УСПЕО САМ ДА ВАС ИЗЛЕЧИМ, АЛИ НЕ МОГУ ДА ВАС СПРЕЧИМ ДА ОДЕТЕ! ОД ПОЧЕТКА САМ СЕ ПЛАШИО ОВОГ ТРЕНУТКА!

ЈЕДНА ТОПЛА КОЊСКА СУЗА ПАДЕ МУ НА ЧЕЛО И ПОСТАДЕ ОГЛЕДАЛО!

ПОНЕКАД БУТАЊЕ КАЖЕ ВИШЕ ОД СВИХ РЕЧИ.

ВЕЛИКИ МОЈ, ПОЛОЖИТЕ МИ ГЛАВУ НА ГРУДИ И ПОЉУБИТЕ МЕ ПОСЛЕДЊИ ПУТ, ЗА РАСТАНАК!

А ОНДА ГА ПРИЈАТЕЉСКИ ЛИЗНУ...

НЕ, НЕ ОСТАВЉАЈТЕ МЕ УМАЗАНОГ!

ОНА ГА ЗАДОВОЉИ ЈЕДНИМ ЗАМАХОМ РЕПА.

GOOD BYE, ЛОТРЕК! НИКАД ВАС НЕКУ ЗАБОРАВИТИ!

И НЕСТАДЕ, ОСТАВИВИШИ ТРАГ СВОГ КОПИТА НА ЛОТРЕКОВОМ СРЦУ.

GOOD BYE, ДАРЛИНГ! БИЛА ЈЕ ЧАСТ ЈАХАТИ ВАС!

ГОСПОДИНЕ ГРОФЕ, ЈЕСТЕ ЛИ ЛОШЕ САЊАЛИ?

КО ЈЕ САЊАО? ШТА ТО ПРИЧАШ, ЖОЗЕФЕ? ЈАХАО САМ КОЊА...

ВИ ЈАХАЛИ! КАД СТЕ БИЛИ МАЛИ, ЛЕКАР ВАМ ЈЕ ТО СТРОГО ЗАБРАНИО ЗБОГ ВАШИХ КУКОВА!

ДА, ЈАХАО САМ ДАРЛИНГ!

ДАРЛИНГ? КАКВА ТУЖНА СУДБИНА! ЈАДНА ЖИВОТИЊА ЈЕ ЈУТРОС ЗАВРШИЛА ПОД САТАРОМ ОНОГ МЕСАРА БЕЗ СРЦА...

ОИ ТО НЕ ЗНА И БОЉЕ ЈЕ ДА МУ НЕ КАЖЕМ... УДАВИКЕ СЕ У АЛКОХОЛУ...

А КАКВИ СМО ШАМПИОНИ БИЛИ ДАРЛИНГ И ЈА...

ЈАДНИЧАК, НЕ ЗНА ШТА ГОВОРИ, ЖИВИ ИЗМЕЂУ СНОВА И ХАЛУЦИНАЦИЈА ОД АПСИНТА...

ДОБРО САМ ВЛАДАО ЈЕЗИКОМ КОЊА!

НЕ МОЖЕ СЕ РАЗГОВАРАТИ СА ЖИВОТИЊАМА! ПОЛУДЕО ЈЕ, КАО ЊЕГОВ ПРИЈАТЕЉ ВАН ГОГ... НЕ СЕКА СЕ НИЧЕГА... НАШЛИ СУ ИХ ПИЈАНЕ, ГОЛЕ И СМРЗНУТЕ У ФОНТАНИ НА ТРГУ КОНКОРДА...

ЈААААО! ЈОШ МЕ БОЛЕ НОГЕ ОД ЈАХАЊА!

ОД ЛОШЕГ ПИЌА НА ПРАЗАН СТОМАК МАШТА САМО БУЈА! СТИЖЕ ДОРУЧАК!

НИ ЈУТРОШЊИ „ФИГАРО“, НИ „ЊУЈОРК ТАЈМС“ НЕ ПИШУ О НАШОЈ ПОБЕДИ НАД ФОРДОМ!

СИГУРНО ИХ ЦЕНЗУРИШУ!

НЕМОГУЋЕ, НИЈЕДАН ПОВРЕЂЕНИ КОЊ НИЈЕ УСПЕО ДА СЕ ВРАТИ КАО ПОБЕДНИК!

ЖОЗЕФЕ, ДА ЛИ ЈЕ МИМИ ДОЛАЗИЛА ДА МЕ ТРАЖИ?

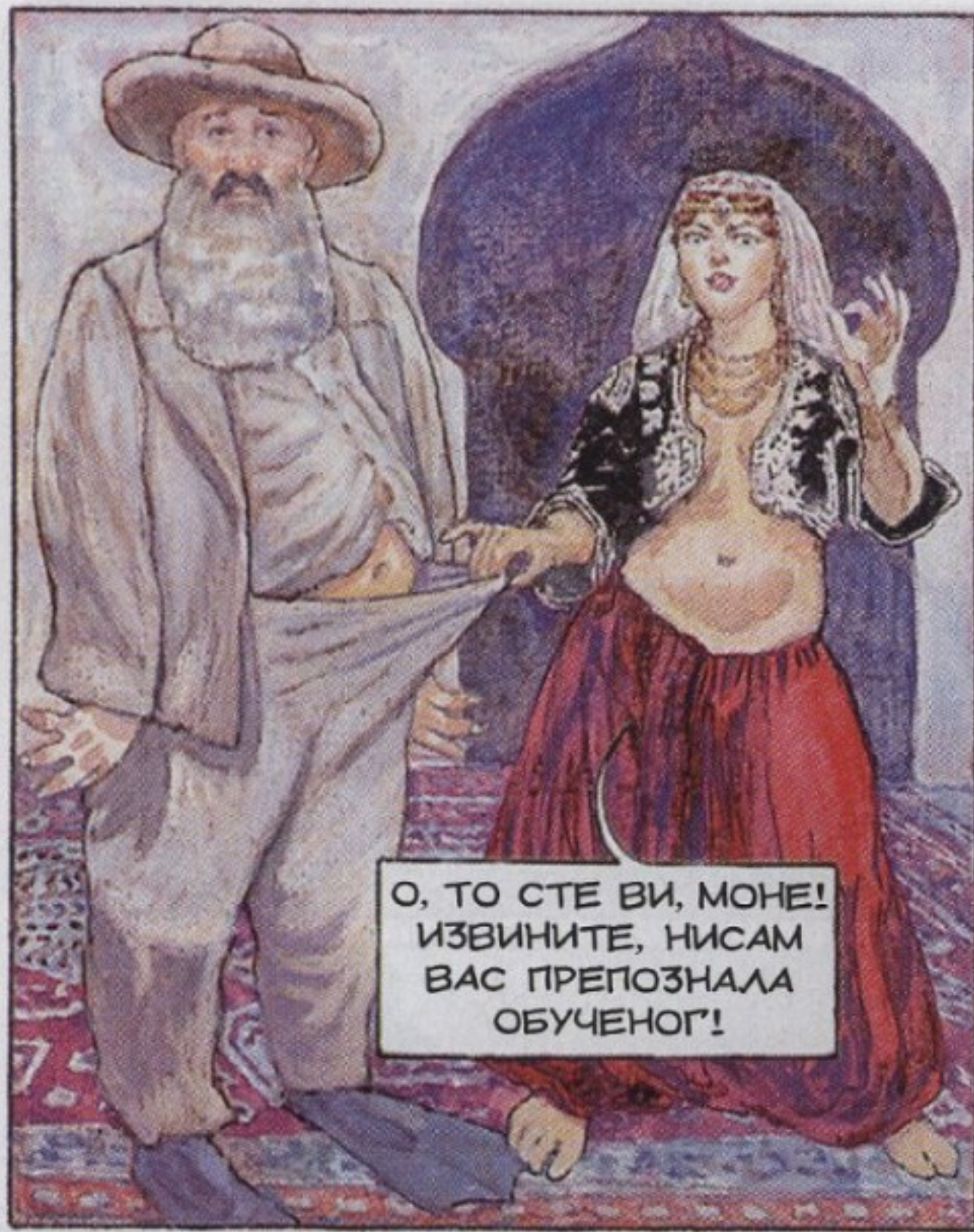
ДА ЛИ ЈЕ ЗА МЕНЕ СТИГЛА РАЗГЛЕДНИЦА ИЗ АМЕРИКЕ?

ЧАК НИ У СВЕТУ МАШТЕ ВИШЕ НЕМА ПРАВДЕ... ПРИЧЕ МОГУ НЕСРЕЋНО ДА СЕ ЗАВРШЕ...

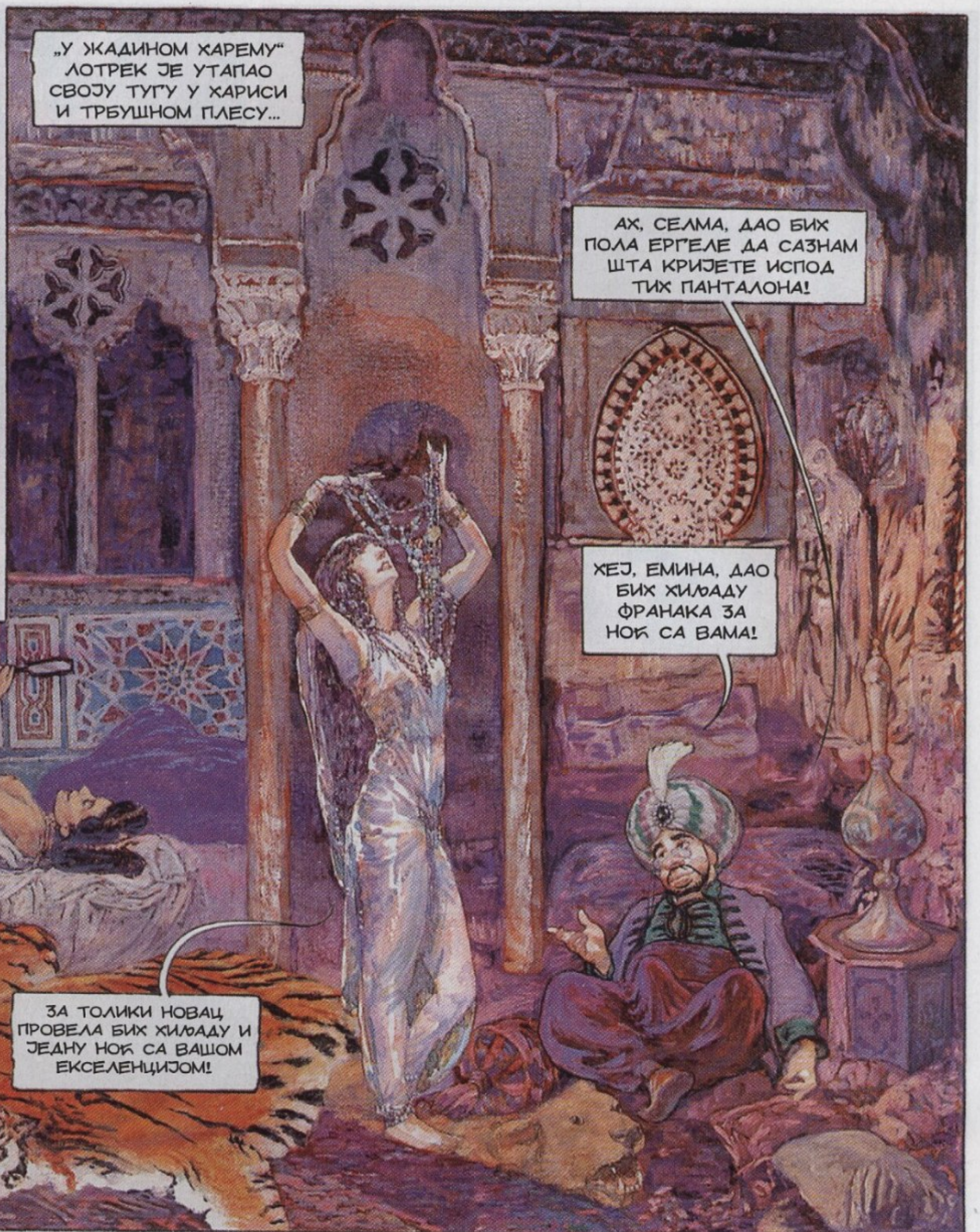

О, ТО СТЕ ВИ, МОНЕ!
ИЗВИНИТЕ, НИСАМ
ВАС ПРЕПОЗНАЛА
ОБУЧЕНОГ!

„У ЖАДИНОМ ХАРЕМУ“
ЛОТРЕК ЈЕ УТАПАО
СВОЈУ ТУГУ У ХАРИСИ
И ТРЕБУШНОМ ПЛЕСУ...

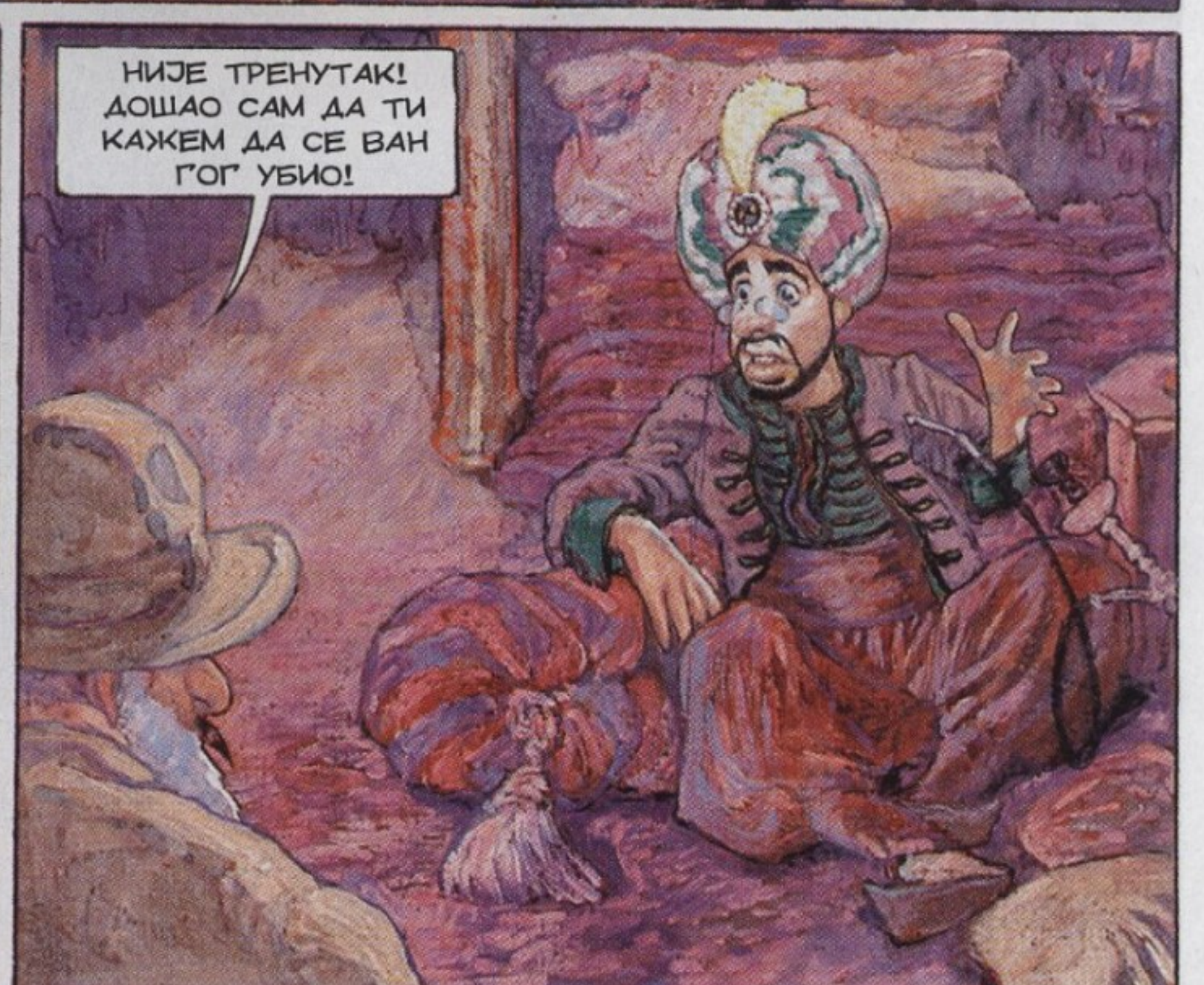
АХ, СЕЛМА, ДАО БИХ
ПОЛА ЕРГЕЛЕ ДА САЗНАМ
ШТА КРИЈЕТЕ ИСПОД
ТИХ ПАНТАЛОНА!

ХЕЈ, ЕМИНА, ДАО
БИХ ХИЛАДУ
ФРАНАКА ЗА
НОК СА ВАМА!

ЗА ТОЛИКИ НОВАЦ
ПРОВЕЛА БИХ ХИЛАДУ И
ЈЕДНУ НОК СА ВАШОМ
ЕКСЕЛЕНЦИЈОМ!

КЛОДЕ, ПРИЈАТЕЉУ,
ПРИДРУЖИ НАМ СЕ!

НИЈЕ ТРЕНУТАК!
ДОШАО САМ ДА ТИ
КАЖЕМ ДА СЕ ВАН
ГОГ УБИО!

КРАЈ ЕПИЗОДЕ

НАУКА ПОД ОКРИЉЕМ ДУШЕ

ШТА ЗНАЧЕ БОЈЕ?

Тадеја Јере Лазански необична је жена и научница, изузетно широког духа и занимања.

Предаје на два универзитета у Словенији, на Универзитету Содерторн у Стокхолму

и загребачкој школи за менаџмент. Истражује системе и системско мишљење, а занимају је и боје и њихово значење

„Духовност и наука иду руку подруку: као аналитички ум наука је само оруђе које покушава да човеку приближи апстрактне појмове. Кроз историју научни ум се развио до таквих граница да су изуми великих умова постали и опасни по човечанство. Сетимо се Нобела, Ајнштајна и других. Духовност (оба научника су је признавала) нераскидиво је везана с науком ако желимо да пређемо у друштво заједничког стварања“, тврди научница Тадеја Лазански.

Духовност је важна за сва подручја људског живљења. Научник без духовности није прави научник – може да буде научник по наруџбини. Истиче да су најбољи резултати увек резултати срца: кад човек своје занимање веже срцем добија најбоље резултате. Наука без етике доводи научнике до тога да постају оруђе моћника.

У мозаику живота и филозофије ове научнице боје заузимају место важног дела човекове подсвести. Боје су одраз душе.

Терапије бојама темеље се на енергији коју боје носе, а што се тиче боја у које се облачимо, оне су обично одраз нашег тренутног стања: црном бојом покушавамо да прикријемо своју моћ, осећања. Човек који носи црвену боју има у себи много љутње и пркора, док ономе у жутој боји недостаје радости. Јаркоплава је одраз тешкоћа с говором, а зелена је боја равнотеже, смирења ■

ОСНОВНЕ ОСОБИНЕ И ЗНАЧЕЊЕ БОЈА

БОЈА	ЗНАЧЕЊЕ	ДОБРО	ЛОШЕ
ЦРВЕНА	физичко	енергија, храброст, топлота, моћ	насилност, пркос
КОРАЛНА	физичко	удобност, храна, топлина, љубав	разочарање, бахатост
НАРАНЦАСТА	физичко	страст, обиље, веселје, забава	незрелост, ускраћеност
ЗЛАТНА	осећајно	мудрост, одмор, срећа	сулудост, смерност
ЖУТА	осећајно	оптимизам, радост, поверење	страх, ломљивост, депресија
МАСЛИНАСТА	равнотежа	пријатељство, стваралаштво	забринутост, утученост, исцрпљеност
ЗЕЛЕНА	равнотежа	склад, универзална љубав	досада, стагнација
ТИРКИЗНА	интелектуално	комуникација, префињеност, тишина	нељубазност, надувеност
ПЛАВА	интелектуално	мир, сигурност, педантност	недостатак комуникације
КРАЉЕВСКА ПЛАВА	духовно	ауторитет, визија, истина	душевна укоченост, манипулација
ЉУБИЧАСТА	духовно	стабилност, скромност, духовност, свесност	надзор, депресија
МАГЕНТА	духовно	садржај, истрајност, квалитет	подређеност

Najstariji i najtiražniji kompjuterski mesečnik u Srbiji

Na kioscima od 1. aprila

www.sk.rs

On K Line

svi bitovi vode na jedno mesto

Forum Sveta kompjutera

Dokuzi dati,
Poslednji put na sajtu posetili dana 11.10.2008. u 11:29
Svega posetilo: 100000000, 4. oktobra 2008.

Kategorija foruma	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika	Statistika
Statistika</									

У ЦАРСТВУ
ЧУЛА

ШКОЛА ЧОКОЛАДЕ

Као што може да се наслути, и предаваче и ученике Школе чоколаде „Перуђина“ покреће једнака страст и они заједно стварају мала уметничка дела јединственог укуса. Течајеве држе мајстори чоколадари, а они трају дуже или краће време, зависно од тога шта полазник жели да научи. Неки трају само један дан. Шта може да се научи за тај један дан? Углавном подаци из прошлости чоколаде. Полазници тог течаја могу да виде и како настаје производ – чоколада, посматрајући производну траку у чувеној фабрици „Перуђина“ која је 2007. године обележила сто година постојања.

У италијанском граду Перуђи постоји школа коју би сваки ђак радо похађао, то је школа чоколаде. Тамо се ђаци уче дивним вештинама – прављењу чоколаде и посластица од чоколаде. Подразумева се да ученици нису искључиво школског узраста. У ствари, углавном су то старији поклоници чоколаде и уметности прављења чоколадних ђаконија

Дужи течајеви намењени су за обуку будућих добрих познавалаца чоколаде. Њихово чуло укуса треба добро извежбати како би могли да распознају и најмање промене укуса чоколаде, њених

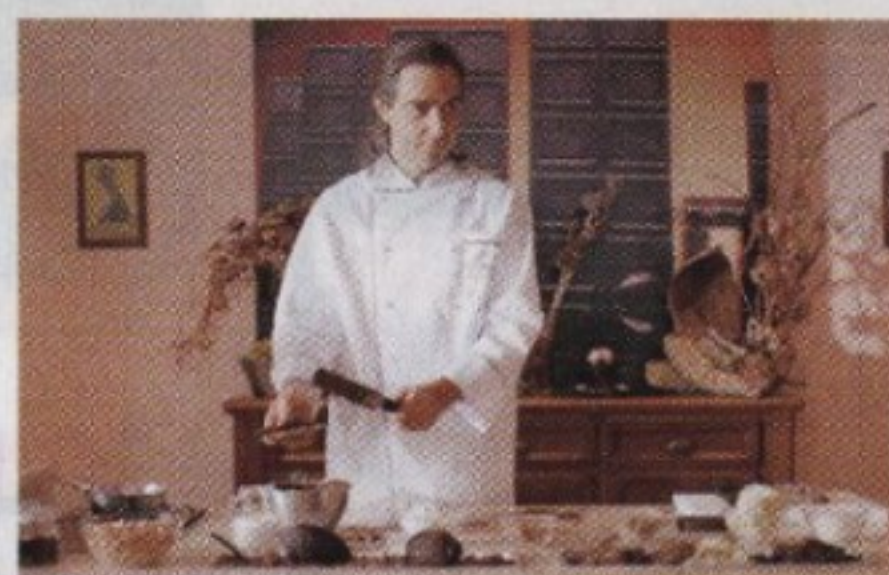
састојака, да би касније били у стању да припремају посластице од одређених врста чоколаде. Школа је снабдевена свим потребним направама и алаткама које ученицима омогућују да са-

владају вештину прављења чоколаде.

Школа чоколаде „Перуђина“ основана је 2004. године, а током прве три године више од пет хиљада ученика похађало је различите течајеве. Ученици могу стећи диплому мастера „чокологије“, затим уметника „чокологије“, чоколадног декоратера... Постоје и течајеви попут „Чоколадна симфонија за двоје“, „Чоколадна страст – будућа професија“ (намењен младима), „Чоко пустоловина“ и тако даље.

Поред зграде школе налази се и Историјски музеј чоколаде, занимљива поставка која говори о почетима производње чоколаде у Европи ■

ЈЕСТЕ ли већ чули да...

● фабрике чоколаде искористе четрдесет одсто укупне светске производње бадема и двадесет одсто кикирикија ■

● у седамдесет одсто случајева људи једу чоколаду између оброка ■

● двадесет два одсто љубитеља чоколаде једе своју омиљену посластицу између 20 часова и поноћи ■

● редитељ Алфред Хичкок користио је сируп од чоколаде у чувеној сцени убиства у кади у филму „Психо“. Том приликом крв је дочарао сируп од чоколаде ■

● чоколада се први пут појавила на филму 1933. године. Било је то у комедији Џорџа Кјуора „Вечера у осам“, са Џин Харлоу у главној улози ■

● чоколада се више продаје зими него лети ■

● псима не треба давати чоколаду јер садржи теобромин који подстиче централни нервни систем што може бити смртоносно за пса ■

● потребно је око пет стотина зрна какаовца да би се направило пола килограма чоколаде ■

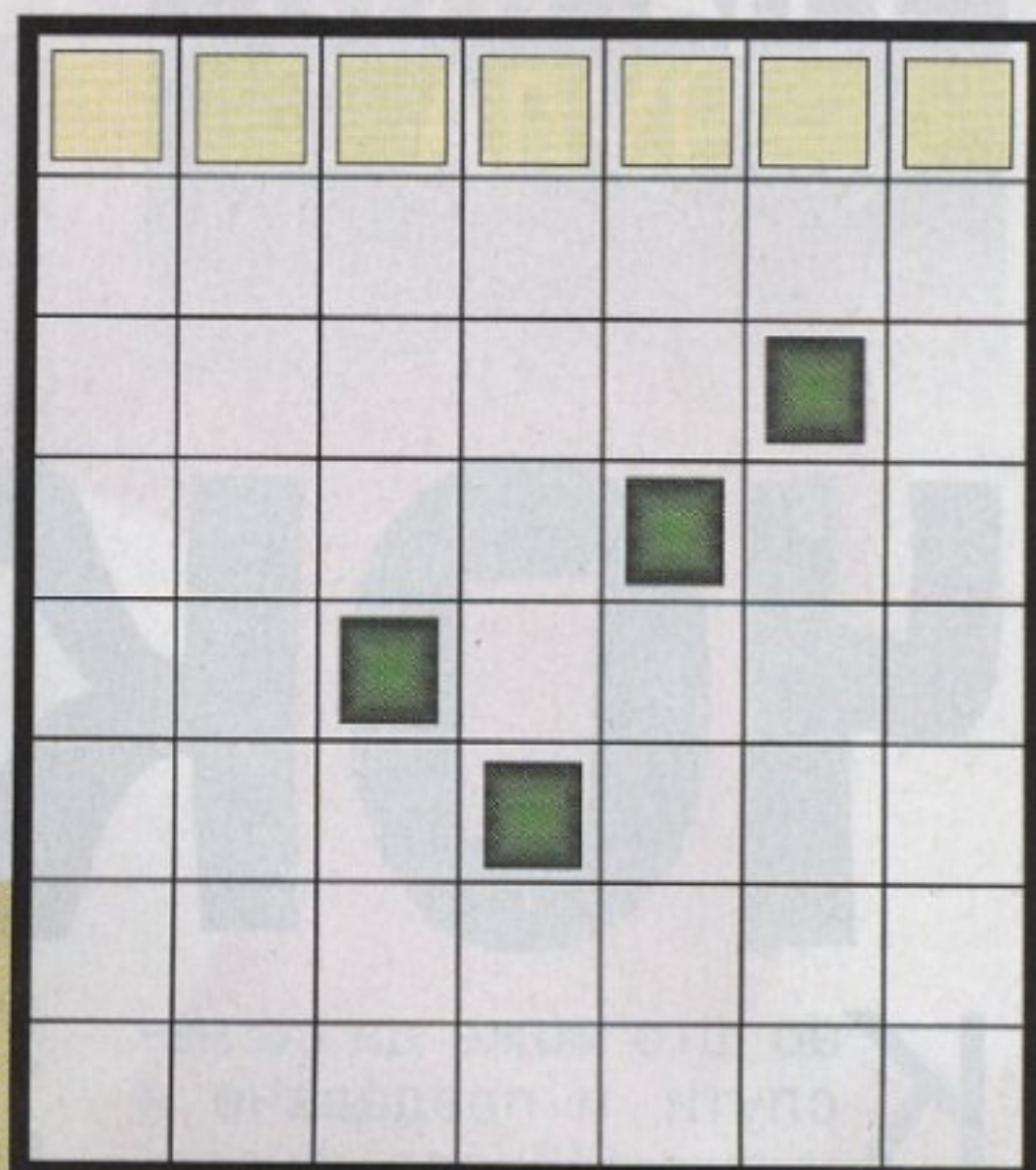
ЕНИГМАТИКА

Шта се добије ако се **ЗАЛУПА** длановима?

	1	2	3	4	5	6	
1							
2							
3							
4							
5							
6							

ВОДОРАВНО И УСПРАВНО: 1. Врста инсекта (слика), 2. Вртешка, рингишпил (мн.), 3. Освајач туђе територије, 4. Посадити биљке, 5. Народно мушко име, 6. Играчи у игри балотама ■

Азбучни попис појмова односи се на обе укрштенице. Комбиновањем одредите у коју се мрежу уписују задате речи. У првим водоравним редовима добићете називе поврћа.

АГРЕСОРИ, АЗ, АКО, АМЕРИКА, АРИЗОНА, АТЛЕТИКА, АТО,
БАРИКАДА, ГАСНУТИ, ДОНАТОР, ЕМАНАТОР, ЕТОС, ИЛИЈА, ИМЕ,
ИНЕС, ИРИСИ, ИСАЈ, ИТА, КА, КАРИЈЕРА, КЕ, ЛЕБЕ, ЛИН, ЛИР,
НЕ, НОКАТ, ОКТОБАР, ОН, ОНИ, ОТ, ПРИН, ПСИХОЛОГ, РАБИН,
РАЈЧЕ, РАМОН, РИ, РТС, СИТО, СТРАТЕГ, ТАБУ, УК, ХЕНЧ ■

A 10x10 grid with a portrait of a man on the left. The grid contains the following Cyrillic letters and symbols:

- Row 1: К (col 2), Д (col 5)
- Row 2: [Red square] (col 2), [Red square] (col 5)
- Row 3: Д (col 2), [Red square] (col 9), У (col 10)
- Row 4: [Red square] (col 9)
- Row 5: [Red square] (col 9)
- Row 6: [Red square] (col 9)
- Row 7: [Red square] (col 9)
- Row 8: [Red square] (col 9)
- Row 9: [Red square] (col 9)
- Row 10: И (col 5)

У означена поља упишите име и презиме фудбалера са слике. Укрштеницу даље решавајте распоређујући речи из пописа и уцртавајући црна поља која недостају.

АЗ, АНИЛИН, АНРИ МАТИС, АПАРТМАН, АТРИЈУМ, АЦА, БАЛАЖ, БЕ, БЕНИ, БОРГ, БРКИЋ, БУРИЋ, ВРАТ, ГАТЕР, ГЛУМАЦ, ДА, ДАСКЕ, ДОБИТНИК, ЕЛИКСИР, ЕПАРХ, ЕХО, ЗЕЦ, ЈА, ЈАПАНКА, КАЖИПРСТ, КАКАДУ, КЕЈТ, КРСТИНА, КТ, ЛР, НАРВАЛ, НЕП, ОВАЈ, ОРТ, ОСТ, ПАУК, РА, РАЦ, РЕМС, СА, СЕДМИНА, СО, ТАКТ, ТАМНО, УДАРНИК, УНАТРАГ ■

СКАНДИНАВКА

					СКАНДИ- НАВКА	ФИЛМ ГЛУМЦА СА СЛИКЕ	ИМПРЕ- СИЈА	ЭКСПЕРТ (фиг.)
					СРДИТ			
					ЈАПАНСКА КРАТКА ПЕСМА			
					СУШТИНА			
					СТАРО- ЈУДЕЈСКИ КРАЉ			
					ВЕСНИК АРХЕОЛ. МУЗЕЈА (скр.)			
СКАНДИ- НАВКА	ГЛУМАЦ СА СЛИКЕ	ПРКОС	2. И 22. СЛОВО АЗБУКЕ	ВАЈАР СТИ- ЛОВИЋ	ГРАД НА КАМЧАТКИ ФР. ПИСАЦ ВИКТОР			
МЕЛЕЗ, БАСТАРД							ТОНА	
							НАПЛА- ВИНА РЕКЕ	
МИТ КОЈИ ЈЕ ДРАМА- ТИЗОВАО СОФОКЛО								
ВАЉЕВО			ПРОС- ТОРИЈА					ВРСТА ГЕОМЕТ- РИЈСКОГ ТЕЛА
			ЕГ. СВЕТИ БИК		ЧЕШ. АФИР- МАЦИЈА			
ГРАД У РУСИЈИ					РЕДИТЕЉ ПОПОВ			
ЈУГ		ЗМИЈА ОТРОВ- НИЦА						
		Ж. ИМЕ						
ГЛУМАЦ МАРФИ				ПРЕПЕЧЕ И ХЛЕБ				
				ВАГА				
РАСПАД, РАЗИЛА- ЖЕЊЕ							АМПЕР	
							СЛАЊЕ ПОРУКЕ	
ИНИЦИ- ЈАЛИ ПИС- ЦА НУШИЋА				ДРВОРЕД (мн.)				
АТЛЕТСКИ КЛУБ (скр.)				БЕСПО- СЛИЦА				
				ПОТИШТЕ- НОСТ				
ПОВЕЋА- ВАЊЕ					ГЛУМИЦА РАС			
					ГЛУМАЦ БЕДИ			
ДАМА У ШАХУ		СУДИЈА У ПОДЗЕМН. СВЕТУ ЛАГАН САН				Љ.Р.		
						ТРЕЋИ ПАДЕЖ		
ЕСТРАДНА УМЕТ- НОСТ								НАПАД, НАВАЛА
НЕМАЧКИ ПИСАЦ ТОМАС				ЛЕКОВИ- ТО МЕСТО				
				ФУДБАЛЕР ЖОРЖ				
СКАНДИ- НАВКА	НОВОСТ, НОВИНА							
	ЛАНТАН							
МЕДИЦИН- СКИ ОТП- ТИЧКИ АПАРАТИ							АЛТ	
							УРУГВАЈ	
СПИСИ, ДЕЛА, РАДЊЕ, АКТИ					КУРЈАК			

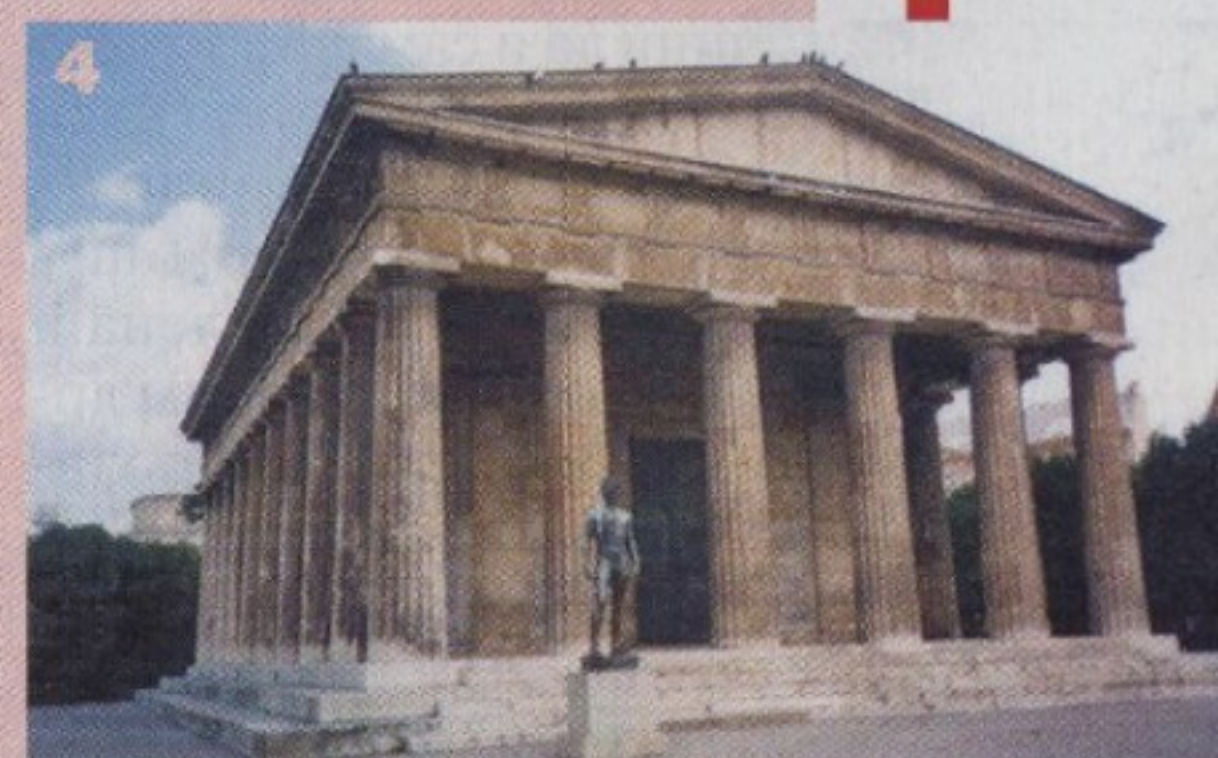
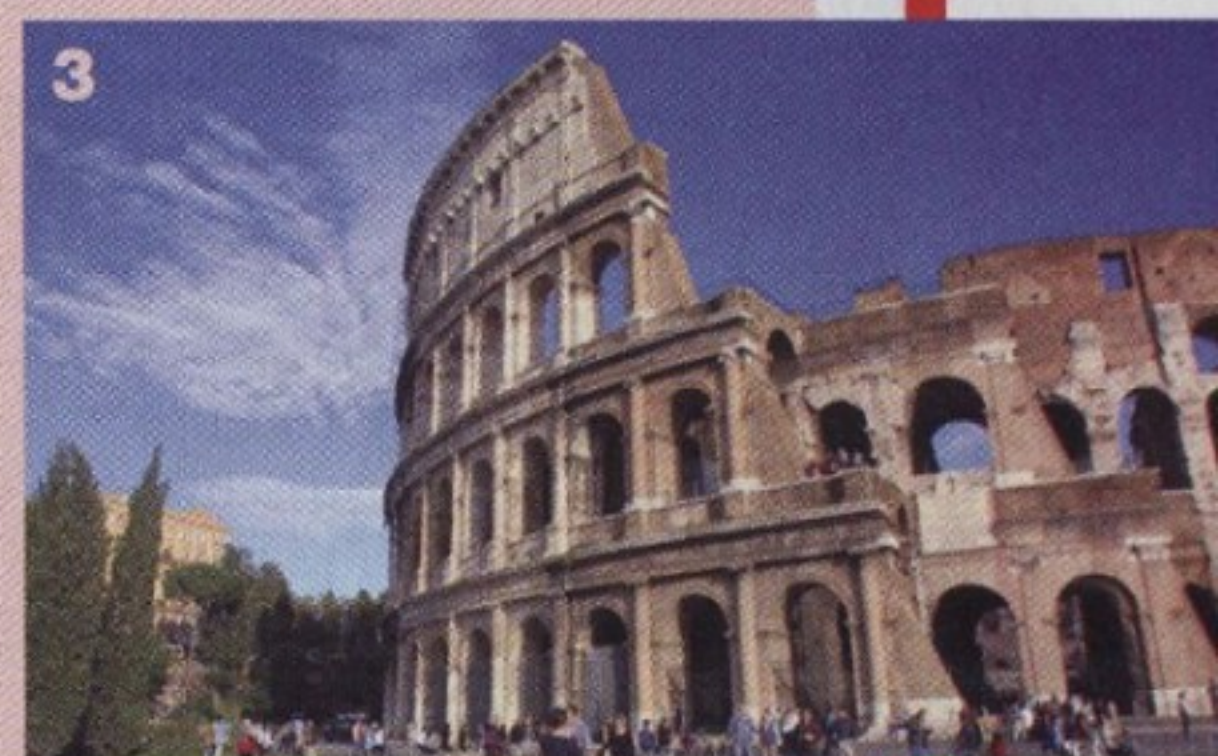
УКРШТЕНИЦА

1	2	3		4	5	6		7		8
9				10			11			
		12	13				14		15	
16	17				18	19				
20				21				22		
23						24				

На сликама су главни градови европских држава.

ВОДОРАВНО: 1. Град на слици 1, 7. Град на слици 2, 9. Град на слици 3, 10. Град на слици 4, 12. Град на слици 5, 14. У оно време, 16. Туга, 18. Град на слици 6, 20. Еластична гума ушивена у кожу на ципелама, 22. Позади, 23. Једностран, субјективан, 24. Компанјон.

УСПРАВНО: 1. Град на слици 7, 2. Други и трећи самогласник, 3. Овој, омот 4. Стара земљишна мера, 5. Корална острва, 6. Дрвна индустрија (скр.), 7. Гангстер, 8. Крађи текст (у новинама), 11. Страна негација, 13. Биљка анемона, 15. Количина лека коју треба дати болеснику, 17. Глумица Кирсти, 19. Орган чула вида, 21. Иницијали глумца Начића ■

РЕШЕЊА НА СТРАНИ 65

еони
1956-1976

Има негде један Златан дворац и у њему пре-
красна и мудра велика
Истина са очима тамним и
сјајним у исти мах.

Дворац је на врху високог
брега који се уздиже нагло
усред једног чаробног преде-
ла. Свуда унаоколо је неиз-
мерно зачарано простран-
ство у коме и сам ваздух по-
дрхтава од свакојакх чуда и
чаролија.

А дечак који ово сања, ис-
пуњен жељом да види ону
необичну лепоту Истине, кре-
нуо је у непознату даљину да
тражи предео са високим бре-
гом и Златним дворцем на ње-
говом врху.

Ступао је између цинов-
ских столетних стабала, а он-
де је владала самотна тишина,
па је и сам нечујно корачао
шумом. Но чинило му се јед-
нако да га однекуд вреба не-
чији злуреди поглед. Стрепео
је од тога и трнуо све више, па
не издржа и крикну и одмах се
нађе на неком другом месту.

Али ту је од видика надира-
ла према њему велика мутна
вода и пропињала се преко са-
мог неба, силовито прелећу-
ћи простор. Сада се праштао
са животом, а талас огроман
стиже и као какав горостасан
плашт прекри сву земљу. У
тај мах он виде да то није во-
да већ лака магла, прозирна и
светлуцава, и када је радосно
и захвално раширио руке, са
његових прстију разлетеше се
смарагдне капљице. Њему се
тад учини да и сам постаје као
ова лагана магла – па је ваљ-
да неко време тако и било.

Ходао је опет једном шу-
мом, а ова беше безазлена и
са толико ретким младим др-
већем да се надалеко прози-
рала у плавој јутарњој светло-
сти. Спазио је недалеко и јед-
на кола са запрегом како се
лагано крећу. Преносила су
високу статуу од белог каме-
на, па када се приближише
пресецајући му пут, он се за-
гледа у ону белину – а срце му
се занесе. Јер виде да је то сен
његове мајке и он заплака ту-
жном, претужном милином и
похита да јој обгрли ноге по-
нављајући кроз сузе:

а кола намах ишчезоше...

Сада му је летња топла ки-
ша квасила лице. Полако је
четрдесет четири

ишао даље, а узнемирени леп-
тири лепршали су му око гла-
ве и слетали и приањали му на
чело и око очију, и он је умо-
ран ходајући уснуо.

Зауставио се изненада код
стаклене палате која је искр-
сла пред њим и одмах је знао
да ће ту нешто грозно угле-
дати. Заиста, чим је крочио
унутра, он виде како на сред
оне грозне дворане стоји не-
што као велика лутка од кр-

ИСТИНА

(бајка)

па, са мало опуштеном гла-
вом и дугом црвенкастом и
сувом косом. Беше то млад
човек кога је други човек но-
жем убио. Тело овога цепте-
ло је и повремено се силно
стресало уз пригушено њи-
штање, а и лице грчем унака-
жено и са откривеним зуби-
ма одавало је опаку жудњу за
осветом. Дечак се ужурба да
што пре промакне поред уби-
јенога, па онако у хитњи окр-
зну га мало а овај уздрхта још
јаче и претећи гласом зајеча
мукло. Једва се дечак домо-
гао стаклених степеница ко-
је су водиле ка многобројним
галеријама, кад одозго похр-
лише ка њему, као у лудори-
ји некој, нека чудна бића, ни
људи ни животиње, али се он
досети па испружи руке као
да баца чини и запева танким
сребрнстим гласом: „Ја сам
младић чаробник, ја сам мла-
дић чаробник”, и духови се
разбежаше.

Прелазео је сада преко зе-
лене висоравни под самим
Сунцем, а у сусрет му је дола-
зио пријатељ, крупан Цига-
нин са добрим осмехом. Обо-
јица се зарадоваху руђењу и
у пролазу се загрлише, а он-
да мимоиђоше, и дечак
настави пут. Прође
кроз полутаму

ти пас који је чучао на њеном
рамену шапатам је лајао на
њега да не би узнемирио сво-
ју господарицу. А када се по-
ново обрео на оној висорав-
ни, угледа у самом плаветни-
лу ваздуха грдне неке стене
које само што се не сурвају са
неба.

Ни сам не зна како се потом
нашао под аркадама каменог
града сурог од сутона. Али ту
га снађе горе зло. Иза много-

бројних стубова аркада, као
да су само на то чекали, устре-
мише се на њега неки пакосни
бедуини на бесним хатима, па
јуришаху грдосије, и као да се
у сенке претвараху, пролета-
ху му кроз груди, па му се дах
пресецао и срце застајало и је-
два жив оста од злотвора.

Треперео је сада као птичи-
ца нека, а око њега смркавало
се нагло и он је лутао опусте-
лим улицама непознатог гра-
да и залутао.

У тој глувој самоћи зачуо
је слаб преболан дубоки јаук
и тада је приметио велику
белу, као осветљену главу
мачке која је упирали у њега
молећив, људски поглед бле-
дих огромних очију. Осим
главе имала је само још че-
тири патрљка који једва да су
личили на шапе, и њима је
брижно и грчевито обухвата-
ла нешто, али он виде да ме-
ђу шапама ничега нема. На
то се глава забачена спусти
на дно подубоке барице, про-
зирне као стакло, гледајући
га стално и још два пута за-
јаукавши отуда... иијаааооо-
оо... ииијааааоооооо... и онда
допусти да је смрт однесе.

Беше се
већ навукла мр-
кла помрчина када
је као слеп ступао ка-
меним плочником улице
без кућа, а пратио га је из да-
љине бат нечијег корака који
је небеским сводом злослутно
одјекивао. Онда осети да ви-
ше и не додирује плочник, већ
педаљ-два изнад њега клизи
ваздухом док му се непознати
створио ту одмах за леђима,

нечујан, невидљив и неопи-
пљив. Укочен од ужаса, дечак
мољаше не окрећући се: „Дај
руку. Дај ми твоју топлу ру-
ку”, а тама је односила аве-
тињско лелујање његовога
гласа и онда му се у грудима
нешто одузе и понор се ство-
рио пред њим.

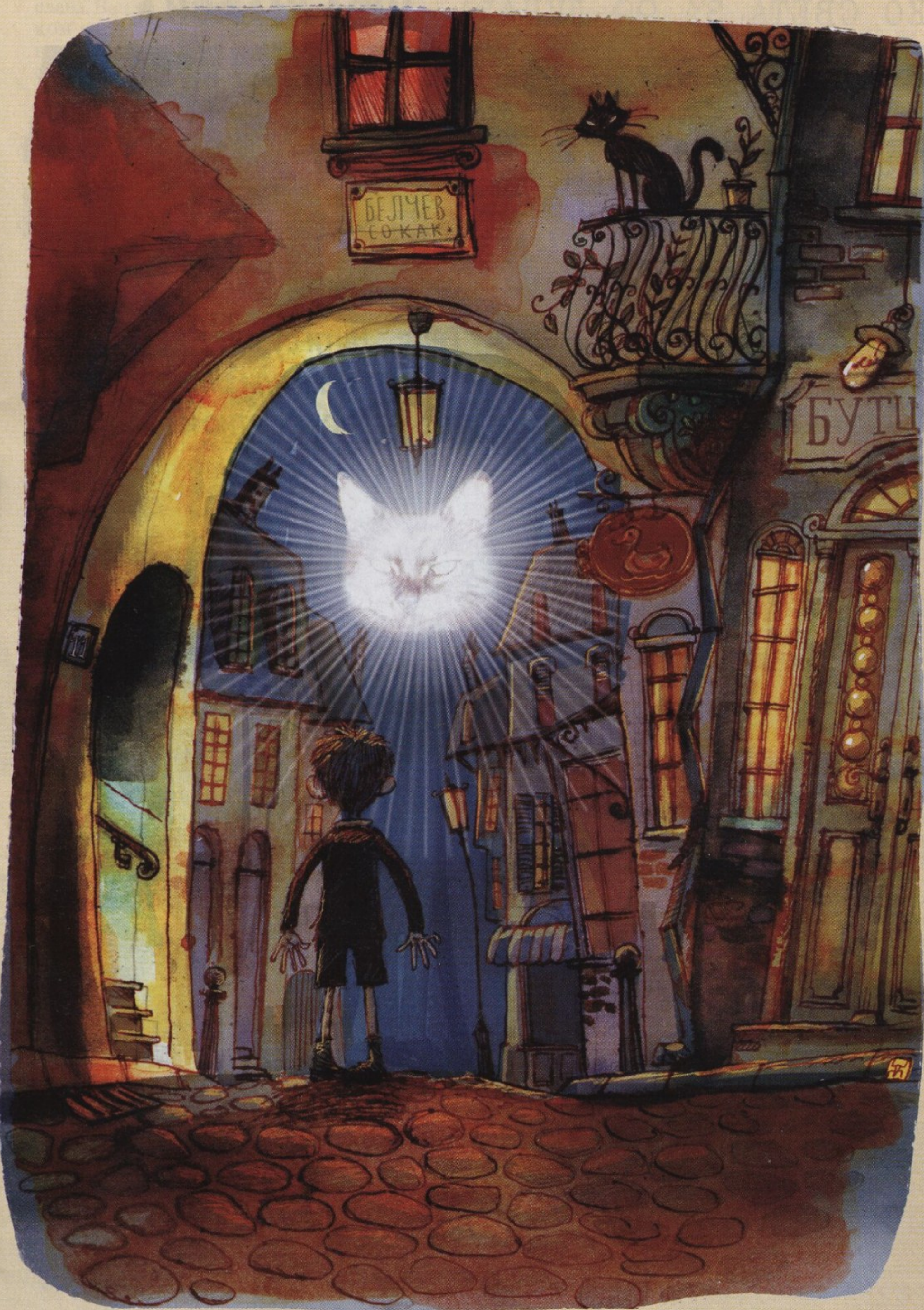
Но, сада одједном би му ла-
ко. Лебдео је у безданој пра-
знини сам, и као да тело не
имађаше. А кроз црну магло-
витост мрака указа се слаби
пламичак као када свећа го-
ри. И не би се могло рећи да
ли то у даљини светли или је
овај тихи пламен на домаку,
близу. Дечак је само знао да
је то оно вечно сећање велике
љубави нечије, које се поне-
кад овако у бездану виђа.

Нико не зна колико неко
време уистину траје, а камо-
ли у бездану где времена мо-
жда и нема. Могоао је то бити
само тренутак, а можда су он-
де и векови протекли док се
дечаку опет није указала јава.

Беше сада праскозорје и
он се налазио до изнад поја-
са у бистром тамном језеру.
Вода беше као сенка, мека и
равна. По миру и блакости
који владаху овде, дечак је
знао да се налази у близини
предела у коме борави лепа
Истина.

Тада крену кроз воду и шу-
му сеновитих стабала која су
расла из тамноплавог језера и
нађе се на другој обали, и ни-
је поверовао својим очима ка-
да је угледао лепоту овога
предела. У том и сунце грану
иза његових леђа и ваздухом

се огласи једва чујно треперење као да сама прозирност звучи уз понеки ситан звон росе. А у средини, према светлом небу, брег се уздизао величанствен као стојећи бог.

Задивљено је гледао дечак и полако ишао напред, а онда и небо само увећа лепоту призора када су над врхом брега као блиставе стреле синули Сунчеви зраци. Но, он се тад сети да му је Сунце већ било за леђима, па се брзо окрете да се увери. Заиста, беше већ

доста одскочило. Као опчињен гледао је час у једно, час у друго Сунце, а онда намах схвати да је ово друго одраз Златнога дворца.

Од радости ускликну па похита као да на белим крилима језди. А одблесак се ширио све сјајнији и јачи, и сад је засењујуће поигравао и већ није могло никуд да се гледа јер се силна светлост просипала на све стране. Он се заклањао рукама од златног блештања, а оно је и даље расло и распламсавало се и муњама све

жешћим засипало простор и парало и жегло. „Ево последњег и најстрашнијег искушења“, мислио је дечак са великом тугом, „ослепећу пред самим вратима Истине и нећу угледати њену лепоту.“ Посустајао је и саплитао се, и све више успоравао ход, када му се наједном учини да је светлост нешто уминула, па полако отвори очи и виде да већ ступа међу сенке високога брега, док је и сам одсјај лагано мењао правац следећи уз дизање Сунца.

И сада поново срећан и чио, као вилењак неки, полете ка врху брега, и пре него што се надао, нађе се пред златним вратницама Златнога дворца Истине и одмах је стаде дозивати.

Нестрпљиво је погледао према балкону дворца, а ускоро виде заиста како се врата на балкону мало одшкринуше, а онда лагано отворише. Али још не дође тренутак Њу да угледа, јер се појавила дружбеница њена, или служавка, девојка увела лика и у скромном руху, те јој он довикну да зове Господарицу дворца. Но, ова није разумевала, или је била нема, или глува, те он сада повика јаче: „Зови Господарицу. Зови лепу Истину.“ А девојка је и даље стајала, у недоумици некој, па онда славим покретом руке, и више као да пита, показа према себи. Дечак изгуби стрпљење и хтеде да викне на малоумницу, када му се наједном поглед заустави на њеном. Гледале су га две звезде, тамне и сјајне у исти мах. Он као да у тренутку нешто схвати, а онда га снага нагло напусти. Паде ничице и зајеца као дете и плакао је тако, дуго и безнадежно. А када се најзад мало примирио и подигао главу према балкону, Истина је још стајала тамо и гледала га.

Сада је видео само њене очи. А поглед њихов као да је долазио из неке велике и непомичне даљине и казивао нешто недокучиво, а ипак блиско и као одувек знано. Дечак је примио овај загонетни поглед као да у њему наслућује последње сазнање.

Онда се Истина, онако исто као што се била појавила, лагано и тихо повукла у одају дворца. Када је разабрао да је остао сам, дечак се осети напуштен и у беспућу, па сада скоро завапи према дворцу: „Истино. Истино, шта да чиним сада? И како да кажем људима?“ Али, врата на балкону дворца беху већ затворена.

„Слажи, слажи“, зашумело је лишће узнемирено поветарцем који је прохујао шумом.

*

Дечак се пренуо.

Мајка га је пажљиво будила.

Он угледа над собом њене очи – тамне и сјајне у исти мах ■

Илустровао
Душан Павлић

четрдесет пет

ПУТ ОКО СВЕТА ЗА 99 ДИНАРА – ШВАЈЦАРСКА

ПРИСТРАСНА НЕУТРАЛНОСТ

Зову је земља сатова, чоколаде, Вилхелма Тела... Нити су сат с кукавицом измислили они, нити је Вилхелм Тел икада постојао, али много је прича о Швајцарској Конфедерацији које ће вас пријатно изненадити

Вилхелм Тел, јунак који није постојао

Од 15. века о Вилхелму Телу се прича као о националном јунаку, оцу породице, вештом ловцу и одличном стрелцу који је живео у кантону Ури, једном од оних од којих је настала Швајцарска Конфедерација. Да ли је он стварно постојао?

Легенда каже да је све почело кад је Вилхелм Тел пролазио преко трга у граду Алдорфу, где је месни представник Хабзбурговаца (аустријске краљевске куће која је владала овим крајем) Геслер подигао свој шешир на једну мотку. Ред је налагао да се људи клањају пред овим штитником за главу. Али, Вилхелм је поносно наставио да хода и тако су почеле његове муке. Геслер је рекао да је спреман да му поштеди живот ако положи познати испит с јабуком: требало је да стрелом погоди плод на глави свог сина. Неустрашиви и непогрешиви Тел погодио је право у мету, али је испод јакне држао и другу стрелу намењену тиранину у случају да погоди сина.

Био је ухапшен и док су га чамцем возили преко Луцернског језера где се у близини налазио затвор, он се захваљујући изненадној олуји ослободио. Пошто су стигли до обале, Тел је побегао и касније се осветио убивши Геслера. На крају се Телу изгубио сваки траг. Све ово је легенда која је постала славна у целом свету захваљујући немачком песнику Фридриху Шилеру (1759–1805).

Историчари су на основу сведочанстава из прошлости покушали да дају веродостојност овој причи, али једино око чега су могли стварно да се сложе било је да чувени стрелац никада није постојао. Наиме, ова легенда је швајцарска варијанта једне народне приче познате као „Гађање у јабуку“, која постоји и у Данској, Норвешкој, Исланду и Енглеској. Међутим, мит је Швајцарцима послужио да симболички одбране независност од Хабзбурга, јер су они полагали права на Конфедерацију. Тако је Вилхелм Тел постао и симбол борбе против деспотизма ■

*Вилхелм Тел гађа
јабуку на глави свог сина:
графика из 16. века.*

Ко су Швајцарци?

Преци данашњих становника ове земље звали су се Хелвети. Припадали су келтској групи племена која су насељавала подручја између река Роне и Мајне, а на југу до Женевског језера, дакле, данашњи западни део Швајцарске. Ковали су златан новац, служили се грчким алфаветом и по сведочењу Јулија Цезара били најхрабрији ратници западне Европе.

Нетачне су тврдње да су данашњи Швајцарци, због језика којима се служе, у ствари Немци, Французи и Италијани. Ова три језика дошла су много касније под утицајем моћних суседа ■

Једина квадратна заставица на свету

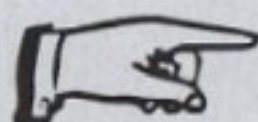
Ако се изузме заставица Ватикана, која је надахнута заставицом швајцарске гарде, Швајцарска је једина земља на свету која има заставицу квадратног облика. Црвени барјак с белим крстом званично се залепршао 12. септембра 1848. године, приликом проглашења федералног устава, али му је порекло много старије, највероватније из средњег века. Дуго се мислило да је заставица налик оној која се користила у кантону Швиц, симболишући крв и крст Страсти. Ипак је вероватније да је настала као копија заставице која је први пут коришћена у бици код Лупена 1339. године. Наиме, војска Берна је на тај начин хтела да се разликује од својих непријатеља, хабзбуршких трупа које су носиле црвени крст светог Ђорђа, као и немачких плаћеника обележених бургундским крстом.

Генерал Гијом-Анри Дифур предложио је 1840. године да швајцарска војска усвоји бели крст, а седам година касније понео га је у битку током грађанског рата против Сондербунда, у коме су се федералне трупе бориле против седам сепаратистичких кантона који су тражили независност од Конфедерације. Од тог тренутка заставица се усталила и у народу, те је наредне године и званично усвојена.

Заставу сличну швајцарској има Црвени крст, само што је на њој црвени крст на белој основи. Овај избор је знак одавања почасти Међународног комитета Црвеног крста који у Женеви има седиште Швајцарској Конфедерацији. Основана 1863. године, ова организација има задатак да штити и помаже жртве ратова и насиља по целом свету. Оснивач је, наравно, Швајцарац Жан-Анри Динан ■

Швајцарска заставица на једном постери из 1933. којим се позива на славље у градићу Тун у кантону Берн.

Злато и банкарске тајне

Као и легенда о Вилхелму Телу, тако је загарантована тајност банкарских рачуна ствар која је ван сваке расправе, култна особина ове земље. Наиме, још важи закон из 1934. године који предвиђа веома високе казне, чак и затвор, за банкаре који злоупотребе приватност својих клијената. Ко донесе новац у швајцарску банку може да рачуна на тајност свих даљих радњи, сем ако судије не процене да дотични новац потиче од неких криминалних послова. У том случају је чак и најдискретнији банкар приморан да проговори.

Овај закон уведен је највероватније да би прикрио један финансијски скандал, иако су многи дуго мислили да банкарска тајна у основи служи да одбрани јеврејска добра од немачких расистичких закона. Деведесетих година Конфедерацији су упућене оптужбе да су измислили банкарску тајну само да би спречили истрагу о такозваном јеврејском благу, богатству жртава холокауста. Сумњало се да су нацистичке власти успеле да украдена богатства сместе у трезоре Цириха, Женева, Лозана и Лугана.

Да би се ово питање једном заувек разјаснило, влада је 1996. године основала комисију којој је председавао историчар Жан-Франсоа Беригер. Године 2002. обнародовани су закључци: у Швајцарској нису нађена добра нацистичких главешина, али је пре, за време и после рата дошло до прикривања немачких економских трансакција. Овај извештај свакако је потврдио да банке, позивајући се на банкарску тајну, спречавају да се сазна истина ■

Догађаји који су утицали на стварање Швајцарске

1291. Сеоске области (кантони) Ури, Швиц и Унтервалден ујединили су се Федералним уговором у Гритлију, правећи савез против Хабзбурга: тако је настала Швајцарска Конфедерација.

1315. Хабзбурзи су поражени у бици код Моргартена. И други градови прилазе Конфедерацији.

1353. Конфедерација има осам кантона, број који ће остати непромењен до 1481. године.

1515. Пораз швајцарских плаћеника у бици код Марињана, коју су против Француске водили за миланског војводу.

Плаћеници и папини војници

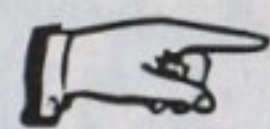
Италијански историчар Франческо Гви-чардини дефинисао је плаћенике Швајцар-це из 16. века као „срж и наду једне војске”. Они су током средњег века и ренесансе би-ли наоружана ударна песница великих и малих моћника широм Европе. У годинама у којима су плаћеничке дружине под коман-дом неустрашивих вођа биле главно оруж-је у ратовима између држава и војводства, швајцарски плаћеници били су веома тражени. Племићи и горштаци Конфедера-ције напуштали би током лета своје доли-не да би се борили, а потом би се са зара-дом враћали да презиме.

Врхунац славе и моћи плаћеници су до-живели у Стогодишњем рату (1337–1453),

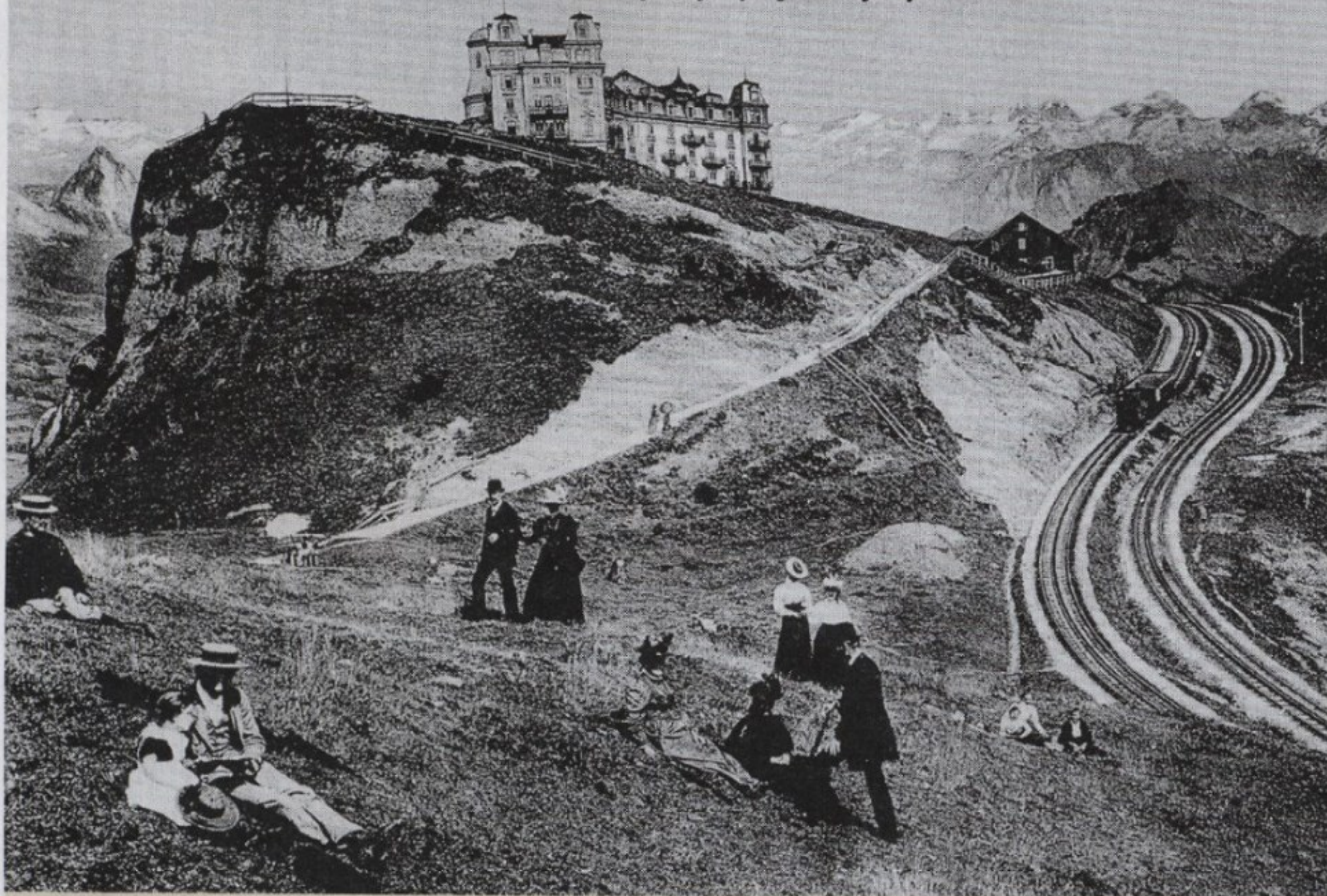
а у 16. веку били су толико познати и тра-жени да су сами кантони преузели коман-довање њима водећи рачуна о приступа-њу у чете и „пословима” који ће се ода-брати. Потреба за швајцарским плаћени-цима почела је да опада с битком код Ма-рињана крај Милана 1515. године у којој су се франко-венецијанске трупе бориле за превласт над Миланским војводством. Јер, појавиле су се нове плаћеничке вој-не јединице које су им постале оштра кон-куренија.

Ипак, једна швајцарска плаћеничка чета још постоји: реч је о швајцарској гарди у Ва-тикану. Швајцарске војнике је 1506. године први у помоћ позвао папа Јулије II. Од при-

времених плаћених заштитника папске др-жаве, Швајцарци су постали стално запо-слени војници у својству гарде, веома ода-ни Ватикану. Та приврженост спасла је жи-вот папи Клементу VII за време велике пљачке Рима 1527. године кад су немачки плаћеници спалили и отели све што су мо-гли. Од 189 гардиста, на бојном пољу поги-нуло је 147, а поглавар цркве успео је да се склони у тврђаву Сан Анђело ■

Разгледница из 1890. године: зупчана железница која се пела до хотела на планини Рици (1800 метара) у срцу швајцарских Алпа.

Развој железнице обележен рекордима

Прва швајцарска железничка композиција имала је име – „Воз за шпанско пециво”. Било је то 1847. године кад је воз између Бадена и Цириха прешао тридесетак кило-метара за тридесетак минута носећи пециво из баденских пекара муштеријама у Ци-риху. У наредних педесет година развијале су се само локалне линије железнице. Тек је за Нову 1901. годину сукнула пара из локомотиве на линији Цирих – Женева, што је био први национални воз тек настале Швајцарске федералне железнице.

Од тада је уследио брз развој технологије у овој области који је Швајцарској омогу-ћио да шине провуче између и преко Алпа и постави рекорде. Већ 1912. године имала је највишу железничку станицу у Европи, у Јунгфојошу на бернском Оберланду, на 3454 метра надморске висине. Али, то није једини рекорд. Са 34,6 километара тунела кроз Лутшберг, направљен је најдужи железнички тунел у Швајцарској и трећи на свету (по-сле подводног Сеикан у Јапану и испод Ламанша, између Француске и Енглеске).

А да би возови тачно полазили и стизали у станице, на свакој се од 1940. године налази исти сат направљен по замисли швајцарског инжењера Ханса Хилфикера. И данас је леп украс, а у облику ручног часовника одавно је постао култни предмет ■

Један швајцарски гардиста у униформи која се носила у 18. веку.

1518.

Швајцарски пастор Улрих Цвингли објављује општи опрост греха од католичке цркве, прилазећи протестантској реформи.

1648.

Мир потписан у Вестфалији означио је крај тридесетогодишњег рата којим је призната швајцарска независност.

1799.

Наполеон Бонапарте осваја Конфедерацију.

1844–1847.

Сепаратистички католички кантони сукобљавају се с либералним протестантским кантонима. Води се грађански рат против Сондербунда (на немачком Сепаратистички савез) који се завршио поразом католика.

1848.

Изгласавање швајцарског устава (заменен је тек 1999): тада је настала савремена федерална република подељена на 26 кантона.

1914.

Избија Први светски рат, а Швајцарска се проглашава неутралном државом.

Сатови, чоколада, ножићи, црквена реформа и Хајди

Супротно од онога што се мисли, зидни сат с кукавицом нема никакве везе са Швајцарском. Појавио се око 1740. године у Црној шуми, на југу Немачке, која је и данас главно седиште производње, а не у швајцарским Алпима. Птичице које откуцавају сате приписане су Швајцарској вероватно због веома омиљених путописних прича америчког писца Марка Твена (1835–1910), у којима је Луцерн описан као домовина ових сатова.

Ипак, није мит него стварност да су швајцарски сатови тачни, чак толико да све штоперице којима се мере спортски резултати потичу из неке швајцарске фабрике. Али, није увек било тако. Иако је у Женеви било врхунских часовничара већ почетком 17. века, у Италији, Немачкој, Француској, Енглеској и Холандији (где је постојала већа потражња, а сатове су понајвише користили морепловци којих у Швајцарској, логично, није било) радили су бољи мајстори.

Кад је реч о чоколади, Швајцарцима припада заслуга да су обогатили број врста. На пример, 1875. године чоколадар Данијел Петер измислио је млечну чоколаду, али и с лешником и пуњену. Ипак, ни ствар с чоколадом није са Швајцарцима прошла глатко: 1722. године општинске власти Цириха чак су је забраниле због наводних афродизијачких својстава, будући да су богатији слојеви друштва почели масовно да уживају у њеном укусу.

Један од оригиналних швајцарских проналазака је чувени ножић за више намена, измишљен у 19. веку, а усвојен као део војне опреме 1890. године. Иако се у почетку производио у Немачкој, од 1892. године израђује се у Швајцарској. Данас се производи чак педесет хиљада примерака годишње за војску и седам милиона за извоз.

Швајцарска је дала допринос и уметности и напретку људске мисли: ту су рођени Цвингли и Калвин, који су својим идејама о протестантској реформи у 16. веку однели превагу, док су сликар Паул Кле (1879–1940) и вајар Алберто Ђакомети (1901–1966) учествовали у продору модерне уметности 20. века. У Швајцарској се уобличио и Ајнштајнова теорија релативитета: Алберт Ајнштајн родио се у Немачкој, али је од 1896. до 1940. био натурализован Швајцарац. Потом је отишао у Америку и примио држављанство САД. А ако не можете да се сетите које је дело написала Јохана Шпири, сетите се дивне приче из свог детињства о девојчици Хајди коју је ова списатељица написала 1880. године ■

Реклама за швајцарску чоколаду из 1906. године

Занатлија из Црне шуме у Немачкој прави часовник с кукавицом који је немачки а не швајцарски изум.

Никад више ратовање

Макар званично, Швајцарска је одавно неутрална земља, дакле она која не стаје ни на чију страну у сукобу. И то је једна од важних особина по којима је позната ова држава. Неутралност је први пут проглашена 1515. године после битке код Марињана. По престанку сукоба француски краљ Франсоа I потписао је са Швајцарцима неку врсту уговора по коме ће се од тог тренутка сви неспоразуми решавати дипломатским путем, а за то је био задужен тим судија које су изабрале обе државе.

Тако је било све до 1798. године кад је напад Наполеонових трупа поново натерао кантоне да изађу на бојно поље. Био је то последњи пут. Мировни споразум склопљен 1815. у Паризу након Наполеоновог пораза код Ватерлоа озваничио је неутралност Швајцарске. Аустрија, Велика Британија, Пруска и Русија гарантовале су да никада више неће увлачити Швајцарску у војне подухвате, као и да ће поштовати неповредивост њене територије.

Током Другог светског рата Конфедерација се изложила приличном ризику. Бојећи се немачке или италијанске опсаде, Швајцарска је ојачала своје границе бранећи се такозваним националним шанцем.

Дуж граница, у долинама и кланцима ископани су ровови с добро замаскираним бункерима. У тунеле и испод мостова постављене су велике количине експлозива. Стратегија им је успела, јер је овај замашан систем убедио Немачку и Италију да одустану од напада. Хитлер је чак назвао Швајцарску „малим јежом“ на који није упутно стављати руке.

Бити неутралан ипак не значи бити искључен из међународне политике. Године 1907. установљено је да неутралност Швајцарску не спутава да приступи међународним организацијама. Могућност узимања учешћа у војним подухватима Уједињених нација продужавала је расправе међу швајцарским партијама и политичарима све до 2002. године кад је Швајцарска коначно постала чланица УН ■

Обећана земља

Неутралност током два светска рата учинила је да Швајцарска за многе избеглице и прогнане буде обећана земља, место слободе где су могли даље да заступају своје идеје. Ту су се склонили углавном антифашисти и Јевреји, попут добитника Нобелове награде за књижевност Томаса Мана: он је 1936, три године после успона Хитлера на власт, отишао у изгнанство у Килкберг поред Цириха, а онда је емигрирао у САД. Исто је учинио и немачки драмски писац Бертолд Брехт, пошто су му немачке власти забраниле извођење једне драме, а његове књиге, заједно с Мановим, спалили на ломачи.

Ту је од 1901. до 1917. године боравио и Лењин, руководећи баш из Цириха побунама руских радника које ће довести до Октобарске револуције. После тога је прави талас руских емиграната одаких цару преплавио Швајцарску и она је постала њихова избегличка домовина ■

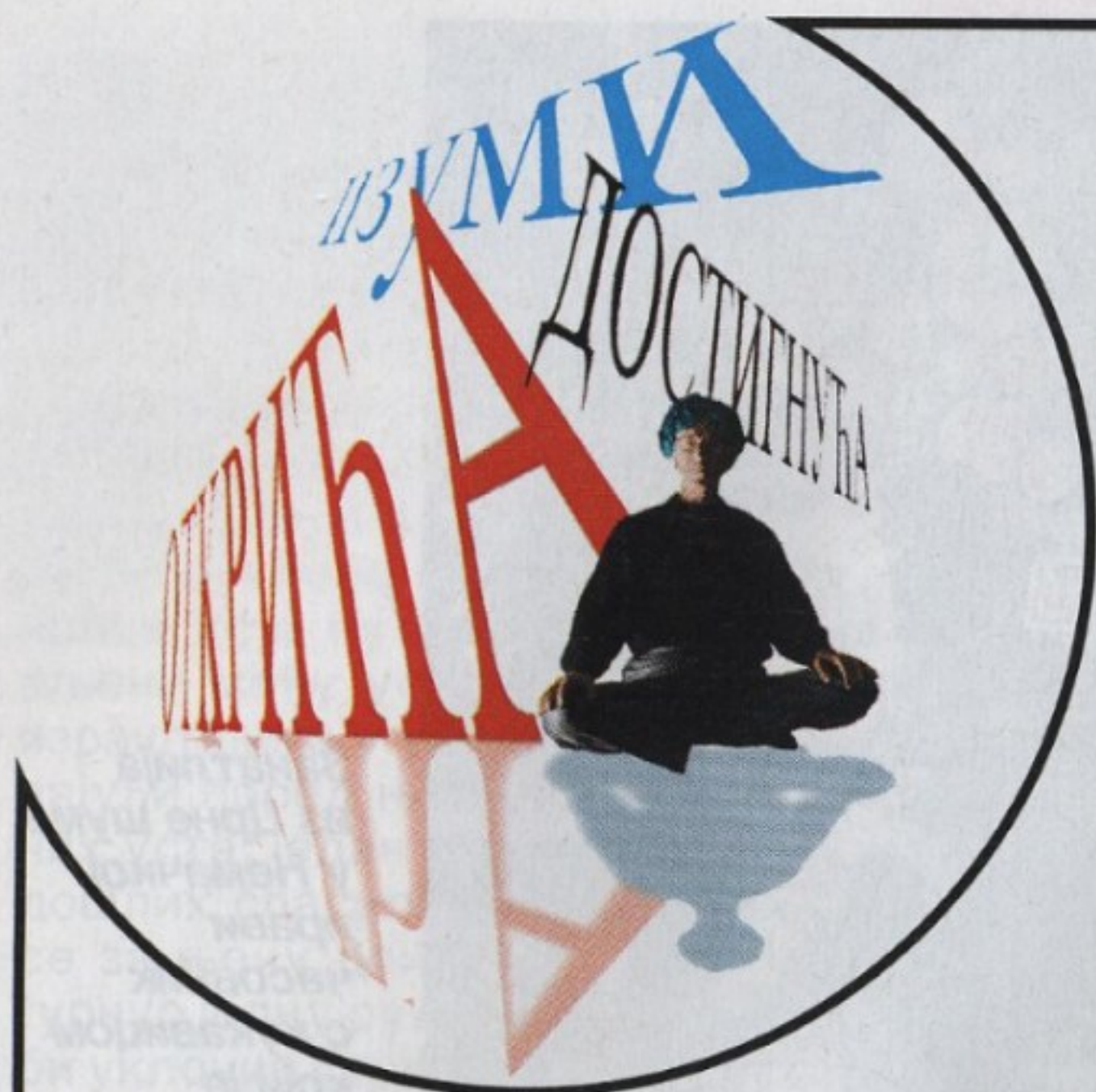
1934.
Потврђен је закон о тајности банкарског рачуна.

1939.
Избија Други светски рат, али Швајцарска остаје неутрална.

1971.
Уводи се опште право гласа (и за жене).

2002.
Швајцарска се придружује Уједињеним нацијама.

И МИРИС И УКУС

Да ли је храна заиста укуснија ако се спорије жваће, као што се тврди? Одговор на то питање даће механичка вилица. У Француској националној школи за пољопривреду и индустрију хране направљена су вештачка уста – прва која могу да сажваћу и тврде комадиће хране – с циљем да се утврди хемија укуса. Док жваћемо храну, ослобађају се ароматичне честице које лебдењем доспевају у носну шупљину, где их препознајемо и знамо да је то лимун или љута папричица. Док жваће, робот опонаша услове у унутрашњости људских уста, од плувачке до покрета вилице, и одстрањује састојке за испитивање. Мењајући параметре жвакања (брзину и време), француски научници се надају да ће утврдити како жвакање утиче на квалитет залогаја.

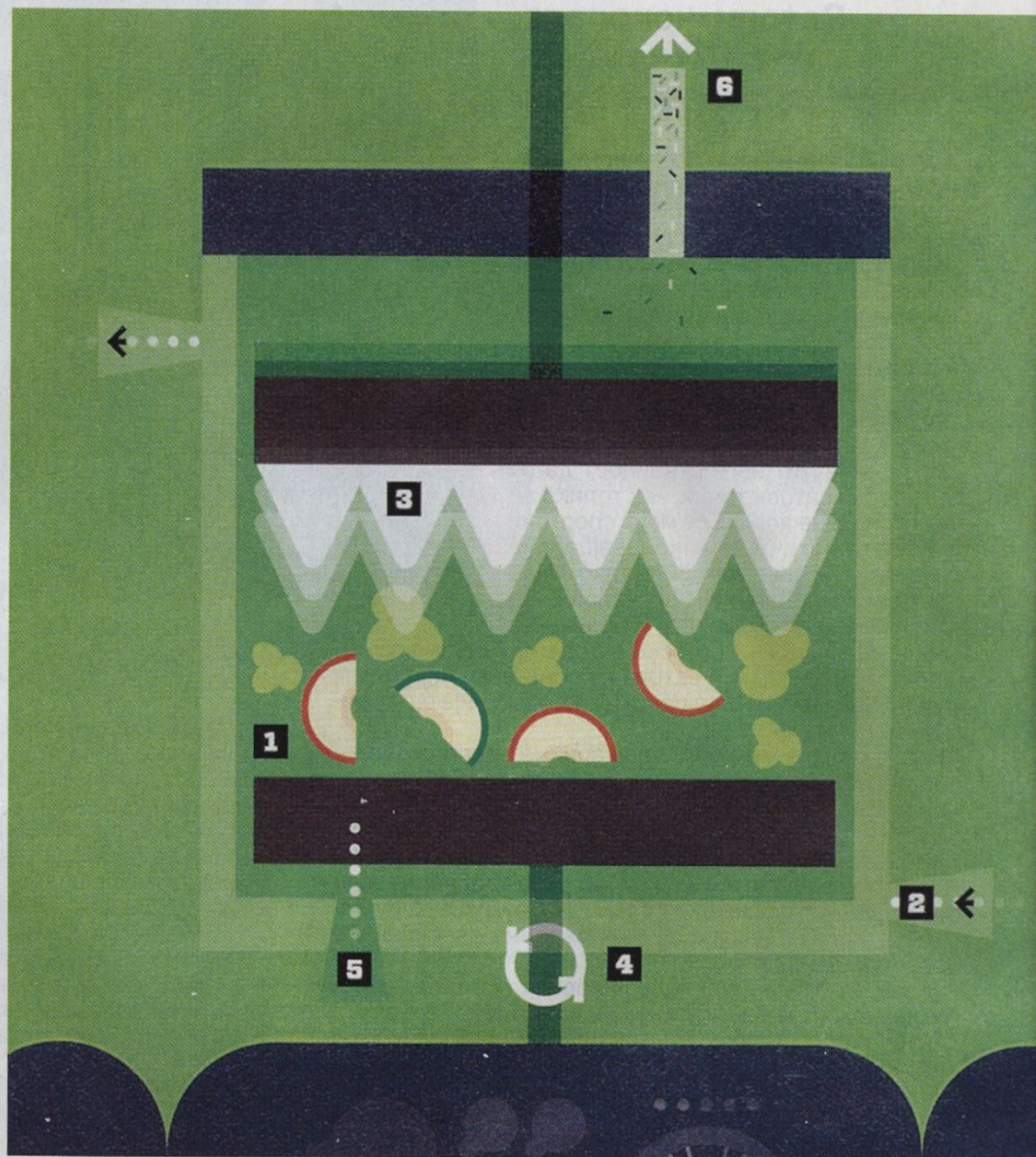
ПРОБА ОБРОКА

1. Храна се ставља на тањир, а техничари додају вештачку плувачку – соду бикарбону, калијумову со и још неколико врста соли, све растворено у води ■
2. Топла вода се упумпава око коморе да се ваздух у њој одржи на температури људског тела од 36,6 степени Целзијуса ■
3. Наоштрени зуби дуги 1,2 центиметра и нанизани на помични клип од нерђајућег челика, ситне храну. Мотором променљиве брзине одређује се учестаност притиска за различите врсте огледа ■

4. Други мотор променљиве брзине окреће тањир да би се опонашали кружни покрети језика и доње вилице (можда је невероватно, али ми заиста тако жваћемо храну) ■

5. Хелијум се упумпава да би се створио утисак дисања. Гас односи честице до отвора на врху коморе ■

6. Влакна за микронско издвајање заробљавају честице које се потом испитују у гасном хроматографу, јонском детектору и осталим мерним уређајима за испитивање. Захваљујући резултатима, научници могу да одреде колико је којих хемијских градивних блокова присутно у сваком поједином укусу ■

ПОГЛЕД ОДОЗГО

Летење авионом пружа нам између осталог и прилику за изузетан поглед одозго. Аустријски дизајнери омогућили су свакоме да добије макету свог омиљеног Земљиног кутка. Заинтересовани треба да посете сајт предузећа „Fluid Forms“, fluid-forms.at, и изабере топографски квадрант уз помоћ Интернет програма Google Maps. На основу изабраних топографских података израђује се тродимензионални рачунарски модел. Потом посебна дрводељска

машина исеца комад дрвета с невероватном тачношћу, од планинских врхова до незнатних неравнина у долинама ■

МОРСКА СТРУЈА

Ледене воде наомак северног врха Шкотске нису место за крстарење. Тамо ветрови дувају брзином од 185 километара на час, циновски вртлози вребају са свих страна, а морске струје су међу најјачим у европским водама. Међутим, то је савршено поднебље за систем генерисања струје заснован на воденој стихији. Европски центар за поморску енергију поставио је базу на Оркни острву. Енергија прикупљена на овај начин могла би да се искористи за производњу струје која би задовољила чак 20 одсто потреба целе Велике Британије. Међутим, ту је и брига за заштиту природе – стручњаци упозоравају да би индустријско приобаље могло да угрози морски живаљ. Зато роботизоване мини-подморнице на даљинско управљање снимају подводни свет око ових постројења, а подводни микрофони бележе да ли има буке која би могла да засмета рибама. На слици је турбина која је подигнута на површину да би се прегледала ■

ОДЕВНИ БАР-КОД

Сви знамо за савет да не треба причати с незнатцима. Уместо тога, лакше их је скенирати. Холандско предузеће „W-41” произвело је додатак за одећу „ShotCodes”. У питању је својеврсни бар-код који може да се фотографише мобилним телефоном. Потом се програм за мобилни повеже на Интернет и на основу података са сликаног кода прикаже лични сајт особе која тај код има на одећи. То могу бити и презентације на сајтовима „MySpace”, „Facebook”, „LinkedIn”... На основу података лако је одлучити да ли с таквом особом треба ступити у везу ■

ма, дорасли јату гусака. Кен Томпсон тврди да можемо много да научимо о послу од гусака и других животиња које природно образују групе. То се назива организациона биомимика.

МРАВИ И ПЧЕЛЕ

Мрави феромонима преносе једни другима поруке о грабљивицама, а пчеле

изводе својеврсни плес да осталима у кошници објасне где могу да дођу до хране. Томпсон тврди да људи такође могу да имају користи ако се подаци одједном пренесу целој групи. Премда масовни и-мејлови – савремена замена за циркуларна писма – делују као непотребна гњаважа, обавештавања која иду у једном смеру могу заиста да повећају делотворност предузећа, дајући свима приступ податку и препуштајући им да сами одлуче како да тај податак најбоље искористе ■

ГУСКЕ

Кад гуске лете у V формацији, мењају се на челном месту. По Томпсону, то не раде само да уштеде снагу већ и зато што ниједна од птица није упамтила цео пут који треба да пређу. У животињском свету збирно вођство је уобичајено, али је код људи ретко. Са становишта обављања посла, радне групе у којима се руководиоци мењају имају више предузимљивости, отпорности и спремности него групе које предводи само један руководиоцац ■

ЦРВИ

Мозак сићушног црва *Caenorhabditis elegans* има свега 302 неурона. Не треба му више од тога, јер неки од тих неурона имају изузетан број међувезника. Преведено у радно окружење: ако се деси нешто крупно, припадници групе који имају највише контаката могу да послуже као водичи и помогну осталима, тако да се избегне загушење на врху. Ове особе такође дотерују основну пословну политику кад пристигне нови податак ■

УЧИМО ОД ЖИВОТИЊА

Мислите ли да сте паметнији од гуске? Наравно да јесте, један на један. Али, кад дође до обављања посла, тешко да сте, заједно с колега-

ЗАБАВНИКОВА ИНТЕРНЕТ ЈЕДРИЛИЦА

би свакако требало да узме у обзир и нечију стваралачку па и животну снагу, нашао би се без сумње и човеков однос према времену.

Заиста, како проводимо (трошимо) време током свог живота?

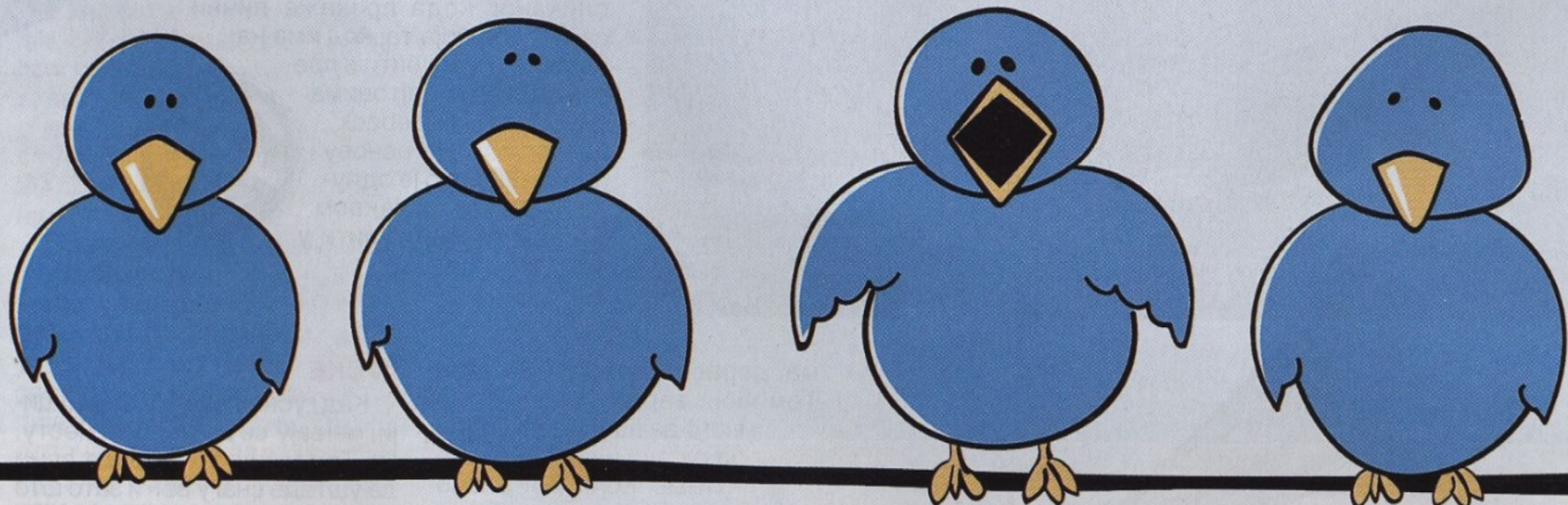
Стога се још једном упитајмо: одакле су црпли време ти вредни људи који су жи-

Стоун и Еван Вилијамс из Сан Франциска (САД). Као званичан почетак рада овог посебног (микро-блог) сервиса наводи се август 2006. године. Занимљиво је да је то најпре био споредни „послић“ предузећа „Obvious“, за које су у то време радила ова тројица младића. Садржај се заснивао на

тем Интернета. С друге стране, не треба занемарити чињеницу да су многе познате личности страствени „твитери“, укључујући (наводно) и председника САД Барака Обаму. Другим речима, постоји могућност да и њега обавестите о ономе што тренутно радите. Или да питате чиме се он бави. У

ЦВРКУЋИ!

„Twitter” је заснован на кратком питању које гласи: шта радиш? Једини услов јесте да одговор буде кратак – сто четрдесет словних знакова, укључујући и празна места

Да ли сте се некада упитали како су неке славне личности у далекој прошлости успевале да ураде толико тога, а услови живота били су, с данашњег становишта, потпуно примитивни? Како ли је Бах написао толике кантате без рачунара, само уз светлост свећа, мастилом и пером? Поред тога, свакодневно је пешачио преваљујући некада километре. А још је и свирао (више инструмената), дириговао и певао! Стварно, како је стизао све то? Како ли је његова жена успевала да опере и испегла веш за више од десеторо деце – без машине и електричне пегле? Још и кување на огњишту... У одговору на ово питање, који

вели у доба мукотрпне свакодневице? Располажемо истом количином времена, само што они нису сваког дана „висили“ неколико часова на „Фејсбуку“! А то је данас сасвим уобичајено. По једној занимљивој смешногоркој теорији, у настојању да добије на времену, човек заправо само смишља начине да га што пре потроши!

Шалу на страну, слободно се може рећи да су прву деценију 21. века обележиле бројне нове on-line друштвене мреже. Најомиљеније су „Фејсбук“ (Facebook) и „Мај спејс“ (My Space), а одмах за њима је и „Twitter“ („Цвркут“).

Ту друштвену мрежу основали су Џек Дорси, Биз

једноставној замисли: шта у овом тренутку раде други људи?

Џек Дорси је пошао од особине својствене људима, а то је љубопитљивост. Људи воле да знају шта у одређеном тренутку раде њихови пријатељи, па чак и потпуно непознати људи. Зато је „Цвркут“ заснован на кратком питању које гласи: шта радиш? Једини услов јесте да одговор буде кратак – сто четрдесет словних знакова, укључујући и празна места.

Популарност „Цвркута“ још не може да се мери са „Фејсбуком“, у првом реду јер је реч о потпуно другачијој замисли „дружења“ пу-

томе се и крије неодољива привлачност „цвркутања“.

Највећи број корисника „Твитера“ употребљава енглески језик, а на другом месту је, веровали или не, јапански. Према подацима за фебруар 2009. године, адреси www.twitter.com приступило се широм света више од педесет пет милиона пута.

По свој прилици „цвркутање“ ће ускоро постати још чувеније. Стиче се утисак да људи данас воле да се друже путем Интернета макар и одговарајући на питање на које постоји заправо један једини могући одговор. Шта, дакле, радим? Ништа. Цвркућем ■

М. О.

НАГРАДА ЗА СПОРЕДНУ УЛОГУ

Готово сасвим стопљена с околином, туатара тешко може да се уочи у природи. А није мала ствар наћи се очи у очи с овим гуштероликим гмизавцем оправдано названим живи фосил. Туатара некад сатима зна да се излежава на камену и нетремице гледа у једну тачку, широм отворених очију. Не чуди стрпљење којим ју је обдарила природа, туатара на овој планети ипак живи већ више од двеста милиона година.

Све што је у вези с овом древном животињом одвија се по оној нашој народној „похитај полако“. Да би се из јајета излегла туатара, потребно је да прође око шеснаест месеци, а кад изађе из љуске, треба да прође

још тридесетак година док сасвим не порасте. Неће журити ни кад је потрага за партнером у питању – између два парења некад прође четири, пет година. Овај гмизавац здепастог тела и трмих покрета споро и дише – обично удахне на сваки сат. Међутим, иако по много чему подсећа на успорен филм, довољно је да човек само трепне и схвати да је туатара једноставно „испарила“ с камена на коме се излежавала.

Птице – другарице

Научници нису одмах схватили да се туатаре не убрајају у гуштере. Кад је, по једном примерку који је добио Британски музеј, 1831. године енглески зоолог Џон Едвард Греј овој јединстве-

ној животињи дао научно име *Sphenodon punctatus*, претпоставио је да се ради о новој, непознатој врсти гуштера. Међутим, Грејов наследник, доктор Алберт Гин-

тер схватио је да овај становник с далеког Новог Зеланда уопште није гуштер већ сродник изумрлих животиња, тако да је туатара или хатерија

Туатара живи на Новом Зеланду још од времена диносауруса. Да ли ће човек успети да спасе овог јединственог гмизавца који ову планету настањује већ двеста милиона година?

На врху главе налази се треће око или темено око, особина коју немају само туатаре већ и многи гуштери. Код младунаца туатаре треће око може да се уочи споља, по провидној крљушти испод које се налази отвор на врху лобање. Код одраслих јединки кожа над отвором у лобањи задебља и претпоставља се да осећај светлости из спољног света не допире до мозга туатаре. Сврха тог ока није баш јасна.

Кад се удвара, мужјаку мало потамни кожа, иде укруг око женке укрупњених ногу и чека њен скривени миг. Уколико му она дозволи, љубавна игра се наставља, у противном она се повлачи у подземно склониште, а мужјак мора у потрагу за новом женком.

сврстана у посебну групу, ред и класу Rhynchoserpalia, касније преименовану у Sphenodontia. Туатаре су успеле да опстану јер су се настаниле на малим острвима око Новог Зеланда.

Иако су углавном ноћне животиње, туатаре ће и дану изаћи из склоништа да би се огрејале на сунцу. Иначе, време проводе у подземном склоништу, у јазбинама које саме ископају или преузму од других врста, посебно од птица бурњица (*Puffinus carpeipes*). Кријући се у јамама, туатаре су милионима година успевале да узмакну пред природним непријатељима као што је, рецимо, била сова која се смеје, ендемским врстама које су у међувремену изумрле. Нажалост, појавила се нова опасност. Кад

су енглески досељеници почели да стижу на Нови Зеланд, са собом су свесно или нехотице донели и мишеве, пацове, ласице, дивље мачке, дивље свиње.

Број туатара почео је нагло да се смањује. Влада је 1895. године донела закон о заштити ових гмизаваца, што је уједно био и први такав закон којим је на Новом Зеланду нека животиња стављена под заштиту државе. Али, упркос напорима да се очувају ови драгоцени гмизавци, они су муњевито нестајали с лица Земље. Требало је брзо нешто учинити.

Пол по наруџби

Бригу о туатарама преузео је 1982. године професор Чарли Догерти. У том тренутку туатаре су биле изоловане на око тридесет острваца

ТУАТАРЕ У ЗАТОЧЕНИШТВУ

Ако се јаја сместе у инкубатор, знатно је већа могућност да не заврше као храна неким грабљивицама

ЈАЈА

Јаја сакупљена у дивљини стављају се у инкубатор. Потребно је до шеснаест месеци да из љуске изађе младунче ■

СВЕТЛОСТ ДАНА

Ударац зубом о љуску и јаје се распукло. Иако се у лабораторијским условима рађају крупнији младунци, они у дивљини то надоместе лукавством и опрезом који их припрема за сурове услове живота ■

АЛ' САМ МАЛИ!

Тек рођене туатаре тешке су отприлике четири грама. Остају у заточеништву пет година, а после тога, ако се покаже да су довољно отпорне, пуштају се у дивљину. Одрасла туатара нарасте до осамдесет центиметара ■

У ДИВЉИНИ

Туатаре су снабдеване малим микрочипом који научницима омогућава да прате њихово кретање. Животиње у уточишту Карори на микрочипу имају закачену и светлуцаву перлицу, па се по боји одмах зна о којој туатари се ради ■

с којих су протерани сви њихови природни непријатељи. Догерти је убрзо окупио групу научника који су при Викторија универзитету у Веллингтону образовали друштво за заштиту туатара.

У оквиру Универзитета постоји ограђено земљиште где живи неколико туатара: оне с острва Брадерс (ова врста откривена је тек 1989. године и носи латински назив *Sphenodon guntheri*) и оне с других острва. С којим се тешкоћама суочавају истраживачи који брину о туатарама? На ограниченом простору малих острва углавном живи мали број ових гмизаваца. Али, кад би дошло до опасности – ненада ног пожара или најезде пацова – животиње не би имале куда да побегну.

Све веће загревање планете такође би могло да има последице јер би се, како објашњава Чарли Догерти, у тако малој колонији мужјак суочио с тешкоћама у налажењу женки. Шта ако на свет дођу само мужјаци? Јер, на температури изнад двадесет два степена Целзијуса из јаја се излегу мужјаци, а женке кад је температура испод двадесет једног степена. Због те необичне особине у лабораторијским условима жељени пол може да се „поручи“.

Рај за туатаре

Осим што се на универзитету чува неколико туатара, за њих је направљено и посебно станиште надомак Ве-

Туатара, која се храни инсектима и плодовима, има јаке и оштре зубе. У предању Маора туатара се обично изједначава с лошим знамењем, али се такође сматра и моћним заштитником.

лингтона. Уточиште Карори је вештачко острво око кога је подигнута ограда висока 2,2 метра тако да грабљивице не могу да продру унутра. То уточиште или, можда је боље рећи рај за ове гуштеролике гмизавце, направљено је 1998. године. Поред туатара, ту живи и неколико врста птица, између осталих и осамдесет патуљастих кивија. Пошто туатара свакако није једина угрожена врста, уточишта као Карори вероватно ће се у будућности показати као једини спас и за друге врсте.

У близини луке у Веллингтону постоји још један ве-

штачки рај, падина која подсећа на камену тврђаву прекривену растињем. Ту су 1998. године пуштене туатаре с острва Брадерс. Од тада се помно прати како се сналазе на ограниченој слободи. Да би се туатара парила, потребно је да напуни између десет и петнаест година, па су научници били веома задовољни кад су 2001. године први пут открили младунче старо три године. На једном од острваца прошле године је откривено још једно младунче као и два јајета која су сместа стављена у инкубатор. То је добар знак – туатаре, које су успеле да преживе погром диносауруса и других животињских врста, настављају с продужењем врсте. Можда се не убрајају у најомиљеније животиње, али сасвим сигурно спадају у најотпорније ■

После читавог низа година, 18. марта ове године на Новом Зеланду нађена је „дивља беба“ – мала туатара.

В. С.

Пуцам од муке, пуцаћу у конзерву!

ЗАШТО ЈЕ БИЛО ТЕШКО ОТВОРИТИ КОНЗЕРВУ?

Људи су заиста муку мучили да отворе конзерву без одговарајућег отварача. Иако смо недавно о томе писали, да се подсетимо. Пјер Диран је енглеском краљу Џорџу III 1810. године понудио изум за конзервирање намирница који је засновао на петнаестогодишњим истраживањима Николе Апера. Чим је Џорџ III прихватио патент, Диран га је продао двојици Енглеза, Брајану Донкину и Џону Холу који су 1813. године отворили фабрику конзерви које су почели прво да продају британској војсци.

Може само да се замисли мука војника негде на бојишту који је мртав гладан, а не може да дође до хране која је дословно окована металом? Морао је да се довија на разне начине. Конзерву је могао да отвори бајонетом или да пуца у поклопац, што је било веома непрактично, а некад и веома опасно. Међутим, ни појава отварача није одмах олакшала поступак. Кад је 1858. године амерички изумитељ Езра Ворнер смислио први отварач, он је био толико гломазан да је морао да се држи у радњи у којој су се продавале конзерве. Купац није имао куд него да на лицу места замоли да му отворе конзерву и да је потом однесе кући. Тек 1870. године појавили су се отварачи намењени домаћинствима ■

ЗАШТО СЕ ТОСТ ХЛЕБ НИЈЕ ОДМАХ „ПРИМИО“?

Ото Фредерик Роуведер, пекар и изумитељ из Девенпорта, у америчкој држави Ајови, пуних петнаест година покушавао је да измисли машину којом би исекао хлеб на комаде и тако га понудио купцима. Тост-хлеб напоскон је угледао светлост дана 1928. године. На Роуведерово изненађење, купци су били прилично равнодушни – хлеб у кришкама чинио им се неукусним.

Тек кад се две године касније појавио „вандер бред“ (чудо од хлеба), људи су схватили колика је његова предност – већ исечену кришку требало је само убацили у тостер ■

НЕВАЖНА ПИТАЊА...

...ВАЖНИ

Некад не помаже листање енциклопедија, седење у библиотеци или трагање по Интернету, јер на нека „зашто“ није увек лако наћи одговарајуће „зато“

ЗАШТО ЈЕ НУГАТ ТАКО ТРАЖЕН?

Чоколада с нугатом, кекс с нугатом, бомбоне с нугатом... Шта је уопште нугат? Беланца умућена с медом или шећером у која се додају препечени ораси или бадеми, лешници, понекад и пистаћи. Не зна се тачно кад је посланица настала, али обично се наводи да је то било у Кремони 1441. године. Да би се додворили владару Франческу Сфорци, посланичари су се потрудили да у част његовог венчања с Маријом Бјанком Висконти изненаде угледног племића сасвим новим слаткишем направљеним од ораха умућених с медом (пих је на латинском – орах). Ова посланица доспела је до Француске где је 1650. године густа смеша обогаћена и умућеним беланцима. Монтелимар, у коме је отворена прва фабрика за производњу нугата (на француском се „nougat“ изговара – нуга) и данас је чувен по тој слаткој смеси. Истински познаваоци кажу да је прави само онај нугат из Монтелимара, а сви остали су индустријски и знатно су лошијег укуса ■

ЗАШТО СЕ НАЈВИШЕ ПИШЕ НВ СРЦЕМ?

Графитне оловке најчешће су означене и бројем и словима „Н“ (за тврдоћу – Hard на енглеском) и „В“ за мекоћу (Blackness). Најтраженије оловке су 2 НВ јер је њихово срце довољно меко да се лако отискује на хартији, али не сувише меко, да не би оставило црн траг који би се размазивао. Никола Жак Конте, француски сликар и официр, у 19. веку увео је нумеричке ознаке, док је оне словне у наредном столећу одредио Хенри Брукмен, енглески произвођач оловака. На упоредној табели слова и бројева веома мека оловка носи ознаку 9В, а она најтврђег срца 9Н ■

Оловке имају меко и тврдо срце.

Тост? Нека, хвала!

ЗАШТО ЈЕ РОНАЛД МЕКДОНАЛД ТАЈАНСТВЕНА ЛИЧНОСТ?

Кад се у предузећу „Мекдоналдс“ траже нови кловнови, неук човек би помислио да је конкурс расписала нека обавештајна служба. Наиме, особи која треба да представља Роналда Мекдоналда постављају се врло строги услови. Пре свега, никада не сме да открије идентитет. Такође је забрањено да се у исто време, у истом „Мекдоналдс“ ресторану брзе хране нађу два Роналда Мекдоналда. Једино кад се сваке две године приреди окупљање запослених, између осталог и кловнова, они

могу да буду у истој просторији. Међутим, одржавање тог скупа држи се углавном у великој тајности.

Могући разлог?

Кад се зна да је после Деда-Мраза

Роналд

Мекдоналд

најпрепознатљивији лик на свету,

можда је схватљив

труд одговорних

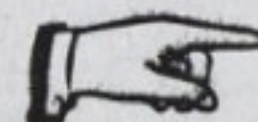
из предузећа

који настоје

да своју

маскоту учине

недодирљивом ■

ОДГОВОРИ

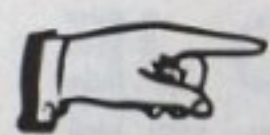

Нугат из Монтелимара? Једини прави!

Видите га, али никад без маске.

ЗАШТО ИСТИ НАЗИВ ЗА ПТИЦУ И ЗЕМЉУ?

Занимљиво је да се у енглеском језику за Ћурку и Турску користи исти назив – Turkey, наравно с почетним великим или малим словом. Ако неко има недоумицу који назив је први настао, одговор је – име државе. Ћурку, која потиче из Северне Америке, први су из Мексика у Европу донели Шпанци. Кад се у Енглеској сазнало за ову птицу, погрешно је за-

кључено да је у питању бисерка, кокошка коју су турски трговци доносили из Африке. Кад већ стижу преко Турака, зашто их по њима не би и назвали? ■

Шта је прво,
turkey или
Turkey?

ЗАШТО ЈЕ РЕЧ ПОСТАЛА ПСОВКА?

Псовка је вероватно настала кад су се људи, уместо молитве, обраћали Богу са жељом да пошаљу у пакао неког ко им није био драг. Пошто је клетви и тешких речи било све више, држава је морала да се умеша и донесе прве законе о цензури. Међу првима на удару се нашао Вилијам Шекспир, један од највећих драмских писаца. У време кад је стварао, његова дела често су се сматрала веома смелим, посебно због отворених наговештаја о сексу.

И неке наизглед сасвим безазлене речи у одређеним друштвеним круговима полако су почеле да се

сматрају непристојним и нису се користиле. Рецимо, у викторијанској Енглеској људи су

за трпезом морали да замолу за „црно месо“ од пилета јер су се речи „батак“ или „нога“ сматрале протаклуком. Та

врста претеривања дуго је била на снази и у медијима. У америчкој телевизијској серији „Волим Луси“, која се приказивала од 1951. године, главна глумица појављује се са стомаком „до зуба“, али се ниједног тренутка не помиње реч „трудна“ јер је вређала морал. Поставља се питање да ли се претеривало некада или се претерује сада ■

педесет осам

В. С.

ФИЛМСКЕ ПРИЧЕ

Према мишљењу једног броја људи, брод „Титаник“ био је врхунац стваралачке моћи човека. Други су пак веровали да је изградња овог прекоокеанског брода заправо израз самоубилачке охолости, славољубивости, једноставно речено – превелики подухват, нека врста дрског овладавања природом. Због тога је и плаћен огроман, трагичан цех.

Можда би слично могло да важи и за филм Џејмса Камерона (рођен 1954). Снимљен 1997. године, „Титаник“ ће у историји кинематографије бити забележен као једна од највећих и најскупљих филмских пустиловина свог времена. Пустиловина која је окончана срећно: са једанаест Оскара.

„Посете“ олупини

За тумаче главних улога одређене су праве филмске звезде – Кејт Винслет и Леонардо ди Каприо. На њихове звездане хонораре требало је додати специјалне ефекте и још много, много тога. Врло брзо продуценти су схватили да ће догурати

до непредвиђених две стотине милиона долара. А треба имати у виду да је снимању претходило пет година Камеронових истраживања, међу којима су најчешће биле „посете“ олупини.

Слободно се може рећи да је Џејмс Камерон био опседнут причом о несрећној судбини брода „Титаник“. Зато је сам написао сценарио, тако да није било ни говора да би филмски подухват могао бити одложен, а камоли да се од њега одустане.

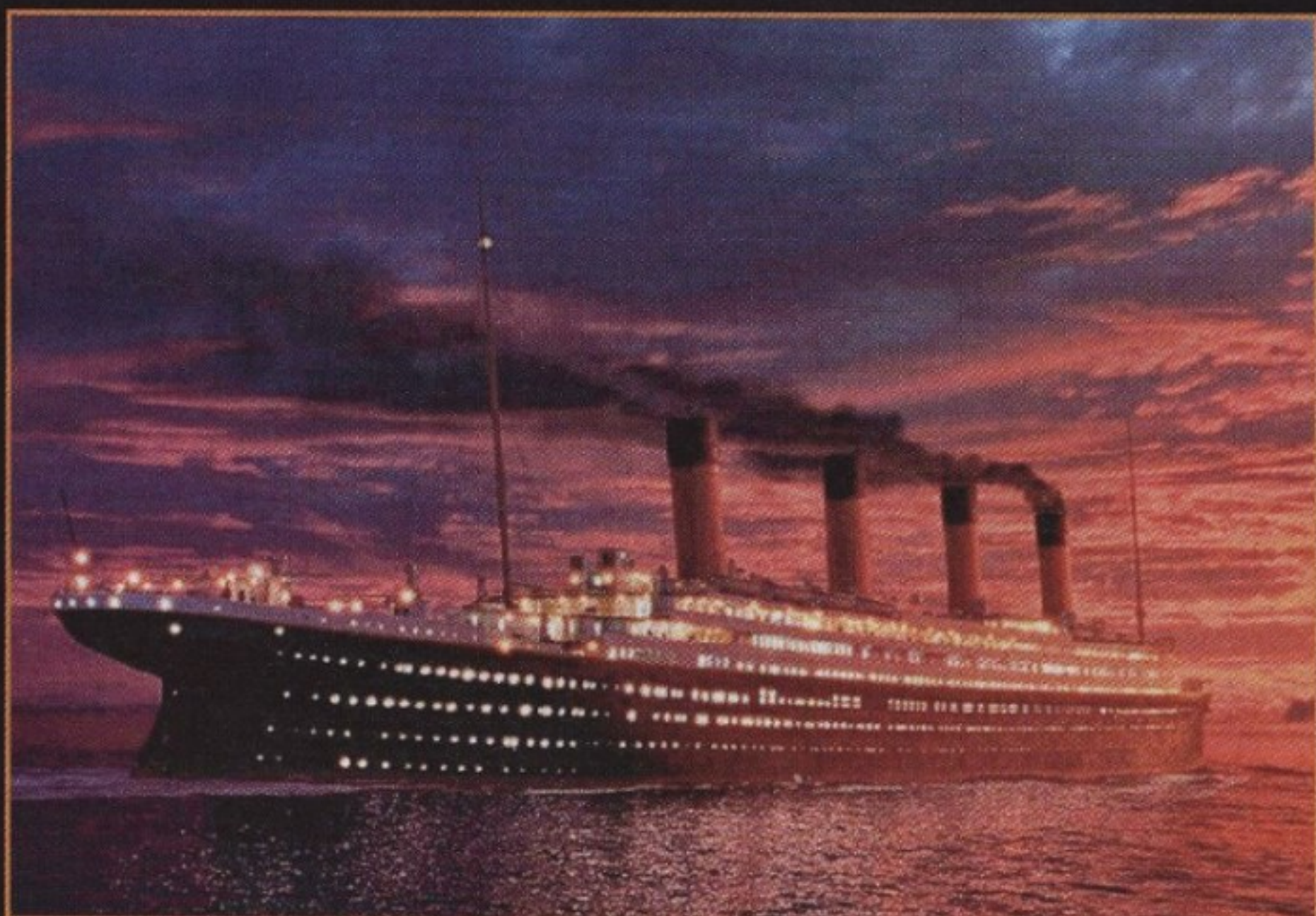
Највећи део филма снимљен је у новом студију („Ваја“) „20th Century Fox“ у Мек-

Прича о огромној
олупини некада
величанственог
„Титаника“
која годинама лежи
на дну мора,
урезала се у памћење
Џејмса Камерона
још кад је био дечак

сику. Овај студио био је као поручен. Имао је спољашњи базен запремине шездесет пет милиона литара и базен у студију чија је запремина била три пута мања.

Сценографи и костимографи приступили су „оживљавању“ „Титаника“ из 1912. године с марљивошћу која је подразумевала и најситније појединости. Због Камеронове жеље да на филму све буде као што је некада давно било на бро-

ПОДНИКНИ
ЗАБАВНИК

10. 4. 2009.

Леонардо ди Каприо
и Кејт Винслет
на палуби филмског
„Титаника”.

„ТИТАНИК” НИЈЕ ПОТОНУО

ду, Питер Ламонт потрудио се да нађе исту столарску радионицу која је својевремено изградила један део палубе „Титаника”. Срећом, она је и даље постојала. Власници су били срећни што ће учествовати у изградњи копије брода „Титаник”, која је била тек десет одсто мања од стварног брода! Изазивао је дивљење и страхопоштовање свих који су га видели.

Чланови филмске екипе провели су дане у мукотрпном раду, најчешће у води, што је утицало на расположење па и добру вољу свих учесника снимања, а посебно младих глумаца. Чак ни принудни одмор због тровања храном, кад је снимање прекинуто на неколико дана, није донео промену боље. Сви су знали да је редитељ остао једнако занесен намером да причу о „Титанику” пренесе на филмско платно.

„Ниједан посетилац биоскопа никада није рекао: ’Овај филм је никакав, али, нема везе, успели су да се

уклопе у предвиђене трошкове”, понављао је безмало свакодневно Камерон својим продуцентима.

Селин је одбила песму

Занимљиво је да је Џејмс Хорнер, композитор песме „My Heart Will Go On”, ову прослављену и више пута награђену мелодију написао најпре као инструменталну тему за поједине сцене филма. Онда је помислио да би то могла бити и добра песма. После неколико преслушавања и редитељ је дао одобрење. Вил Џенингс је написао речи... Требало је да нађу певачицу. Селин Дион била је први композиторов избор. Али, њој се песма није нимало допала! Одбила је не трепнувши. Тек је на наговор супруга пристала да је сними. Остало је историја...

Премијера филма „Титаник” била је заказана за децембар 1997. године. Чини се да су многи у Холивуду стрепели шта ће напоследку од свега испасти. Поједини филмски критичари написали су неколико прика-

за у виду „читуља” наслуђујући да ће филм ударити о санту леда – оштра пера критичара, као и хладан пријем публике. Очекивали су да ће Џејмс Камерон потонути са својим делом. Међутим, остали су разочарани: филм је од продаје улазница зарадио две милијарде долара и освојио једанест Оскара. Била је то величанствена победа редитеља и његове замисли.

Чини се да Џејмс Камерон ни после успеха свог филма није могао тек тако да се одвоји од приче о „Титанику”. Године 2003. снимио је документарни филм под називом „Духови амбиса”. Поринуо је камере на морско дно где се и даље налази олупина брода „Титаник”.

У ствари, прича о олупи ни некада величанственог „Титаника” која годинама лежи на дну мора урезала се у памћење Џејмса Камерона још кад је био дечак. Редитељ је напомињао да је један од кључних тренутака у његовом детињству била посета биоскопу кад је гледао филм „A Night To

Remember” (1958) Роја Варда Бејкера. Филм који обрађује исту тему, трагедију „Титаника”, личио му је на бајку с тужним крајем. Зато је свој документарца посветио Валтеру Лорду, писцу књиге према којој је снимљен тај филм.

Иако снимљен за ситне паре у поређењу с „Титаником” Џејмса Камерона, филм „A Night To Remember” био је у то време велики британски филмски подухват. И Бејкер се трудио да остане веран – колико је то било могуће – стварним догађајима из 1912. године. Тако је на „филмском јеловнику” било оно што и на последњој вечери на „Титанику”. Те 1958. године продуценти нису могли ни да сањају о прављењу копије правог „Титаника”. Ту „улогу” добио је стари брод који се налазио у једној шкотској луци. Одмах после снимања, тај брод је отишао у старо гвожђе. Сцене путника у води који се боре за живот нису биле снимљене у мору већ на обали Темзе, у Лондону ■

М. Огњановић

Свет у БРОЈКАМА

Цвркутање плаве сенице у рано пролеће најављује време парења, али и мужјакове моћи и свадљивост.

BLOODHOUND SSC – ВОЗИЛО БУДУЋНОСТИ?

Изумели су га инжењери на челу с Ричардом Ноблеом. Британски стручњаци успели су да усавршавањем технологије после дванаест година претекну легендарно возило „Thrust SSC” чија је највећа брзина од 1227 километара на сат пробијала звучни зид. „Bloodhound SSC” је налик на ракету, има двоструки ракетни погон, оплате израђене од угљеника и титанијума, дужину од 12,80 метара, висину од 2,75 метара, точкове пречника 900 милиметара и тежину од 6500 килограма, али достиже убрзање од 0 до 1000 за само 16 секунди, односно брзину од 1600 километара на сат, што значи да је бржи од револверског хица.

Рад на склапању супербрзог возила трајао је осамнаест месеци и у томе су сви уживали. Јер, како је рекао вођа инжењерске групе Ричард Нобле, то је била једна од најузбудљивијих ствари коју би сваки стручњак пожелео да уради. А наговестио је и да ће покушати да се до 2011. године спреме за нови рекорд.

Иако је питање да ли ће „Bloodhound SSC” икада постати возило које ће се кретати светским саобраћајницама, британски инжењер је признао:

– Кад сте у могућности да уз помоћ најновије технологије учините нешто стварно добро, не можете одолети изазову ■

БРЖИ ОД

Ваздушни рекорд у брзини ускоро ће бити оборен на тлу. На тај подухват спрема се Енди Грин, пилот Британског ратног ваздухопловства. Искусни британски господар неба опробаће се у вожњи изузетно брзог и необичног возила

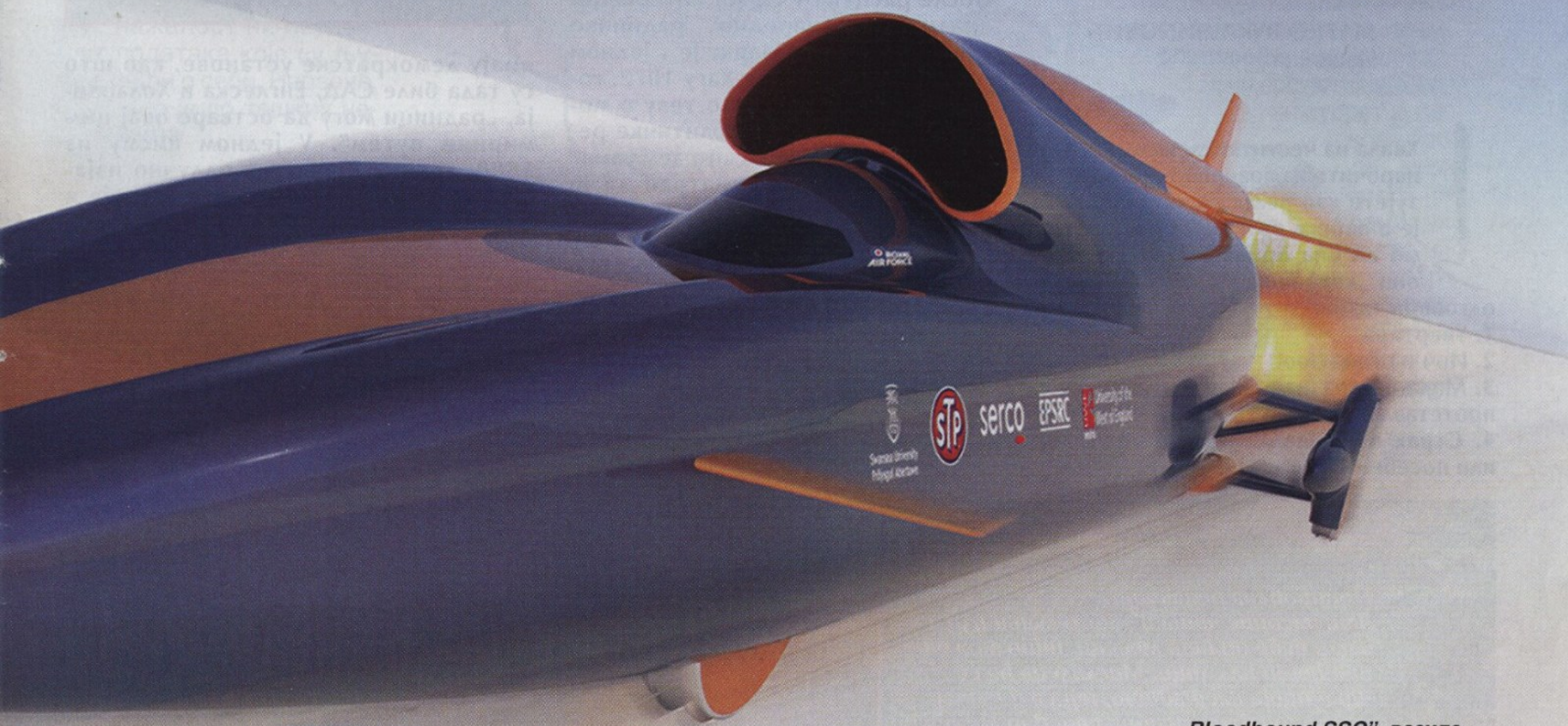
ПРОЛЕЋНИ КОНЦЕРТ

На северну Земљину полулопту ове године пролеће је стигло **20. марта**, четрдесетак минута после поднева.

Препознатљиви знаци пролећа почели су да се испољавају – све зеленија природа и све гласнији и миловучнији цвркул птица. А пре **47 година** Американка Рејчел Карсон (1907–1964), доктор природних наука и писац књиге „Тихо пролеће“, упутила је опомену човечанству да птице певачице полако ишчезавају и да би њихов пој у рана јутра и тихе вечери заувек могао утихнути ако се не поведе рачуна о природи. Иако јој је мало ко поверовао, наговештаји њеног упозорења постали су приметни већ после десетак година. **Године 1972.** пестицид ДДТ, заштитно средство биљака, забрањен је у неким земљама Европе јер је у великом броју косио птице певачице. Чак **77 птичјих врста** сврстано је у ред најугроженијих. До **1980. године** успеле су да ојачају своју популацију за само **44 јединке**. Од **9700 врста** птица, **4000** су птице певачице. Кад започну „концерт“ који код људи подстиче добро расположење, оне у ствари изражавају спремност за освајање и парење. То из пернате животиње проговара тестостерон. У телу мужјака углавном га има више него код женке. Тако, рецимо, **1 милилитар** крвне плазме мужјака црвенке у пролеће може да садржи и **1000 пикограма** (10^{-12} грама) тестостерона, док зими он износи само **60 пикограма**. Код неких птичјих врста попут афричке

црне кукавице која настањује пределе Анголе, Конга, Танзаније, Буркине Фасо, Централноафричке Републике, свака женка пари се с **3 мужјака**. Птице певачице располажу са **3 до 9 пари** посебних мишића у гласовном апарату за произвођење бројних треперења. Разлике у умешности и миловучности су велике, па се и храпаво праскање гаврана, птице дугачке **60 центиметара**, сврстава у певање, баш као и оно које изводи сићушни славуј, прави виртуоз који може да произведе око **260 строфа**. Својим гласом славуј достиже јачину до **14 децибела**. Највећи број птица оглашава се у раним јутарњим сатима и цвркуће **20 до 40 минута**. Иако је пролеће време кад све птице цвркућу, међу свима предњачи канаринац. Из постојбине, с Канарских острва, пренесен је у Европу **1496. године** где је постао омиљена кућна птица. Његово перје може да се прелива и у **300 боја**, а његов гласовни апарат да изведе **30 до 40 нота у секунди**. Због лепог изгледа и заносног цвркутања, крајем 19. века узгојено је **1.000.000 примерака** канаринаца. Данас се много дивљих птица гнезди у близини људи. Верује се да у великим европским градовима годишње направи гнезда око **7.000.000 парова птица**. Али, како у градовима нема довољно инсеката за исхрану, преживи **4 од 6 младунаца**. Кукавица има све мање. У последњих **20 година** њихов број се смањио за **20 одсто** ■

РЕВОЛВЕРСКОГ ХИЦА

„Bloodhound SSC”, возило
тешко 6500 килограма,
развија брзину
од 1600 километара
на сат.

СВЕ РЕКЕ СВЕТА ПУТА СТО

Може ли да се измери количина воде у Голфској струји?

МАРКО
из Шапца

Голфска струја је морска струја у северном делу Атлантског океана. Назив потиче од енглеске речи gulf, што значи залив. Настаје у Мексичком заливу и пружа се у више праваца према обалама Европе доносећи топлију климу. Струја би могла да се упореди с огромним грејачем због чега су воде уз обале Енглеске, Ирске и Скандинавије топлије. Провлачи се између Флориде и Кубе кроз такозвани Флоридски пролаз и улази у Атлантски океан. Према прорачуну стручњака, Голфска струја у секунди пренесе 1,5 пута 10⁸ кубних метара воде, што је скоро сто пута више од количине воде у свим рекама света ■

КАКВА ПИТАЊА, ТАКВИ ОДГОВОРИ

Поштована редакцијо, користим ову прилику да вам честитам 70. рођендан и пожелим све најбоље у даљем раду. За ове две године, колико читам „Забавник“, стекао сам велики број корисних података који ми много значе у свакодневном животу и раду. Зато вас молим да ми одговорите на питања која вам шаљем:

1. Како се зове инструментална композиција која се изводи на почетку опере или неког другог већег музичког дела?
2. На које се мање јединице дели енглеска мера за дужину, јард?
3. Шта означава израз „тампон држава“?
4. Коју врсту страха означава термин „топофобија“?

МАРКО ВУКАШИРОВИЋ
Ивањица

(Р)ЕВОЛУЦИЈА ПО МАРКСУ

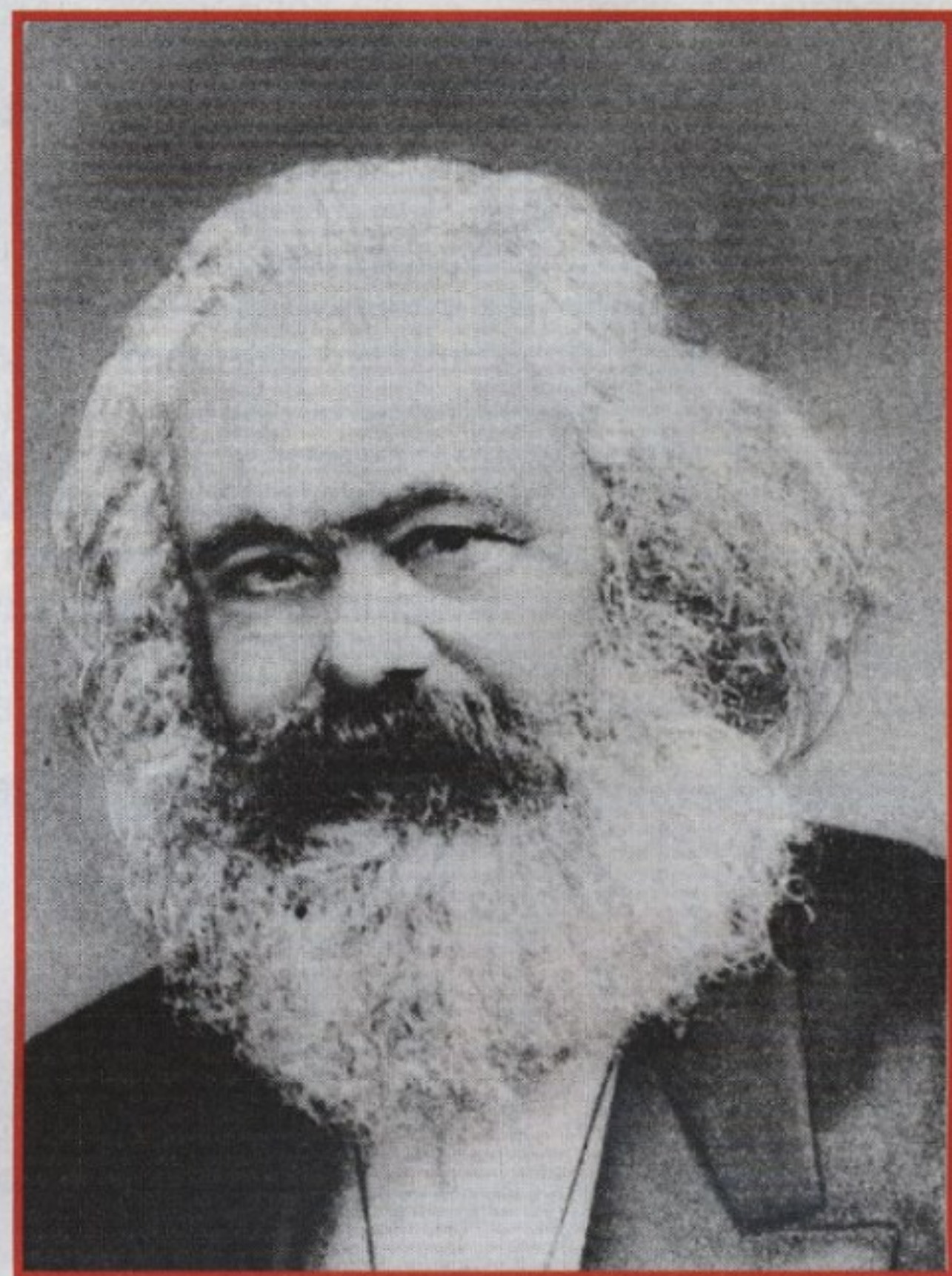
Занима ме да ли је Маркс веровао у могућност револуције без насиља.

ПЕЦА
Сталаћ

У теорији европског социјализма 19. века разликовала се политичка од социјалне револуције. Док се социјалном сматрао потпуни преокрет свих друштвених односа, под политичком револуцијом подразумевала се промена природе политичке власти. После расцепа у Првој интернационали (међународно радничко удружење), Карл Маркс је у једном говору на конгресу у Хагу 1872. године одлучно заступао тезу о могућности ненасилне политичке револуције у демократским земљама.

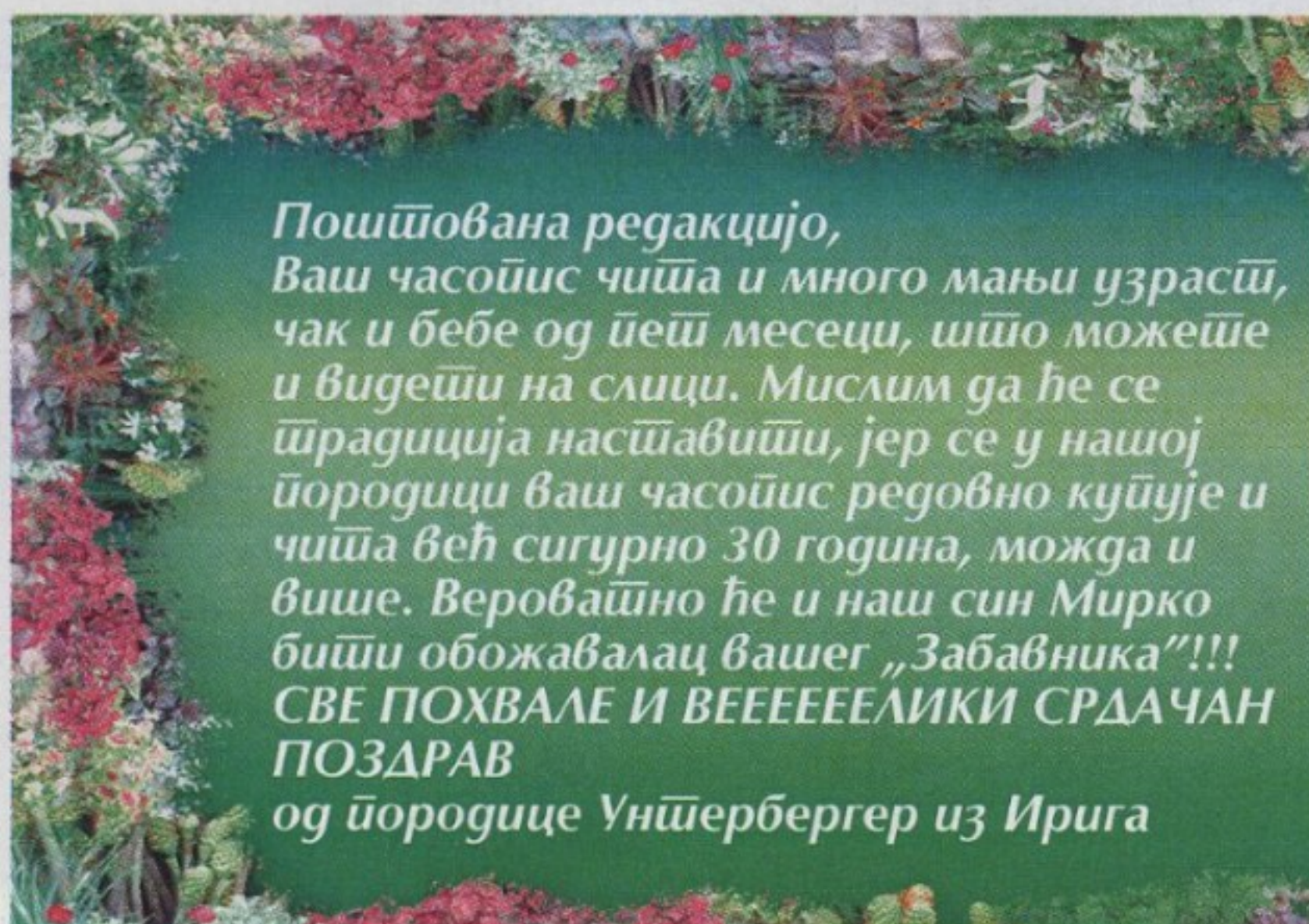
Маркс је, иначе, сматрао да је освајање политичке власти од стране радника, дакле, политичка револуција, нужност без које нема ни социјалне револуције. Али, он је исто тако тврдио да у земљама које

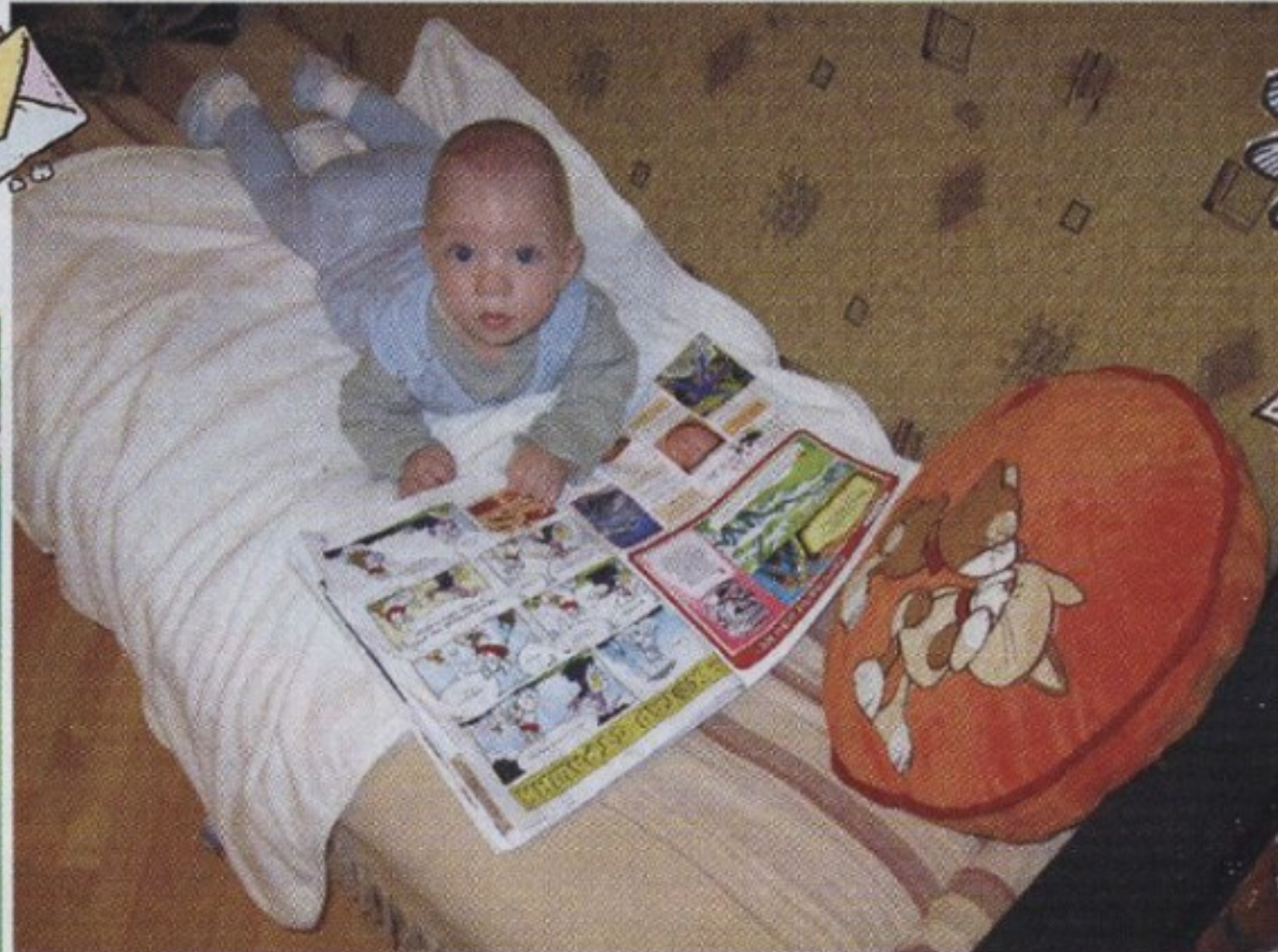
имају демократске установе, као што су тада биле САД, Енглеска и Холандија, „радници могу да остваре овај циљ мирним путем“. У једном писму из 1880. године Маркс се одлучно изјаснио у прилог друштвене еволуције и против револуције у Енглеској ■

Хвала на честитки, лепим жељама и нарочито на поверењу које нам указујете као редовни читалац. А кад је о вашим питањима реч, сматрамо да она прилично подсећају на она „квизашка“. Стога су и наши одговори такви:

1. Увертира
2. Инч и стопа (foot)
3. Мала неутрална држава између две супротстављене силе.
4. Страх од појављивања на позорници или посебним местима ■

Поштована редакцијо,
Ваш часопис чита и много мањи узраси,
чак и бебе од пет месеци, што можете
и видети на слици. Мислим да ће се
традиција наставити, јер се у нашој
породици ваш часопис редовно купује и
чита већ сигурно 30 година, можда и
више. Вероватно ће и наш син Мирко
бити обожавалац вашег „Забавника“!!!
**СВЕ ПОХВАЛЕ И ВЕЕЕЕЕЛИКИ СРДАЧАН
ПОЗДРАВ**
од породице Унтербергер из Ирига

СТИДЉИВИ И ОТВОРЕНИ

Можете ли да ми даде објашњење шта је интровертна а шта екстровертна личност?

ПЕЂА
из Земуна

Карл Густав Јунг (1875–1961), швајцарски психијатар, оснивач аналитичке психологије, помно је изучавао и начине на које

људи сагледавају све што се догађа. Према његовом тумачењу, то чине на два супротна начина – сагледавају догађаје ка унутра и ка споља. Интровертне личности су оне чији је смер занимања и реаговања ка сопственој личности, а екстровертне личности чији је смер интересовања и реаговања ка спољашњем свету.

Професор Јунг је као главне одлике интровертне личности навео склоност ка размишљању, повученост, затвореност, уздржаност у испољавању осећања, осетљивост на критиковање и неуспех, недружељубивост. Супротност је екстровертна особа. Она је отворена, реалистична, друштвена, сигурна у себе и у непознатом окружењу и занима је спољашњи свет. Ипак, по његовом мишљењу, веома мали број људи припада искључиво једној или другој групи. Углавном су у сваком појединцу обједињена оба начина реаговања, али један преовлађује.

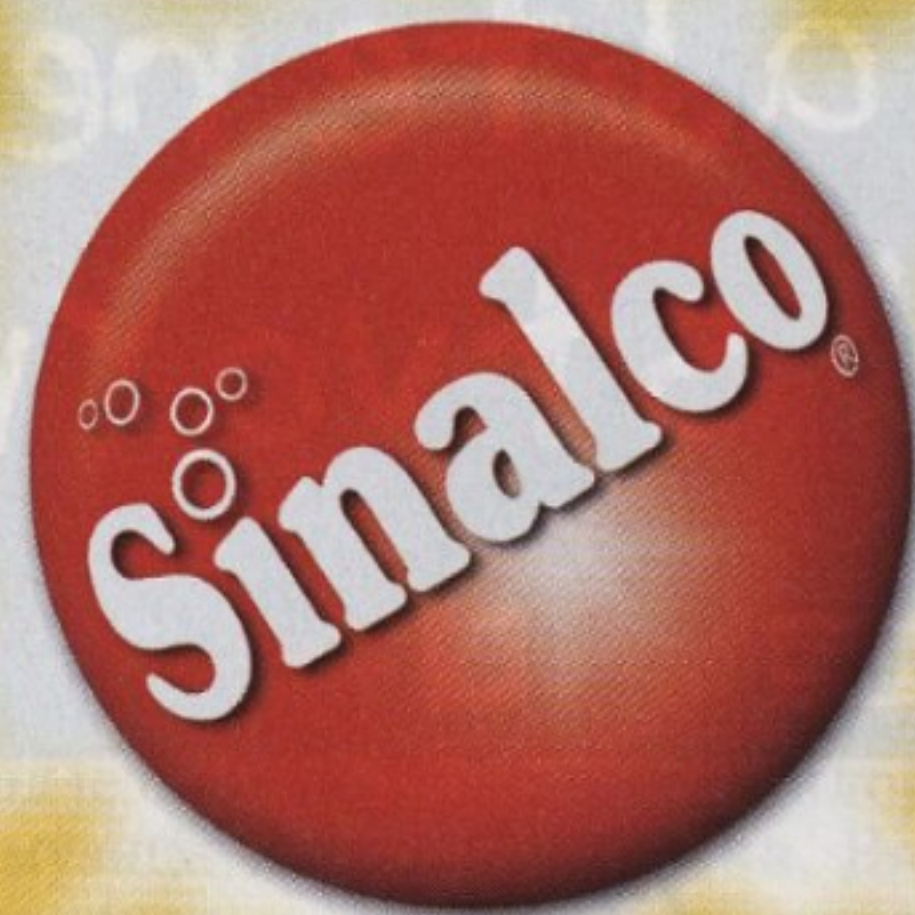
Разрађујући Јунгову теорију, британски психолог Ајзенк описује интровертне личности као мирне и стидљиве људе који су на неки начин увек одвојени од других и уздржаних су осећања. С

друге стране, екстровертне личности су оне које све олако решавају, врло социјабилне због агресивности и излива гнева и које имају тешкоће с обуздавањем нагона ■

Дописујте се, људи!

ЗОВЕМ СЕ ТАЊА ЗЕЧЕВИЋ И ИМАМ 17 ГОДИНА. ЖЕЛЕЛА БИХ ДА СЕ ДОПИСУЈЕМ СА ВРШЊАЦИМА. ИМЕМ У II РАЗРЕД ГИМНАЗИЈЕ, ИГРАМ ФОЛКЛОР. ВОЛИМ СТРАНУ И ДОМАЋУ ЗАБАВЊУ МУЗИКУ, ВОЛИМ ЖИВОТИЊЕ, ИМАМ ДВА ПСА ДАБРАДОР РЕТРИВЕРА. ЖИВИМ У МАЛОЈ МОШТАНИЦИ. Сви који желе да се дописују НЕКА МИ ЛИШУ НА АДРЕСУ: МОШТАНИЦКА 56, МАЛА МОШТАНИЦА 11261.

UKUCAJ „Stvarno“ na 6898

SMS=50 din. + PDV

Uradite nešto,
ali stvarno.

90% dece sa smetnjama
u razvoju ne ide u školu.

66% romske dece ne završi
ni osnovnu školu.

500.000 dece nema uslove
za kvalitetno obrazovanje.

Da sva deca idu u školu.

Save the Children.

2613

ДРУГИ ПАР ОЧИЈУ?

Зашто на
задњем делу
ушију тигра
постоји
видљива бела
шара?

АНА и ДЕА
Београд

Задњи део ушију ве-
ћине великих дивљих
мачака краси видљиви
белег. Готово све мач-
ке рађају се с том бе-
лом шаром, али добро
је познато да у приро-
ди углавном све мора да има
одређену сврху. Једно од об-

јашњења је да су те беле
тачке нека врста другог пара
очију. Као и друге мачке, и
тигрови углавном воде уса-
мљенички живот, што не
значи да повремено не ужи-
вају и у друштву. Кад желе
да упозоре супарнике, при-

паднике супротног пола,
младунце или да им искажу
наклоност, пријатељство,
љубав, тигрови непрекидно
мрдају ушима и покрећу их у
свим правцима. Ако сасвим
оборе уши, беле шаре виде
се спреда, што је махом знак

да се тигар осећа несигурно.
Препознатљив белег може
да буде и нека врста знака
распознавања, можда чак и
помоћи у преживљавању.
Ако се младунче изгуби и у
високој трави не види мајку,
лако ће уочити белег који се
беласа и знаће у ком правцу
треба да потражи спас. На-
равно, од веће помоћи биће
му сигурно бела шара која
краси врх репа женке.

Иначе, од свих тигрова,
суматрански (*Panthera tigris
sumatrae*) има највећи број
пруга по телу, док сибирски
(*Panthera tigris altaica*) има
најмање. Пруге по телу ти-
гра исто су што и отисци пр-
стију код човека – у природи
не постоје два тигра с истим
распоредом шара ■

ДРАГОМАН – „ПРОТУМАЧЕНИ“ ТЕРЏУМАН

Занима ме
шта тачно
значи реч
драгоман?

РАНКО
Барајево

Драгоман је италијан-
ски облик турске речи
терџуман и био је у
употреби широм Евро-
пе, па и код нас. Значе-
ње обеју тих речи је
тумач. То звање је на-
рочито било цењено у Тур-
ској, јер су тумачи имали ве-
ома значајну улогу у свим
дипломатским и трговачким
пословима те земље с држа-
вама Европе ■

ПОДНИКНИ
ЗАБАВНИК

10. 4. 2009.

ЗАБАВНИКОВЕ ЛОГИЧКЕ ЗАГОНЕТКЕ

РЕШЕЊА

1. ЋИРА И СИНОВИ
Синови имају редом 8, 12, 16, 20, 24, 28, 32 године ■

2. ВРАНЕ И БРЕЗЕ
Четири вроне и три брезе.

3. ЧЕТИРИ СЕДМИЦЕ
 $(7 - 7) : 7 + 7 = 7$; $(7 + 7 \times 7) : 7 = 8$;
 $7 + (7 + 7) : 7 = 9$; $(77 - 7) : 7 = 10$ ■

4. ПТИЦЕ
Летеле су три птице и то једна за другом ■

5. ПРИЈАТЕЉИ
Илија је ојачар, Петар је апотекар, а Бошко је професор ■

6. ЦАКОВИ
Означимо број великих цакова са а. Тада је укупан број малих цакова једнак а х а, па је: $a \times a + a = 812$, односно $28 \times 29 = 812$, значи било је 28 великих цакова ■

7. ТРИ СЕСТРЕ
Најстарија сестра има 42, средња 20 и најмлађа 18 година ■

8. ЧЕТИРИ ТРГОВЦА
Трговци редом имају 10, 20, 30, 40 златника ■

9. ШУМА
Шестог дана било је нападнуто пола шуме ■

10. ГАЗДА ТРИФУН
Газда Трифун је купио 15 гусака, 1 патку и 4 коке ■

11. ПРОДАЈА
Цена сва три оседлана коња једнака је двострукој цени сва три неоседлана. Значи, цена сва три неоседлана коња исто је што и трострука вредност седла, односно $3 \times 31 = 93$. Према томе, цена првог коња је $(93 - 31) : 2 = 31$ дукат. Исто тако добијамо да је цена другог и трећег коња 31 дукат ■

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

79

ПОЛИТИКИН забавник / главни и одговорни уредник Зефирино Граси. - Ћир. изд. - Год. 1, бр. 1 (28. фебруар 1939)-год. 3, бр. 220 (4. април 1941); год. 14, бр. 1 (5. јануар 1952)- . - Београд : Политика Магазини, 1939-1941; 1952- (Београд : Политика АД). - 30 см

Недељно
ISSN 0032-339X = Политикин забавник
(Ћирилично изд.)
COBISS.SR-ID 16193794

РЕШЕЊА

АНАГРАМНА ПИТАЛИЦА

Аплауз ■

МАГИЧНИ ЛИК

Скакавац, карусели, окупатор, засадити, Светисав, балотари ■

ПАРНЕ УКРШТЕНИЦЕ

Паприка, стратег, Илија, р, Хенч, не, от, етос, Лир, ако, октобар, гаснути; бели лук, Америка, рабин, р, Инес, ри, ка, Исај, Ато, име, донатор, Аризона ■

УКРШТЕНИЦА ЗА СТРПЉИВЕ

Какаду, Борг, зец, нарвал, д, Јапанка, у, ост, атријум, бе, Бурић, да, Дејвид Бекам, рац, апартаман, гатер, са, анилин, тамно, крстина, еликсир, ехо, кажипрст, кт ■

СКАНДИНАВКА

Љут, ута, бит, Аса, ВАМ, Ука, хибрид, Т, „Антигона”, ВА, соба, Итат, ано, ј, поскок, Еди, тост, раскол, а, БН, алеје, АК, нерад, раст, Ева, д, Еак, љр, естрада, Ман, бања, новитет, ласери, а, акта, вук ■

УКРШТЕНИЦА

Београд, Беч, Рим, Атина, л, и, Осло, онда, сета, Лондон, еластик, иза, личан, ортак ■

С. Б.

ОПЕРСКА ЈУНАКИЊА БЕЗ ГЛАСА

Чула сам да постоји опера чија главна јунакиња уопште не пева, па бих вас молила да напишете нешто о томе.

ЗОРАНА
Вршац

Француски композитор Данијел Франсоа Еспри Обер (1782-1871) написао је више од четрдесет опера, међу којима је и „Нема девојка из Порточија”. Компонована према либрету Ежена Скриба и Жоржа Делавиња, та опера изведена је први пут 1829. године у Паризу. Како је главна јунакиња нема, њену улогу – без речи – најчешће тумачи балерина ■

ствар по закону обавезно означавање имена

ПОЛИТИКИН

БРОЈ 2983

ЗАБАВНИК

YU ISSN 0032-339X

Први број „Политикиног Забавника” изашао је 28. фебруара 1939. године

Издаје и штампа **ПОЛИТИКА АД**
Цетињска 1, 11001 Београд

За издавача:
Милорад Гушавац
Генерални директор

Главни и одговорни уредник
Зефирино Граси
Заменик главног и одговорног уредника
Петар Милатовић

Графички уредник Горан Војиновић

Редакција Слободанка Делибашић
Јасна Лукић
Мирјана Огњановић
Јова Радовановић
Весна Ракић
Весна Софреновић

Техничка редакција Бранислав Вукомановић
Драгица Динчић
Зорица Милошевић
Јелена Попадић
Митра Тилев
Милован Зоре

Редакција **ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК**
Цетињска 1/II
11001 Београд

Секретаријат 330-1452; 330-1456
Техничка редакција 330-1454
Претплата 330-1638; 330-1640; 330-1633
Огласни сектор 330-1186; 330-1426
Телефакс 011/337-3319

Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:

1 месец (4 броја) 356,40 дин.
3 месеца (12 бројева) 1.069,20 дин.
6 месеци (26 бројева) 2.316,60 дин.
12 месеци (52 броја) 4.633,20 дин.
Текући рачун код Комерцијалне банке
АД Београд: 205-16454-02

Претплату слати уз обавезну назнаку:
**ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ
„ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК”.**

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:

Полугодишња/возом: 109 EUR или противвредност осталих валута. Полугодишња/авионом: I група – Европа: 120 EUR. II група – Азија – Африка: 126 EUR. III група – Америка – Аустралија: 132 EUR или противвредност осталих валута.

ДЕВИЗНЕ УПЛАТЕ У EUR

(или противвредност осталих валута)
за иностранство вршити преко:

I CORRESPONDENT BANK

SWIFT- BIC: DRESDEFF
Name: DRESDNER BANK AG
City, Country: FRANKFURT AM MAIN
GERMANY

II BENEFICIARY'S BANK

SWIFT- BIC: KOBBSRSGXXX
Name: KOMERCIJALNA BANKA AD
BEOGRAD
Street: SVETOG SAVE 14
City, Country: BEOGRAD
REPUBLIC OF SERBIA

III BENEFICIARY

IBAN/ Account Number:
RS35205000702174700089
Name: POLITIKA AD - ZA NOVINSKO-
IZDAVAČKU I GRAFIČKU DELATNOST
Street: CETINJSKA 1
City, Country: 11000 BEOGRAD
REPUBLIC OF SERBIA

Код уплате обавезно навести:
Претплата на лист **Забавник**
Копију уплате и адресу послати на:
ПОЛИТИКА АД, Цетињска 1, Београд
Србија или на факс ++ 381 11 3373-160

Интернет адреса: www.politikin-zabavnik.rs
Е. пошта: politikin.zabavnik@politika-ad.com

ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину • ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину

ПОЛИТИКИН

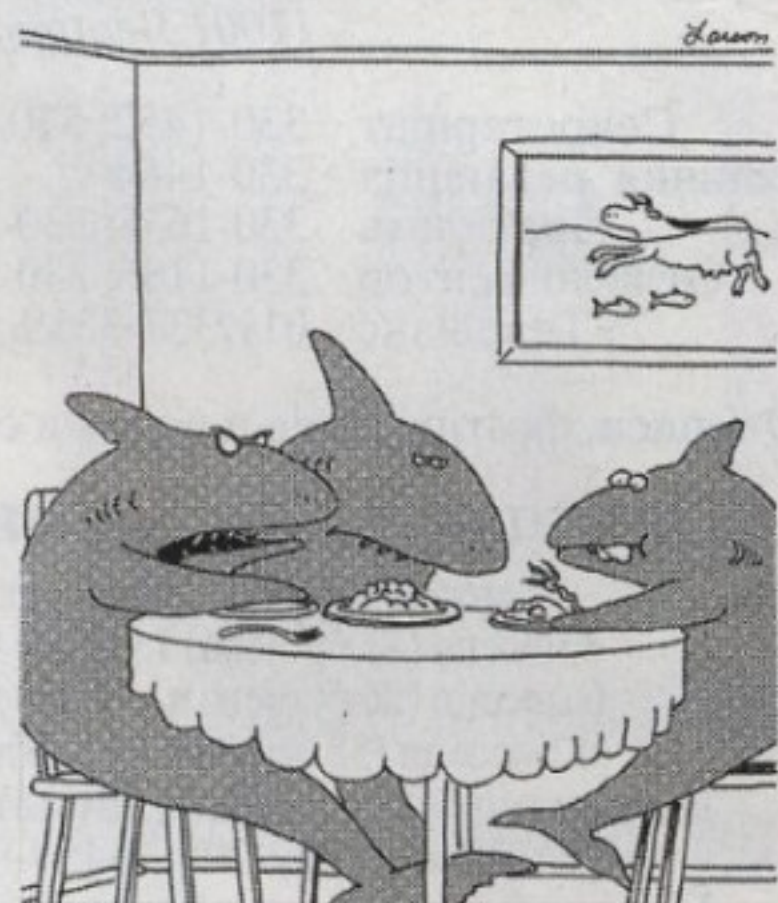
ЗАБАВНИК

10. 4. 2009.

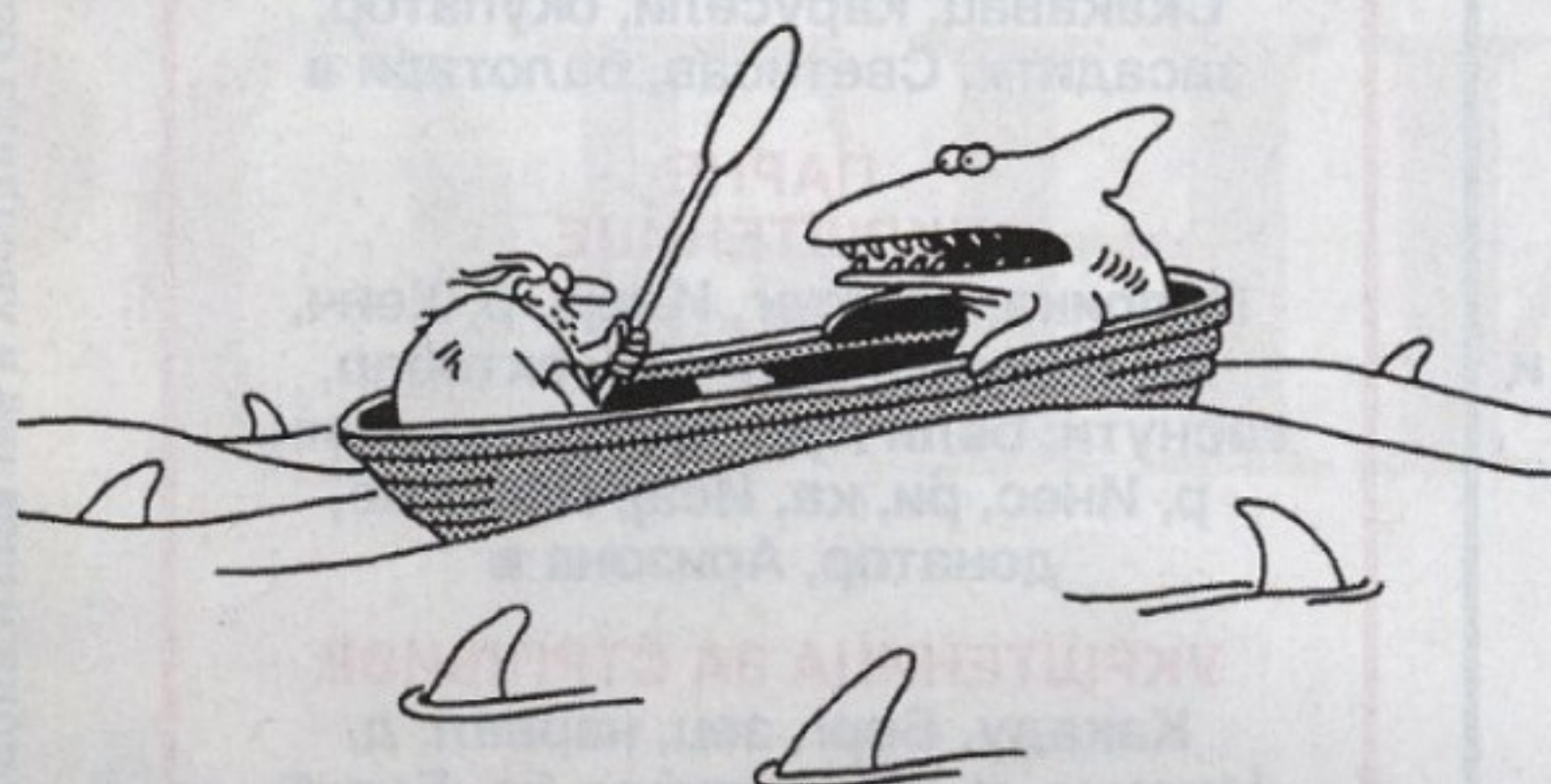
шездесет пет

ГЕРИЈА ЛАРСОНА

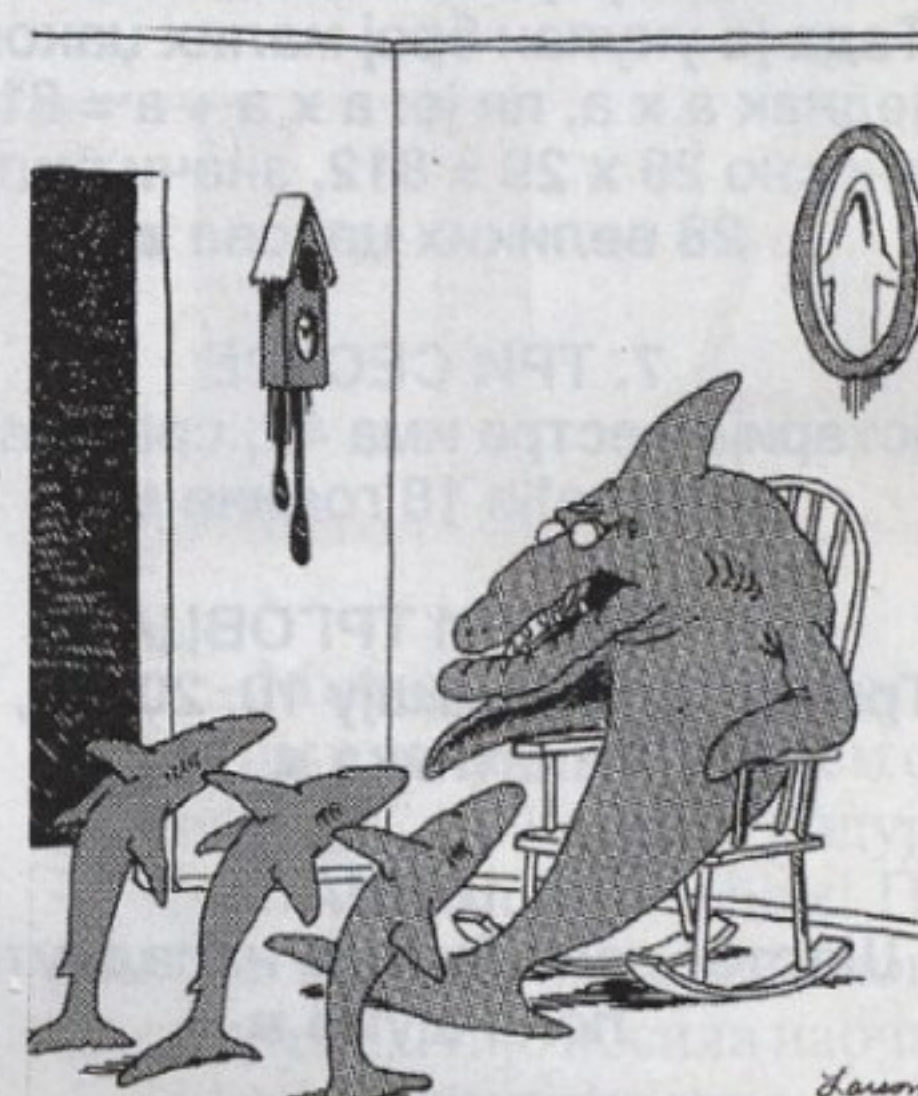

„ЕНДИ, ВИДИ ШТА СИ УРАДИО СА СВОЈОМ ВИЉУШКОМ! САЛАТА ОД ТУЋЕВИНЕ НЕ ЗАХТЕВА ПРИТИСАК ОД СЕДАМ ТОНА ПО КВАДРАТНОМ ЦЕНТИМЕТРУ!”

„ДОБРО, КАКО ХОКЕШ, ВРАЌАМ СЕ СВОЈИМ ЛУДИМА И РЕКИ БУ ИМ ДА СИ ОДЛУЧИО ДА ОСТАНЕШ У ЧАМЦУ! САМО ДА ЗНАШ, НЕКЕ ИМ СЕ ТО ДОПАСТИ!”

Larson

„И ЗАПАМТИТЕ ЈЕДНОМ ЗА СВАГДА, ПЛИВАЧ У ВОДИ ВРЕДИ ВИШЕ ОД ТРОЈИЦЕ НА ПЛАЖИ!”

Larson

ИНСЕКТИ У КУКИ СТРАВЕ

Larson

РЕКЛИ

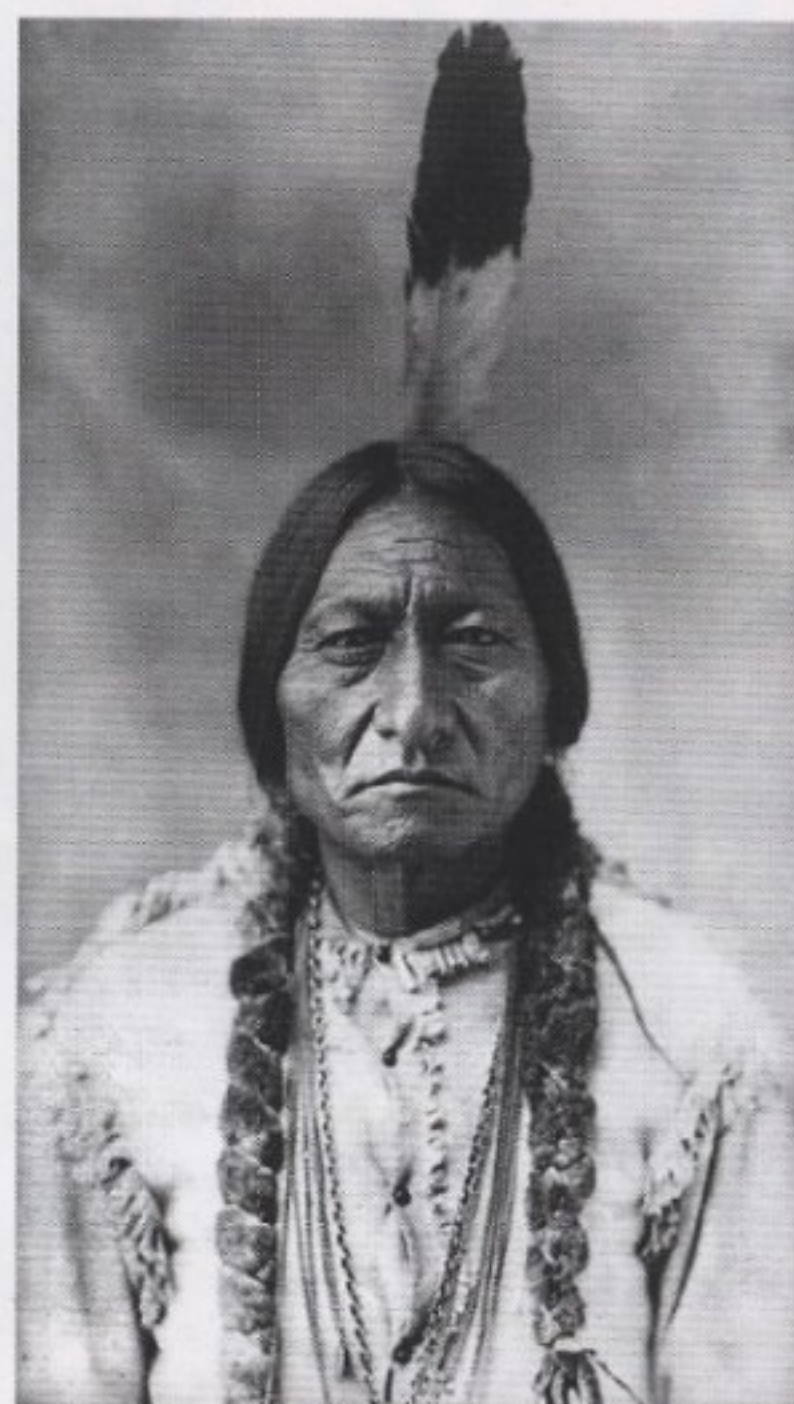
СУ

О ПРОЛЕЋУ

**ПОГЛЕДАЈТЕ,
ПРИЈАТЕЉИ, ДОШЛО
ЈЕ ПРОЛЕЋЕ. ЗЕМЉА
ЈЕ РАДОСНО
ПРИХВАТИЛА ЗАГРЉАЈ
СУНЦА И МИ ЋЕМО
УСКОРО ВИДЕТИ
ПЛОДОВЕ ЊИХОВЕ
ЉУБАВИ.**

Бик Који Седи
индијански поглавица
(1831–1890)

**НИЈЕДАН ЧОВЕК НЕ
МОЖЕ ДА КУША
ПЛОДОВЕ ЈЕСЕНИ ДОК
И ДАЉЕ УЖИВА У
МИРИСИМА
ПРОЛЕЋНОГ ЦВЕЋА.**

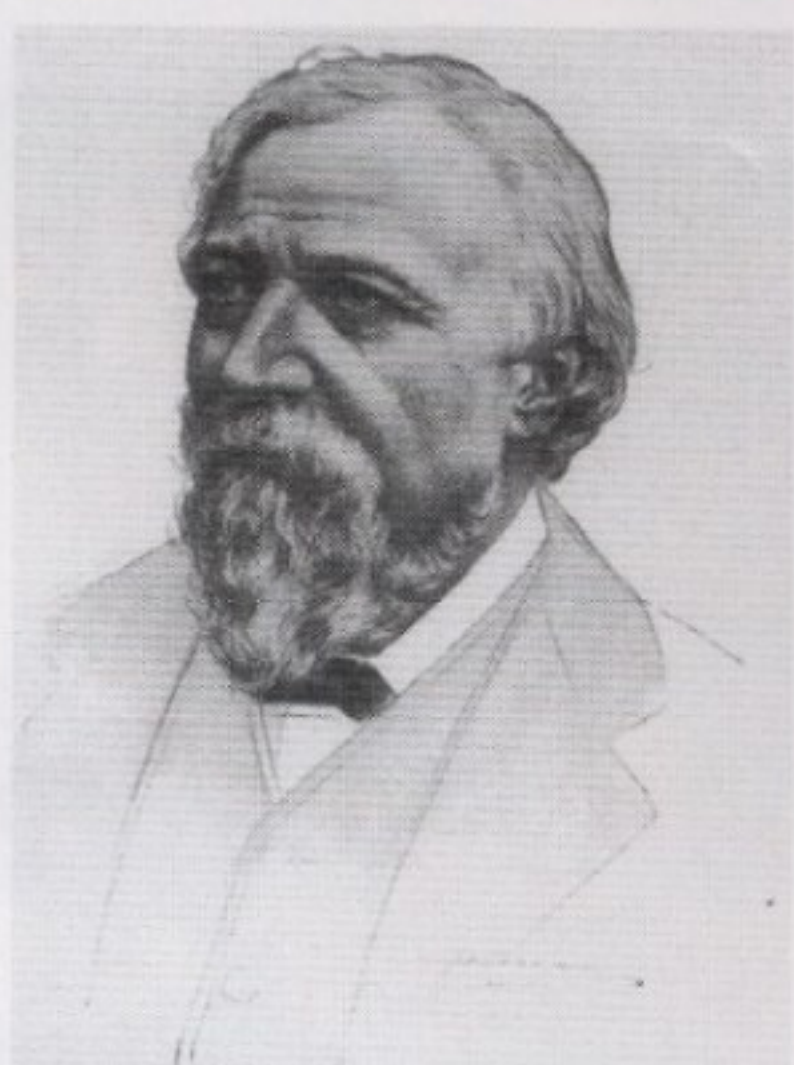

Самјуел Џонсон
енглески лексикограф
(1709–1784)

**МОЖЕШ
ПОСЕЋИ СВЕ
ЦВЕЋЕ, АЛИ
НЕ МОЖЕШ
СПРЕЧИТИ
ПРОЛЕЋЕ ДА
СТИГНЕ.**

Пабло Неруда
чилеански
песник
(1904–1973)

**ПРОЛЕЋЕ ЋЕ САДИТИ,
А ЈЕСЕН БРАТИ СВЕ ДО
КРАЈА ВРЕМЕНА.**

Роберт Браунинг
енглески песник
(1812–1889)

**ЉУДИ СУ ТИ КОЈИ
КВАРЕ СРЕЋУ, ОСИМ
ОНИХ НЕКОЛИКО ШТО
СУ ДОБРИ КАО САМО
ПРОЛЕЋЕ.**

Ернест Хемингвеј
амерички писац
(1899–1961)

**ЈЕСЕН ЈЕ ДРУГО
ПРОЛЕЋЕ КАД ЈЕ
СВАКИ УВЕЛИ ЛИСТ
– ЦВЕТ.**

Албер Ками
француски писац
(1913–1960)

**ПРОЛЕЋЕ ЈЕ
НАЧИН НА КОЈИ
ПРИРОДА КАЖЕ:
„ЗАБАВА МОЖЕ
ДА ПОЧНЕ!”**

Робин Вилијамс
амерички глумац
(рођен 1951)

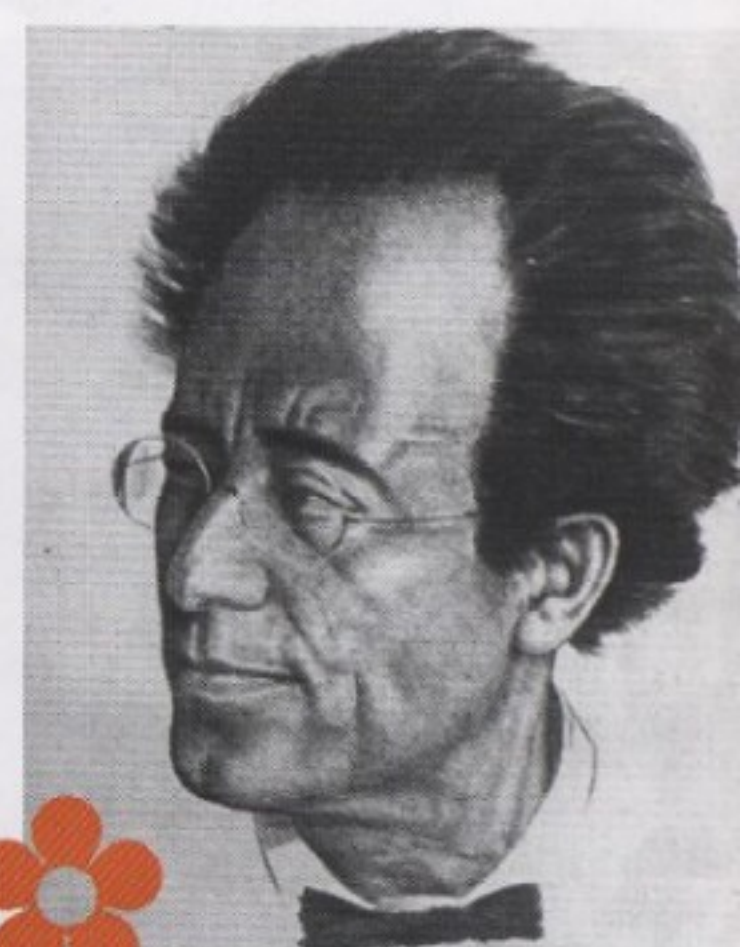
**ИТАЛИЈА, ПРОЛЕЋЕ И
ПРВА ЉУБАВ МОГУ ДА
УСРЕЋЕ И
НАЈСУМОРНИЈУ ОСОБУ.**

Бертранд Расел
енглески филозоф
и математичар
(1872–1970)

**ДОЛАСКОМ
ПРОЛЕЋА
И ЈА СЕ
СМИРУЈЕМ.**

Густав Малер
аустријски
композитор
(1860–1911)

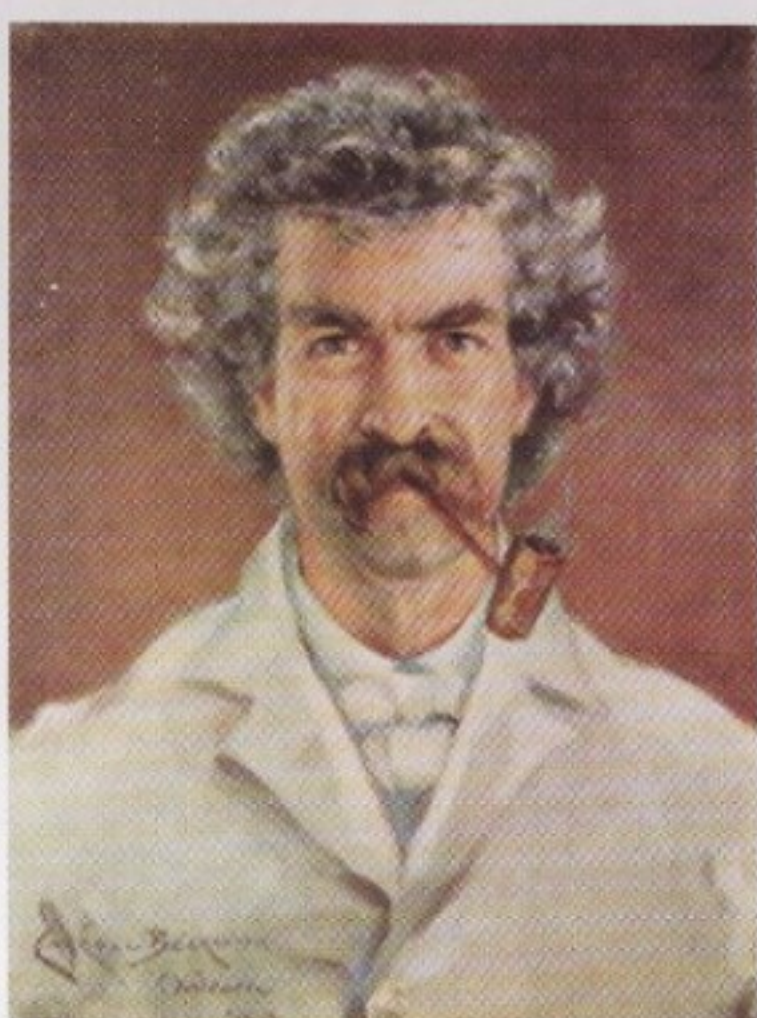
**МУШКАРАЦ ИМА ПРАВО
НА СВАКО ГОДИШЊЕ
ДОБА, А ЖЕНА САМО НА
ПРОЛЕЋЕ.**

Џејн Фонда
америчка филмска глумица
(рођена 1937)

**У ПРОЛЕЋЕ
УСПЕВАМ ДА
НАБРОЈИМ СТО
ТРИДЕСЕТ ШЕСТ
РАЗЛИЧИТИХ
ВРЕМЕНСКИХ
ПРИЛИКА У ТОКУ
ДВАДЕСЕТ
ЧЕТИРИ ЧАСА.**

Марк Твен
амерички писац
(1835–1910)

**АКО ДРВО
НИЈЕ
ЦВЕТАЛО
У ПРОЛЕЋЕ,
УЗАЛУД ЋЕШ
ТРАЖИТИ
ПЛОДОВЕ
У ЈЕСЕН.**

Волтер Скот
шкотски писац
(1771–1832)

BY JIM DAVIS

ГАРФИЛД GARFIELD GARFIELD

